Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ

ସତ୍ତକନିପାତପାଳି

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ

୧। ଧନଵଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମପିଯସୁତ୍ତଂ

୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖଵୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାଵନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଲାଭକାମୋ ଚ ହୋତି, ସକ୍କାରକାମୋ ଚ ହୋତି, ଅନଵଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋ ଚ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ଚ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ଚ, ପାପିଚ୍ଛୋ ଚ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାଵନୀଯୋ ଚ।

‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି, ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଲାଭକାମୋ ଚ ହୋତି, ନ ସକ୍କାରକାମୋ ଚ ହୋତି, ନ ଅନଵଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋ ଚ ହୋତି, ହିରିମା ଚ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ଚ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଚ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀଯୋ ଚା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯପିଯସୁତ୍ତଂ

୨। ‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାଵନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଲାଭକାମୋ ଚ ହୋତି, ସକ୍କାରକାମୋ ଚ ହୋତି, ଅନଵଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋ ଚ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ଚ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ଚ, ଇସ୍ସୁକୀ ଚ, ମଚ୍ଛରୀ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାଵନୀଯୋ ଚ।

‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ+? ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଲାଭକାମୋ ଚ ହୋତି, ନ ସକ୍କାରକାମୋ ଚ ହୋତି, ନ ଅନଵଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋ ଚ ହୋତି, ହିରିମା ଚ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ଚ, ଅନିସ୍ସୁକୀ ଚ, ଅମଚ୍ଛରୀ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀଯୋ ଚା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସଂଖିତ୍ତବଲସୁତ୍ତଂ

୩। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ…ପେ… ସତ୍ତିମାନି , ଭିକ୍ଖଵେ, ବଲାନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଵୀରିଯବଲଂ, ହିରୀବଲଂ , ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତ ବଲାନୀତି।

‘‘ସଦ୍ଧାବଲଂ ୱୀରିୟଞ୍ଚ, ହିରୀ [ହିରି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଓତ୍ତପ୍ପିୟଂ ବଲଂ;

ସତିବଲଂ ସମାଧି ଚ, ପଞ୍ଞା ୱେ ସତ୍ତମଂ ବଲଂ;

ଏତେହି ବଲୱା ଭିକ୍ଖୁ, ସୁଖଂ ଜୀୱତି ପଣ୍ଡିତୋ;

‘‘ୟୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମଂ, ପଞ୍ଞାୟତ୍ଥଂ ୱିପସ୍ସତି;

ପଜ୍ଜୋତସ୍ସେୱ ନିବ୍ବାନଂ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ଚେତସୋ’’ତି। ତତିୟଂ;

୪। ୱିତ୍ଥତବଲସୁତ୍ତଂ

୪। ‘‘ସତ୍ତିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ସଦ୍ଧାବଲ, ୱୀରିୟବଲଂ, ହିରୀବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୀରିୟବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୀରିୟବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୀବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ହିରିମା ହୋତି, ହିରୀୟତି କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ହିରୀୟତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିୟା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୀବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପତି କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଓତ୍ତପ୍ପତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିୟା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ଇଦଂ, ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିବଲଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକୋ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ବଲାନୀତି।

‘‘ସଦ୍ଧାବଲଂ ୱୀରିୟଞ୍ଚ, ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପିୟଂ ବଲଂ;

ସତିବଲଂ ସମାଧି ଚ, ପଞ୍ଞା ୱେ ସତ୍ତମଂ ବଲଂ;

ଏତେହି ବଲୱା ଭିକ୍ଖୁ, ସୁଖଂ ଜୀୱତି ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ୟୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମଂ, ପଞ୍ଞାୟତ୍ଥଂ ୱିପସ୍ସତି;

ପଜ୍ଜୋତସ୍ସେୱ ନିବ୍ବାନଂ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ଚେତସୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ସଂଖିତ୍ତଧନସୁତ୍ତଂ

୫। ‘‘ସତ୍ତିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧନାନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ସଦ୍ଧାଧନଂ, ସୀଲଧନଂ, ହିରୀଧନଂ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ, ସୁତଧନଂ, ଚାଗଧନଂ, ପଞ୍ଞାଧନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତ ଧନାନୀତି।

‘‘ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ, ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପିଯଂ ଧନଂ;

ସୁତଧନଞ୍ଚ ଚାଗୋ ଚ, ପଞ୍ଞା ଵେ ସତ୍ତମଂ ଧନଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ଏତେ ଧନା ଅତ୍ଥି, ଇତ୍ଥିଯା ପୁରିସସ୍ସ ଵା;

ଅଦଲିଦ୍ଦୋତି ତଂ ଆହୁ, ଅମୋଘଂ ତସ୍ସ ଜୀଵିତଂ।

‘‘ତସ୍ମା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ, ପସାଦଂ ଧମ୍ମଦସ୍ସନଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାଵୀ, ସରଂ [ଵରଂ (କ।)] ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଵିତ୍ଥତଧନସୁତ୍ତଂ

୬। ‘‘ସତ୍ତିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧନାନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ସଦ୍ଧାଧନଂ, ସୀଲଧନଂ, ହିରୀଧନଂ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ, ସୁତଧନଂ, ଚାଗଧନଂ, ପଞ୍ଞାଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧାଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା’ତି। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧାଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସୀଲଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୀଲଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ହିରୀଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ହିରୀମା ହୋତି, ହିରୀଯତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ହିରୀଯତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ହିରୀଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଓତ୍ତପ୍ପତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁତଧନଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ। ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିଵଦନ୍ତି। ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ଵଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିଵିଦ୍ଧା। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁତଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚାଗଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ଵିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଵସତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ଵୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂଵିଭାଗରତୋ। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚାଗଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଞାଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ପଞ୍ଞଵା ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଞାଧନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତଧନାନୀତି।

‘‘ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ, ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପିଯଂ ଧନଂ;

ସୁତଧନଞ୍ଚ ଚାଗୋ ଚ, ପଞ୍ଞା ୱେ ସତ୍ତମଂ ଧନଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ଏତେ ଧନା ଅତ୍ଥି, ଇତ୍ଥିୟା ପୁରିସସ୍ସ ୱା;

ଅଦଲିଦ୍ଦୋତି ତଂ ଆହୁ, ଅମୋଘଂ ତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ।

‘‘ତସ୍ମା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ, ପସାଦଂ ଧମ୍ମଦସ୍ସନଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାୱୀ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ଉଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୭। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗୋ ରାଜମହାମତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଗ୍ଗୋ ରାଜମହାମତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ , ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱ ଅଡ୍ଢୋ ଚାୟଂ, ଭନ୍ତେ, ମିଗାରୋ ରୋହଣେୟ୍ୟୋ ଯାୱ ମହଦ୍ଧନୋ ଯାୱ ମହାଭୋଗୋ’’ତି। ‘‘କୀୱ ଅଡ୍ଢୋ ପନୁଗ୍ଗ, ମିଗାରୋ ରୋହଣେୟ୍ୟୋ, କୀୱ ମହଦ୍ଧନୋ, କୀୱ ମହାଭୋଗୋ’’ତି? ‘‘ସତଂ, ଭନ୍ତେ, ସତସହସ୍ସାନଂ [ସହସ୍ସାନଂ (ସୀ।), ସହସ୍ସାନି (ସ୍ୟା।), ସତସହସ୍ସାନି (?)] ହିରଞ୍ଞସ୍ସ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ରୂପିୟସ୍ସା’’ତି! ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ ଏତଂ, ଉଗ୍ଗ, ଧନଂ ନେତଂ ‘ନତ୍ଥୀ’ତି ୱଦାମୀତି । ତଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଉଗ୍ଗ, ଧନଂ ସାଧାରଣଂ ଅଗ୍ଗିନା ଉଦକେନ ରାଜୂହି ଚୋରେହି ଅପ୍ପିୟେହି ଦାୟାଦେହି। ସତ୍ତ ଖୋ ଇମାନି, ଉଗ୍ଗ, ଧନାନି ଅସାଧାରଣାନି ଅଗ୍ଗିନା ଉଦକେନ ରାଜୂହି ଚୋରେହି ଅପ୍ପିୟେହି ଦାୟାଦେହି। କତମାନି ସତ୍ତ? ସଦ୍ଧାଧନଂ, ସୀଲଧନଂ, ହିରୀଧନଂ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ, ସୁତଧନଂ, ଚାଗଧନଂ, ପଞ୍ଞାଧନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଉଗ୍ଗ, ସତ୍ତ ଧନାନି ଅସାଧାରଣାନି ଅଗ୍ଗିନା ଉଦକେନ ରାଜୂହି ଚୋରେହି ଅପ୍ପିୟେହି ଦାୟାଦେହୀତି।

‘‘ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ, ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପିୟଂ ଧନଂ;

ସୁତଧନଞ୍ଚ ଚାଗୋ ଚ, ପଞ୍ଞା ୱେ ସତ୍ତମଂ ଧନଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ଏତେ ଧନା ଅତ୍ଥି, ଇତ୍ଥିୟା ପୁରିସସ୍ସ ୱା;

ସ ୱେ ମହଦ୍ଧନୋ ଲୋକେ, ଅଜେୟ୍ୟୋ ଦେୱମାନୁସେ।

‘‘ତସ୍ମା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ, ପସାଦଂ ଧମ୍ମଦସ୍ସନଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାୱୀ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସଂଯୋଜନସୁତ୍ତଂ

୮। ‘‘ସତ୍ତିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂଯୋଜନାନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ଅନୁନୟସଂଯୋଜନଂ, ପଟିଘସଂଯୋଜନଂ, ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଂଯୋଜନଂ, ମାନସଂଯୋଜନଂ, ଭୱରାଗସଂଯୋଜନଂ, ଅୱିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ସଂଯୋଜନାନୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପହାନସୁତ୍ତଂ

୯। ‘‘ସତ୍ତନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି। କତମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ? ଅନୁନୟସଂଯୋଜନସ୍ସ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି, ପଟିଘସଂଯୋଜନସ୍ସ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନସ୍ସ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଂଯୋଜନସ୍ସ… ମାନସଂଯୋଜନସ୍ସ… ଭୱରାଗସଂଯୋଜନସ୍ସ … ଅୱିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନସ୍ସ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁନୟସଂଯୋଜନଂ ପହୀନଂ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ

ଅନଭାଓଂ କତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ। ପଟିଘସଂଯୋଜନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଂଯୋଜନଂ… ମାନସଂଯୋଜନଂ… ଭଓରାଗସଂଯୋଜନଂ… ଅଓିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନଂ ପହୀନଂ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାଓତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାଓଂ କତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ, ୱିଓତ୍ତଯି ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତି। ନଓମଂ।

୧୦। ମଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୧୦। ‘‘ସତ୍ତିମାନି, ଭିକ୍ଖଓେ, ସଂଯୋଜନାନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ଅନୁନଯସଂଯୋଜନଂ, ପଟିଘସଂଯୋଜନଂ, ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଂଯୋଜନଂ, ମାନସଂଯୋଜନଂ, ଇସ୍ସାସଂଯୋଜନଂ, ମଚ୍ଛରିଯସଂଯୋଜନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସତ୍ତ ସଂଯୋଜନାନୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ଧନଓଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ପିଯାନି ବଲଂ ଧନଂ, ସଂଖିତ୍ତଞ୍ଚେଓ ୱିତ୍ଥତଂ;

ଉଗ୍ଗଂ ସଂଯୋଜନଞ୍ଚେଓ, ପହାନଂ ମଚ୍ଛରିଯେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଅନୁସଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଅନୁସଯସୁତ୍ତଂ

୧୧। ''ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସଯା। କତମେ ସତ୍ତ? କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ , ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ, ମାନାନୁସଯୋ, ଭୱରାଗାନୁସଯୋ , ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅନୁସଯା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯଅନୁସଯସୁତ୍ତଂ

୧୨। ''ସତ୍ତନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସଯାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି। କତମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ? କାମରାଗାନୁସଯସ୍ସ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି, ପଟିଘାନୁସଯସ୍ସ…ପେ… ଦିଟ୍ଠାନୁସଯସ୍ସ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯସ୍ସ… ମାନାନୁସଯସ୍ସ… ଭୱରାଗାନୁସଯସ୍ସ… ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯସ୍ସ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ଅନୁସଯାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି।

''ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମରାଗାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ପଟିଘାନୁସଯୋ…ପେ… ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ… ମାନାନୁସଯୋ… ଭୱରାଗାନୁସଯୋ… ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ, ୱିୱତ୍ତଯି ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। କୁଲସୁତ୍ତଂ

୧୩। ''ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ କୁଲଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ନାଲଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ନାଲଂ ଉପନିସୀଦିତୁଂ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ନ ମନାପେନ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେନ୍ତି, ନ ମନାପେନ ଅଭିୱାଦେନ୍ତି, ନ ମନାପେନ ଆସନଂ ଦେନ୍ତି, ସନ୍ତମସ୍ସ ପରିଗୁହନ୍ତି, ବହୁକମ୍ପି ଥୋକଂ ଦେନ୍ତି, ପଣୀତମ୍ପି ଲୂଖଂ ଦେନ୍ତି, ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେନ୍ତି ନୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ କୁଲଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ନାଲଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ନାଲଂ ଉପନିସୀଦିତୁଂ।

''ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ କୁଲଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ଅଲଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ଅଲଂ ଉପନିସୀଦିତୁଂ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ମନାପେନ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେନ୍ତି, ମନାପେନ ଅଭିୱାଦେନ୍ତି, ମନାପେନ ଆସନଂ ଦେନ୍ତି, ସନ୍ତମସ୍ସ ନ ପରିଗୁହନ୍ତି, ବହୁକମ୍ପି ବହୁକଂ ଦେନ୍ତି, ପଣୀତମ୍ପି ପଣୀତଂ ଦେନ୍ତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେନ୍ତି ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ କୁଲଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ଅଲଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ଅଲଂ ଉପନିସୀଦିତୁ''ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପୁଗ୍ଗଲସୁତ୍ତଂ

୧୪। ''ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେଯ୍ୟା ପାହୁନେଯ୍ୟା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେ ସତ୍ତ? ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ, କାଯସକ୍ଖୀ, ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ [ଦିଟ୍ଠପ୍ପତ୍ତୋ (କ।)], ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଧମ୍ମାନୁସାରୀ, ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେଯ୍ୟା ପାହୁନେଯ୍ୟା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଉଦକୂପମାସୁତ୍ତଂ

୧୫। ''ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଦକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ସତ୍ତ? [ପୁ। ପ। ୨୦୩; କଥା। ୮୫୨] ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକିଂ ନିମୁଗ୍ଗୋ ନିମୁଗ୍ଗୋୱ ହୋତି; ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିମୁଜ୍ଜତି; ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି; ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱିଲୋକେତି; ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ

ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତରତି; ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି; ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଣ୍ଣୋ ହୋତି ପାରଙ୍ଗତୋ [ପାରଗତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକିଂ ନିମୁଗ୍ଗୋ ନିମୁଗ୍ଗୋଵ ହୋତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ଏକନ୍ତକାଳକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକିଂ ନିମୁଗ୍ଗୋ ନିମୁଗ୍ଗୋଵ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିମୁଜ୍ଜତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି ସାଧୁ ସଦ୍ଧା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସାଧୁ ହିରୀ…ପେ… ସାଧୁ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ସାଧୁ ୱୀରିୟଂ [ୱିରିୟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] … ସାଧୁ ପଞ୍ଞା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି। ତସ୍ସ ସା ସଦ୍ଧା ନେଵ ତିଟ୍ଠତି ନୋ ଵଡ୍ଢତି ହାୟତିୟେଵ, ତସ୍ସ ସା ହିରୀ…ପେ… ତସ୍ସ ତଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ତସ୍ସ ତଂ ୱୀରିୟଂ… ତସ୍ସ ସା ପଞ୍ଞା ନେଵ ତିଟ୍ଠତି ନୋ ଵଡ୍ଢତି ହାୟତିୟେଵ। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିମୁଜ୍ଜତି।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି ସାଧୁ ସଦ୍ଧା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସାଧୁ ହିରୀ…ପେ… ସାଧୁ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ସାଧୁ ୱୀରିୟଂ… ସାଧୁ ପଞ୍ଞା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି। ତସ୍ସ ସା ସଦ୍ଧା ନେଵ ହାୟତି ନୋ ଵଡ୍ଢତି ଠିତା ହୋତି। ତସ୍ସ ସା ହିରୀ…ପେ… ତସ୍ସ ତଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ତସ୍ସ ତଂ ୱୀରିୟଂ… ତସ୍ସ ସା ପଞ୍ଞା ନେଵ ହାୟତି ନୋ ଵଡ୍ଢତି ଠିତା ହୋତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱିଲୋକେତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି ସାଧୁ ସଦ୍ଧା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସାଧୁ ହିରୀ…ପେ… ସାଧୁ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ସାଧୁ ୱୀରିୟଂ… ସାଧୁ ପଞ୍ଞା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି। ସୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିୟତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱିଲୋକେତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତରତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି ସାଧୁ ସଦ୍ଧା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସାଧୁ ହିରୀ…ପେ… ସାଧୁ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ସାଧୁ ୱୀରିୟଂ… ସାଧୁ ପଞ୍ଞା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି। ସୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ହୋତି, ସକିଦେଵ [ସକିଂଦେଵ (କ।)] ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତି [ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ହୋତି (କ।)]। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତରତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି ସାଧୁ ସଦ୍ଧା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସାଧୁ ହିରୀ…ପେ… ସାଧୁ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ସାଧୁ ୱୀରିୟଂ… ସାଧୁ ପଞ୍ଞା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା ଓପପାତିକୋ ହୋତି ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାୟୀ ଅନାଵତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତିଗାଧପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଣ୍ଣୋ ହୋତି ପାରଙ୍ଗତୋ ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି ସାଧୁ ସଦ୍ଧା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସାଧୁ ହିରୀ…ପେ… ସାଧୁ ଓତ୍ତପ୍ପଂ… ସାଧୁ ୱୀରିୟଂ… ସାଧୁ ପଞ୍ଞା କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି। ସୋ ଆସଵାନଂ ଖୟା ଅନାସଵଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଣ୍ଣୋ ହୋତି ପାରଙ୍ଗତୋ ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

''ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତ ଉଦକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତଂ

୧୬। ''ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେୟ୍ୟା ପାହୁନେୟ୍ୟା ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେ ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ, ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାୟ ପରିୟୋଗାହମାନୋ। ସୋ ଆସଵାନଂ ଖୟା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଠମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ, ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ତସ୍ସ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଆସୱପରିଯାଦାନଞ୍ଚ ହୋତି ଜୀୱିତପରିଯାଦାନଞ୍ଚ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ, ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ହୋତି ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେଯ୍ୟା ପାହୁନେଯ୍ୟା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତଂ

୧୭। ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେଯ୍ୟା…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେ ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ…। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସୀସୁତ୍ତଂ

୧୮। ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ…। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନିବ୍ବାନସୁତ୍ତଂ

୧୯।[କଥା। ୫୪୭-୫୪୮] ‘‘ନିବ୍ବାନେ ସୁଖାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ସୁଖସଞ୍ଞୀ ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ସୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ…ପେ… ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିବ୍ବାନେ ସୁଖାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ସୁଖସଞ୍ଞୀ ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ତସ୍ସ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଆସୱପରିଯାଦାନଞ୍ଚ ହୋତି ଜୀୱିତପରିଯାଦାନଞ୍ଚ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିବ୍ବାନେ ସୁଖାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ସୁଖସଞ୍ଞୀ ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ହୋତି ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ । ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେଯ୍ୟା…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୁସୁତ୍ତଂ

୨୦। ‘‘ସତ୍ତିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି। କତମାନି ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ଅୱିଗତପେମୋ [ଅଧିଗତପେମୋ (ସ୍ୟା।) ଅ। ନି। ୭।୪୨; ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୧], ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ଅୱିଗତପେମୋ, ଇଚ୍ଛାୱିନଯେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛାୱିନଯେ ଅୱିଗତପେମୋ, ପଟିସଲ୍ଲାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ପଟିସଲ୍ଲାନେ ଅୱିଗତପେମୋ, ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ [ୱୀରିଯାରବ୍ଭେ (କ।)] ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଅୱିଗତପେମୋ, ସତିନେପକ୍କେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ସତିନେପକ୍କେ ଅୱିଗତପେମୋ, ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେ ଅୱିଗତପେମୋ। ଇମାନି ଖୋ,

ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ଅନୁସଯୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦୁୱେ ଅନୁସଯା କୁଲଂ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉଦକୂପମଂ;

ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତା ଚ, ନିବ୍ବାନଂ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୁ ଚାତି।

୩। ଵଜ୍ଜିସତ୍ତକଵଗ୍ଗୋ

୧। ସାରନ୍ଦଦସୁତ୍ତଂ

୨୧। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ଵେସାଲିଯଂ ଵିହରତି ସାରନ୍ଦଦେ ଚେତିଯେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଲିଚ୍ଛଵୀ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ତେ ଲିଚ୍ଛଵୀ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – "ସତ୍ତ ଵୋ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଅପରିହାନିଯେ [ଅପରିହାନୀଯେ (କ।)] ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ"ତି। "ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ"ତି ଖୋ ତେ ଲିଚ୍ଛଵୀ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

"କତମେ ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତା ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ସନ୍ନିପାତବହୁଲା; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ଵୁଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ଵଜ୍ଜିକରଣୀଯାନି କରିସ୍ସନ୍ତି; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେସ୍ସନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେ ପୋରାଣେ ଵଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ଵତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀ ଯେ ତେ ଵଜ୍ଜୀନଂ ଵଜ୍ଜିମହଲ୍ଲକା ତେ ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ମାନେସ୍ସନ୍ତି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ , ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀ ଯା ତା କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ତା ନ ଓକସ୍ସ ପସଯ୍ହ ଵାସେସ୍ସନ୍ତି; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀ ଯାନି ତାନି ଵଜ୍ଜୀନଂ ଵଜ୍ଜିଚେତିଯାନି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନି ଚେଵ ବାହିରାନି ଚ ତାନି ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ମାନେସ୍ସନ୍ତି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ଧମ୍ମିକଂ ବଲିଂ ନୋ ପରିହାପେସ୍ସନ୍ତି; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ଅରହନ୍ତେସୁ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାଵରଣଗୁତ୍ତି ସୁସଂଵିହିତା ଭଵିସ୍ସତି – 'କିନ୍ତି ଅନାଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ଵିଜିତଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଆଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ଵିଜିତେ ଫାସୁଂ ଵିହରେଯ୍ୟୁ'ନ୍ତି; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

"ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ଵଜ୍ଜୀସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି [ଵତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି (କ।)], ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵଜ୍ଜୀ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି [ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି (ସୀ। ପୀ। କ।)]; ଵୁଦ୍ଧିଯେଵ, ଲିଚ୍ଛଵୀ, ଵଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ"ତି। ପଠମଂ।

୨। ଵସ୍ସକାରସୁତ୍ତଂ

୨୨। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ଵେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଵଜ୍ଜୀ ଅଭିଯାତୁକାମୋ ହୋତି। ସୋ ଏଵମାହ – "ଅହଂ ହିମେ ଵଜ୍ଜୀ ଏଵଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏଵଂମହାନୁଭାଵେ ଉଚ୍ଛେଚ୍ଛାମି [ଉଚ୍ଛେଜ୍ଜିସ୍ସାମି (ସ୍ୟା।), ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସାମି (କ।)], ଵଜ୍ଜୀ ଵିନାସେସ୍ସାମି, ଵଜ୍ଜୀ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପାଦେସ୍ସାମୀ"ତି [ଆପାଦେସ୍ସାମି ଵଜ୍ଜୀତି (କ।) ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୧]।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ଵେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଵସ୍ସକାରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମାଗଧମହାମତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – "ଏହି ତ୍ଵଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମମ ଵଚନେନ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦାହି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – 'ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ଵେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରଂ

ପୁଚ୍ଛତୀ’ତି। ଏଓଞ୍ଚ ଓଦେହି – ‘ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜୀ ଅଭିଯାତୁକାମୋ। ସୋ ଏଓମାହ – ‘ଅହଂ ହିମେ ୱଜ୍ଜୀ ଏଓଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏଓଂମହାନୁଭାୱେ ଉଚ୍ଛେଚ୍ଛାମି, ୱଜ୍ଜୀ ୱିନାସେସ୍ସାମି, ୱଜ୍ଜୀ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପାଦେସ୍ସାମୀ’ତି । ଯଥା ତେ ଭଗୱା ବ୍ୟାକରୋତି, ତଂ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ମମ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସି। ନ ହି ତଥାଗତା ୱିତଥଂ ଭଣନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାଗଧମହାମତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ୱେଦେହିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ରାଜା, ଭୋ ଗୋତମ, ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି। ରାଜା [ଏଓଞ୍ଚ ୱଦେତି ରାଜା (ସୀ। କ।)], ଭୋ ଗୋତମ, ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜୀ ଅଭିଯାତୁକାମୋ। ସୋ ଏଓମାହ – ‘ଅହଂ ହିମେ ୱଜ୍ଜୀ ଏଓଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏଓଂମହାନୁଭାୱେ ଉଚ୍ଛେଚ୍ଛାମି, ୱଜ୍ଜୀ ୱିନାସେସ୍ସାମି, ୱଜ୍ଜୀ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପାଦେସ୍ସାମୀ’’’ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଠିତୋ ହୋତି ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜଯମାନୋ [ୱୀଜମାନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତା ସନ୍ନିପାତବହୁଲା’’’ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତା ସନ୍ନିପାତବହୁଲା’’’ତି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ସନ୍ନିପାତବହୁଲା; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ୱଜ୍ଜିକରଣୀଯାନି କରୋନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ୱଜ୍ଜିକରଣୀଯାନି କରୋନ୍ତୀ’’’ତି । ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତି , ସମଗ୍ଗା ୱଜ୍ଜିକରଣୀଯାନି କରିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି , ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେ ପୋରାଣେ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେ ପୋରାଣେ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତୀ’’’ତି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେସ୍ସନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେ ପୋରାଣେ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଯେ ତେ ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିମହଲ୍ଲକା ତେ ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଯେ ତେ ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିମହଲ୍ଲକା ତେ ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀ’’’ତି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀ ଯେ ତେ ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିମହଲ୍ଲକା ତେ ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ମାନେସ୍ସନ୍ତି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଯା ତା କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ତା ନ ଓକସ୍ସ ପସଯ୍ହ ୱାସେନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଯା ତା କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ତା ନ ଓକସ୍ସ ପସଯ୍ହ ୱାସେନ୍ତୀ’’’ତି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ , ୱଜ୍ଜୀ ଯା ତା କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ତା ନ ଓକସ୍ସ ପସଯ୍ହ ୱାସେସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଯାନି ତାନି ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିଚେତିଯାନି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନି ଚେୱ ବାହିରାନି ଚ ତାନି ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ଧମ୍ମିକଂ ବଲିଂ ନୋ ପରିହାପେନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀ ଯାନି ତାନି ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିଚେତିଯାନି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନି ଚେୱ ବାହିରାନି ଚ ତାନି ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ଧମ୍ମିକଂ ବଲିଂ ନୋ ପରିହାପେନ୍ତୀ’’’ତି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀ ଯାନି ତାନି ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିଚେତିଯାନି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନି ଚେୱ ବାହିରାନି ଚ ତାନି ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ମାନେସ୍ସନ୍ତି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ଧମ୍ମିକଂ ବଲିଂ ନୋ ପରିହାପେସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତଂ – ‘ୱଜ୍ଜୀନଂ ଅରହନ୍ତେସୁ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ସୁସଂୱିହିତା – କିନ୍ତି ଅନାଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ୱିଜିତଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ,

ଆଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ୱିଜିତେ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟୁ’’’ନ୍ତି? ‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ୱଜ୍ଜୀନଂ ଅରହନ୍ତେସୁ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ସୁସଂୱିହିତା ଭୱିସ୍ସତି – କିନ୍ତି ଅନାଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ୱିଜିତଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ଆଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ୱିଜିତେ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟୁ’’’ନ୍ତି। ‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ଅରହନ୍ତେସୁ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ସୁସଂୱିହିତା ଭୱିସ୍ସତି – ‘କିନ୍ତି ଅନାଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ୱିଜିତଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ଆଗତା ଚ ଅରହନ୍ତୋ ୱିଜିତେ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟୁ’ନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ , ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱସ୍ସକାରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମାଗଧମହାମତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏକମିଦାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମଯଂ ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରାମି ସାରନ୍ଦଦେ ଚେତିଯେ। ତତ୍ରାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସିଂ। ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ୱଜ୍ଜୀସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି, ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱଜ୍ଜୀ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି।

‘‘ଏକମେକେନପି [ଏକମେକେନପି ତେନ ଖୋ (କ।) ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୫] ଭୋ, ଗୋତମ, ଅପରିହାନିଯେନ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାନଂ ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି; କୋ ପନ ୱାଦୋ ସତ୍ତହି ଅପରିହାନିଯେହି ଧମ୍ମେହି! ଅକରଣୀଯା ଚ, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଜ୍ଜୀ ରଞ୍ଞା ମାଗଧେନ ଅଜାତସତ୍ତୁନା ୱେଦେହିପୁତ୍ତେନ ଯଦିଦଂ ଯୁଦ୍ଧସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉପଲାପନାଯ [ଉପଲାପନା (କ। ସୀ। କା।)], ଅଞ୍ଞତ୍ର ମିଥୁଭେଦା। ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଗଚ୍ଛାମ, ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା’’ତି। ‘‘ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମୀତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଠମସତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୨୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ସତ୍ତ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ , ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ସନ୍ନିପାତବହୁଲା; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତି, ସମଗ୍ଗା ସଙ୍ଘକରଣୀଯାନି କରିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେସ୍ସନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଥେରା ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତା ସଙ୍ଘପିତରୋ ସଙ୍ଘପରିଣାଯକା ତେ ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ମାନେସ୍ସନ୍ତି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ତଣ୍ହାଯ ପୋନୋଭୱିକାଯ ନ ୱସଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଆରଞ୍ଞକେସୁ ସେନାସନେସୁ ସାପେକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେସ୍ସନ୍ତି – ‘କିନ୍ତି ଅନାଗତା ଚ ପେସଲା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ଆଗତା ଚ ପେସଲା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟୁ’ନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ୟାୱକୀୱଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୂସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି, ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦୁତିଯସତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୨୪।[ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୮] ‘‘ସତ୍ତ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ…ପେ… କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା?

ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ନ କମ୍ମାରାମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ନ କମ୍ମରତା, ନ କମ୍ମାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ନ ଭସ୍ସାରାମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି…ପେ… ନ ନିଦ୍ଦାରାମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ନ ପାପିଚ୍ଛା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ପାପିକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତା… ନ ପାପମିତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ପାପସହାଯା ନ ପାପସମ୍ପୱଙ୍କା… ନ ଓରମତ୍ତକେନ ୱିସେସାଧିଗମେନ ଅନ୍ତରାୱୋସାନଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୂସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି, ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ତତିଯସତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୨୫। ‘‘ସତ୍ତ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ…ପେ… କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସଦ୍ଧା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ହିରିମନ୍ତୋ [ହିରୀମା (ସୀ।), ହିରିମନା (ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୮)] ଭୱିସ୍ସନ୍ତି…ପେ… ଓତ୍ତପ୍ପିନୋ [ଓତ୍ତାପୀନୋ (ସୀ।)] ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ବହୁସ୍ସୁତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ସତିମନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୂସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି, ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୬। ‘‘ସତ୍ତ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ…ପେ… କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି…ପେ… ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୂସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି, ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୨୭। ‘‘ସତ୍ତ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ…ପେ…। କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା? ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି…ପେ… ଅସୁଭସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ଆଦୀନୱସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ପହାନସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ୱିରାଗସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି… ନିରୋଧସଞ୍ଞଂ ଭାୱେସ୍ସନ୍ତି ; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି। ‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୂସୁ ଠସ୍ସନ୍ତି, ଇମେସୁ ଚ ସତ୍ତସୁ ଅପରିହାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି; ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ’’ତି [ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୮]। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପଠମପରିହାନିସୁତ୍ତଂ

୨୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? କମ୍ମାରାମତା, ଭସ୍ସାରାମତା, ନିଦ୍ଦାରାମତା, ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ସଙ୍ଘେ ସଙ୍ଘକରଣୀଯାନି; ତତ୍ର ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ [ତତ୍ର ଭିକ୍ଖୁ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ସଙ୍ଘେ ଥେରା [ଖୋ ସଂଘତ୍ଥେରା (କ।)] ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତା ଭାରୱାହିନୋ, ତେ [ନ ତେ (କ।)] ତେନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି ଅତ୍ତନା ତେସୁ ଯୋଗଂ [ଅତ୍ତନା ୱୋଯୋଗଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଆପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ନ କମ୍ମାରାମତା, ନ ଭସ୍ସାରାମତା, ନ ନିଦ୍ଦାରାମତା, ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ସଙ୍ଘେ ସଙ୍ଘକରଣୀଯାନି; ତତ୍ର ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ସଙ୍ଘେ ଥେରା ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତା ଭାରୱାହିନୋ, ତେ ତେନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି ଅତ୍ତନା ନ ତେସୁ ଯୋଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦୁତିଯପରିହାନିସୁତ୍ତଂ

୨୯। ‘‘ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଉପାସକସ୍ସ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି । କତମେ ସତ୍ତ? ଭିକ୍ଖୁଦସ୍ସନଂ ହାପେତି, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ପମଜ୍ଜତି, ଅଧିସୀଲେ ନ ସିକ୍ଖତି, ଅପ୍ପସାଦବହୁଲୋ ହୋତି , ଭିକ୍ଖୂସୁ ଥେରେସୁ ଚେୱ ନୱେସୁ ଚ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଚ ଉପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ରନ୍ଧଗୱେସୀ, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି, ତତ୍ଥ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଉପାସକସ୍ସ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଉପାସକସ୍ସ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ଭିକ୍ଖୁଦସ୍ସନଂ ନ ହାପେତି, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି, ଅଧିସୀଲେ ସିକ୍ଖତି, ପସାଦବହୁଲୋ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୂସୁ ଥେରେସୁ ଚେୱ ନୱେସୁ ଚ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଚ ଅନୁପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ନ ରନ୍ଧଗୱେସୀ, ନ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି, ଇଧ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଉପାସକସ୍ସ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ଦସ୍ସନଂ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ଯୋ ହାପେତି ଉପାସକୋ;

ସୱନଞ୍ଚ ଅରିଯଧମ୍ମାନଂ, ଅଧିସୀଲେ ନ ସିକ୍ଖତି।

‘‘ଅପ୍ପସାଦୋ ଚ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ପୱଡ୍ଢତି;

ଉପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଚ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁମିଚ୍ଛତି।

‘‘ଇତୋ ଚ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି;

ତତ୍ଥେୱ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ, ଯୋ କରୋତି ଉପାସକୋ।

‘‘ଏତେ ଖୋ ପରିହାନିଯେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ସୁଦେସିତେ;

ଉପାସକୋ ସେୱମାନୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମା ପରିହାଯତି।

‘‘ଦସ୍ସନଂ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ଯୋ ନ ହାପେତି ଉପାସକୋ;

ସୱନଞ୍ଚ ଅରିଯଧମ୍ମାନଂ, ଅଧିସୀଲେ ଚ ସିକ୍ଖତି।

‘‘ପସାଦୋ ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ପୱଡ୍ଢତି;

ଅନୁପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଚ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁମିଚ୍ଛତି।

‘‘ନ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି;

ଇଧେୱ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ, ଯୋ କରୋତି ଉପାସକୋ।

‘‘ଏତେ ଖୋ ଅପରିହାନିଯେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ସୁଦେସିତେ;

ଉପାସକୋ ସେୱମାନୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମା ନ ପରିହାଯତୀ’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ୱିପତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୩୦। ସତ୍ତିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକସ୍ସ ୱିପତ୍ତିଯୋ…ପେ… ସତ୍ତିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକସ୍ସ ସମ୍ପଦା…ପେ…। ଦସମଂ।

୧୧। ପରାଭୱସୁତ୍ତଂ

୩୧। ‘‘ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକସ୍ସ ପରାଭୱା…ପେ… ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକସ୍ସ ସମ୍ଭୱା। କତମେ ସତ୍ତ? ଭିକ୍ଖୁଦସ୍ସନଂ ନ ହାପେତି, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି, ଅଧିସୀଲେ ସିକ୍ଖତି, ପସାଦବହୁଲୋ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୂସୁ ଥେରେସୁ ଚେୱ ନୱେସୁ ଚ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଚ ଅନୁପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ନ ରନ୍ଧଗୱେସୀ, ନ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି, ଇଧ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଉପାସକସ୍ସ ସମ୍ଭୱାତି।

‘‘ଦସ୍ସନଂ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ଯୋ ହାପେତି ଉପାସକୋ;

ସୱନଞ୍ଚ ଅରିଯଧମ୍ମାନଂ, ଅଧିସୀଲେ ନ ସିକ୍ଖତି।

‘‘ଅପ୍ପସାଦୋ ଚ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ପୱଡ୍ଢତି;

ଉପାରମ୍ଭକଚିତ୍ତୋ ଚ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁମିଚ୍ଛତି।

‘‘ଇତୋ ଚ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି;

ତତ୍ଥେୱ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ, ଯୋ କରୋତି ଉପାସକୋ।

‘‘ଏତେ ଖୋ ପରିହାନିଯେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ସୁଦେସିତେ;

ଉପାସକୋ ସେୱମାନୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମା ପରିହାଯତି।

‘‘ଦସ୍ସନଂ ଭାୱିତତ୍ତାନଂ, ଯୋ ନ ହାପେତି ଉପାସକୋ;

ସୱନଞ୍ଚ ଅରିଯଧମ୍ମାନଂ, ଅଧିସୀଲେ ଚ ସିକ୍ଖତି।

‘‘ପସାଦୋ ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ପୱଡ୍ଢତି;

ଅନୁପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଚ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁମିଚ୍ଛତି।

‘‘ନ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସତି;

ଇଧେଓ ଚ ପୁଞ୍ଞକାରଂ, ଯୋ କରୋତି ଉପାସକୋ।

‘‘ଏତେ ଖୋ ଅପରିହାନିୟେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ସୁଦେସିତେ;

ଉପାସକୋ ସେଓମାନୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମା ନ ପରିହାଯତୀ’’ତି। ଏକାଦସମଂ;

ଓଜ୍ଜିସତ୍ତକଓଗ୍ଗୋ [ଓଜ୍ଜିଓଗ୍ଗୋ (ସ୍ଯା।)] ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସାରନ୍ଦ -ଓସ୍ସକାରୋ ଚ, ତିସତ୍ତକାନି ଭିକ୍ଖୁକା;

ବୋଧିସଞ୍ଞା ଦ୍ୱେ ଚ ହାନି, ୱିପତ୍ତି ଚ ପରାଭଓୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ଦେୱତାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅପ୍ପମାଦଗାରୱସୁତ୍ତଂ

୩୨। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ସା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସମାଧିଗାରୱତା, ଅପ୍ପମାଦଗାରୱତା, ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱତା। ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି। ଇଦମୱୋଚ ସା ଦେୱତା। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା ''ସମନୁଞ୍ଞୋ ମେ ସତ୍ଥା''ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସମାଧିଗାରୱତା, ଅପ୍ପମାଦଗାରୱତା, ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱତା – ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ'ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ''ତି।

''ସତ୍ଥୁଗରୁ ଧମ୍ମଗରୁ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱୋ;

ସମାଧିଗରୁ ଆତାପୀ [ସମାଧିଗାରୱତାପି ଚ (କ।)], ସିକ୍ଖାଯ ତିବ୍ବଗାରୱୋ।

''ଅପ୍ପମାଦଗରୁ ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିସନ୍ଥାରଗାରୱୋ;

ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାଯ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ''ତି। ପଠମଂ;

୨। ହିରୀଗାରୱସୁତ୍ତଂ

୩୩। ''ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସମାଧିଗାରୱତା, ହିରିଗାରୱତା, ଓତ୍ତପ୍ପଗାରୱତା। ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ'ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯୀ''ତି।

''ସତ୍ଥୁଗରୁ ଧମ୍ମଗରୁ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱୋ;

ସମାଧିଗରୁ ଆତାପୀ, ସିକ୍ଖାଯ ତିବ୍ବଗାରୱୋ।

''ହିରି ଓତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ, ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ସଗାରୱୋ;

ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାଯ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ''ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ପଠମସୋୱଚସ୍ସତାସୁତ୍ତଂ

୩୪। ''ଇମଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା…ପେ… ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସମାଧିଗାରୱତା, ସୋୱଚସ୍ସତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା। ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ'ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ , ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀ''ତି।

''ସତ୍ଥୁଗରୁ ଧମ୍ମଗରୁ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱୋ;

ସମାଧିଗରୁ ଆତାପୀ, ସିକ୍ଖାୟ ତିବ୍ବଗାରୱୋ।

''କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ସୁୱଚୋ, ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ସଗାରୱୋ;

ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାୟ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ''ତି। ତତିୟଂ;

୪। ଦୁତିୟସୋୱଚସ୍ସତାସୁତ୍ତଂ

୩୫। ''ଇମଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା…ପେ… 'ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ସତ୍ତ? ସତ୍ଥୁଗାରୱତା, ଧମ୍ମଗାରୱତା, ସଙ୍ଘଗାରୱତା, ସିକ୍ଖାଗାରୱତା, ସମାଧିଗାରୱତା, ସୋୱଚସ୍ସତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା। ଇମେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ'ତି। ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱୋ ହୋତି, ସତ୍ଥୁଗାରୱତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେ ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱତାୟ ସମାଦପେତି। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଅତ୍ତନା ଚ ଧମ୍ମଗାରୱୋ ହୋତି… ପେ… ସଙ୍ଘଗାରୱୋ ହୋତି… ସିକ୍ଖାଗାରୱୋ ହୋତି… ସମାଧିଗାରୱୋ ହୋତି… ସୁୱଚୋ ହୋତି… କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେ ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାୟ ସମାଦପେତି । ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନାତି। ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମୀ''ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ! ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇମସ୍ସ ମୟା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାସି। ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱୋ ହୋତି, ସତ୍ଥୁଗାରୱତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେ ଚ ସତ୍ଥୁଗାରୱତାୟ ସମାଦପେତି । ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁଗାରୱା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଅତ୍ତନା ଚ ଧମ୍ମଗାରୱୋ ହୋତି…ପେ… ସଙ୍ଘଗାରୱୋ ହୋତି… ସିକ୍ଖାଗାରୱୋ ହୋତି… ସମାଧିଗାରୱୋ ହୋତି… ସୁୱଚୋ ହୋତି… କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାୟ ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେ ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାୟ ସମାଦପେତି। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ତେସଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନାତି। ଇମସ୍ସ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମୟା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମମିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୩୬। ''ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମିତ୍ତୋ ସେୱିତବ୍ବୋ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦାତି, ଦୁକ୍କରଂ କରୋତି, ଦୁକ୍ଖମଂ ଖମତି, ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ [ଗୁୟ୍ହସ୍ସ (କ।)] ଆୱି କରୋତି, ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ [ଗୁୟ୍ହଂ ଅସ୍ସ (ସୀ।), ଗୁୟ୍ହସ୍ସ (କ।)] ପରିଗୁହତି [ପରିଗୂହତି (ସୀ। ସ୍ୟା।), ପରିଗୁୟ୍ହତି (କ।)], ଆପଦାସୁ ନ ଜହତି, ଖୀଣେନ [ଖୀଣେ (କ।)] ନାତିମଞ୍ଞତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମିତ୍ତୋ ସେୱିତବ୍ବୋ''ତି ।

''ଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦାତି ମିତ୍ତୋ, ଦୁକ୍କରଞ୍ଚାପି କୁବ୍ବତି;

ଅଥୋପିସ୍ସ ଦୁରୁତ୍ତାନି, ଖମତି ଦୁକ୍ଖମାନି ଚ [ଦୁକ୍ଖମାନିପି (ସୀ। ସ୍ୟା।)]।

‘‘ଗୁୟ୍ହଞ୍ଚ ତସ୍ସ [ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ ଚ (ସ୍ୟା।)] ଅକ୍ଖାତି, ଗୁୟ୍ହସ୍ସ ପରିଗୂହତି;

ଆପଦାସୁ ନ ଜହାତି, ଖୀଣେନ ନାତିମଞ୍ଞତି।

‘‘ଯମ୍ହି ଏତାନି ଠାନାନି, ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତୀଧ [ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଚ (କ।)] ପୁଗ୍ଗଲେ;

ସୋ ମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତକାମେନ, ଭଜିତବ୍ବୋ ତଥାୱିଧୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଦୁତିଯମିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୩୭। ‘‘ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମିତ୍ତୋ ସେୱିତବ୍ବୋ ଭଜିତବ୍ବୋ ପଯିରୁପାସିତବ୍ବୋ ଅପି ପନୁଜ୍ଜମାନେନପି [ପଣୁଜ୍ଜମାନେନପି (ସୀ।)]। କତମେହି ସତ୍ତହି? ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ ୱତ୍ତା ଚ ୱଚନକ୍ଖମୋ ଚ ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚ କଥଂ କତ୍ତା ହୋତି, ନୋ ଚ ଅଟ୍ଠାନେ ନିଯୋଜେତି । ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମିତ୍ତୋ ସେୱିତବ୍ବୋ ଭଜିତବ୍ବୋ ପଯିରୁପାସିତବ୍ବୋ ଅପି ପନୁଜ୍ଜମାନେନପୀ’’ତି।

‘‘ପିଯୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ, ୱତ୍ତା ଚ ୱଚନକ୍ଖମୋ;

ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚ କଥଂ କତ୍ତା, ନୋ ଚଟ୍ଠାନେ ନିଯୋଜକୋ [ନିଯୋଜଯେ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]।

‘‘ଯମ୍ହି ଏତାନି ଠାନାନି, ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତୀଧ ପୁଗ୍ଗଲେ;

ସୋ ମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତକାମେନ, ଅତ୍ଥକାମାନୁକମ୍ପତୋ;

ଅପି ନାସିଯମାନେନ, ଭଜିତବ୍ବୋ ତଥାୱିଧୋ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ପଠମପଟିସମ୍ଭିଦାସୁତ୍ତଂ

୩୮। ‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ଇଦଂ ମେ ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମେ ସଂଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘ବହିଦ୍ଧା ମେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ତସ୍ସ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ୱିଦିତା ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ୱିଦିତା ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯେସୁ ଖୋ ପନସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ହୀନପ୍ପଣୀତେସୁ କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗେସୁ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯପଟିସମ୍ଭିଦାସୁତ୍ତଂ

୩୯। ‘‘ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ‘ଇଦଂ ମେ ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମେ ସଂଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘ବହିଦ୍ଧା ମେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି; ତସ୍ସ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ୱିଦିତା ସଞ୍ଞା…ପେ… ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯେସୁ ଖୋ ପନସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ହୀନପ୍ପଣୀତେସୁ କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗେସୁ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମୱସସୁତ୍ତଂ

୪୦। ‘‘ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚିତ୍ତଂ ୱସେ [ୱସଂ (କ।)] ୱତ୍ତେତି, ନୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱତ୍ତତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମାଧିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ କଲ୍ଲାଣକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଗୋଚରକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ଅଭିନୀହାରକୁସଲୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚିତ୍ତଂ ୱସେ ୱତ୍ତେତି, ନୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱତ୍ତତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯୱସସୁତ୍ତଂ

୪୧। ‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱସେ ୱତ୍ତେତି, ନୋ ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱତ୍ତତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ସମାଧିକୁସଲୋ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲୋ, ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲୋ, ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲୋ, ସମାଧିସ୍ସ କଲ୍ଲାଣକୁସଲୋ, ସମାଧିସ୍ସ ଗୋଚରକୁସଲୋ, ସମାଧିସ୍ସ ଅଭିନୀହାରକୁସଲୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱସେ ୱତ୍ତେତି, ନୋ ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱତ୍ତତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

୧୧। ପଠମନିଦ୍ଦସସୁତ୍ତଂ

୪୨। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାୱ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେହି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯେହି ପରିବ୍ବାଜକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘‘ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି, ‘ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ’ତି ଅଲଂ ୱଚନାଯା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦି ନପ୍ପଟିକ୍କୋସି। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି – ‘‘ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଏତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସିଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାୱ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେହି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯେହି ପରିବ୍ବାଜକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂ। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସମଯେନ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅଯମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି, ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଅଲଂ ୱଚନାଯା’ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କମିଂ [ପକ୍କାମିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] – ‘ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଏତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନିସ୍ସାମୀ’ତି। ସକ୍କା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ କେୱଲଂ ୱସ୍ସଗଣନମତ୍ତେନ ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାପେତୁ’’ନ୍ତି?

‘‘ନ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସକ୍କା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ କେୱଲଂ ୱସ୍ସଗଣନମତ୍ତେନ ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ। ସତ୍ତ ଖୋ ଇମାନି, ସାରିପୁତ୍ତ, ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି।

[ଅ। ନି। ୭।୨୦; ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୧] ‘‘କତମାନି ସତ୍ତ? ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ଅୱିଗତପେମୋ, ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ଅୱିଗତପେମୋ, ଇଚ୍ଛାୱିନଯେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛାୱିନଯେ ଅୱିଗତପେମୋ, ପଟିସଲ୍ଲାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆଯତିଞ୍ଚ ପଟିସଲ୍ଲାନେ ଅୱିଗତପେମୋ, ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି

ଆୟତିଞ୍ଚ ୱୀରିୟାରମ୍ଭେ ଅୱିଗତପେମୋ, ସତିନେପକ୍କେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆୟତିଞ୍ଚ ସତିନେପକ୍କେ ଅୱିଗତପେମୋ, ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଆୟତିଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେ ଅୱିଗତପେମୋ। ଇମାନି ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। ଇମେହି ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସତ୍ତହି ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦ୍ୱାଦସ ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟ; ଚତୁଵୀସତି ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟ; ଛତ୍ତିଂସତି ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟ, ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାରୀସଂ ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟା''ତି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ଦୁତିୟନିଦ୍ଦସସୁତ୍ତଂ

୪୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିୟଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ କୋସମ୍ବିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାୱ କୋସମ୍ବିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତୁଂ। ୟଂନୂନାହଂ ୟେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ୟେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେହି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟେହି ପରିବ୍ବାଜକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ''ୟୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦି ନପ୍ପଟିକ୍କୋସି। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି – ''ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଏତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋସମ୍ବିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ କୋସମ୍ବିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସିଂ। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – 'ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାୱ କୋସମ୍ବିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତୁଂ। ୟଂନୂନାହଂ ୟେନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟ'ନ୍ତି…ପେ… ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂ। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂ।

''ତେନ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ସମୟେନ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – 'ୟୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଅଲଂ ୱଚନାୟା'ତି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା, ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କମିଂ – 'ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଏତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନିସ୍ସାମୀ'ତି। ସକ୍କା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ କେୱଲଂ ୱସ୍ସଗଣନମତ୍ତେନ ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାପେତୁ''ନ୍ତି?

''ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସକ୍କା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ କେୱଲଂ ୱସ୍ସଗଣନମତ୍ତେନ ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ। ସତ୍ତ ଖୋ ଇମାନି, ଆନନ୍ଦ, ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି।

''କତମାନି ସତ୍ତ? ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ, ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରୀମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ସତିମା ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମାନି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। ଇମେହି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସତ୍ତହି ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦ୍ୱାଦସ ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟ; ଚତୁଵୀସତି ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟ; ଛତ୍ତିଂସତି ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟ, ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାରୀସଂ ଚେପି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, 'ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାୟା''ତି। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

ଦେୱତାଓଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅପ୍ପମାଦୋ ହିରୀ ଚେୱ, ଦ୍ୱେ ସୁୱଚା ଦୁୱେ ମିତ୍ତା;

ଦ୍ୱେ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଦ୍ୱେ ୱସା, ଦୁୱେ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୁନାତି।

୫। ମହାଯଞ୍ଞୱଗ୍ଗୋ

୧। ସତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିସୁତ୍ତଂ

୪୪।[ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୨; ଚୂଳନି। ପୋସାଲମାଣଵପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୮୩] ''ସତ୍ତିମା , ଭିକ୍ଖଵେ, ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। କତମା ସତ୍ତ? ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା, ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱା, ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଅଯଂ ପଠମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି , ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି , ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା। ଅଯଂ ତତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା 'ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ'ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନୂପଗା । ଅଯଂ ଛଟ୍ଠା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନୂପଗା । ଅଯଂ ସତ୍ତମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ସମାଧିପରିକ୍ଖାରସୁତ୍ତଂ

୪୫। ''ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମାଧିପରିକ୍ଖାରା। କତମେ ସତ୍ତ? ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ସମ୍ମାସତି। ଯା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମେହି ସତ୍ତହଙ୍ଗେହି ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ପରିକ୍ଖତା ['ସପରିକ୍ଖାରତା'ତିପି, 'ସପରିକ୍ଖତା'ତିପି (ସଂ। ନି। ୫।୨୮)], ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯୋ ସମ୍ମାସମାଧି [ସମାଧି (ସ୍ୟା।)] ସଉପନିସୋ ଇତିପି ସପରିକ୍ଖାରୋ ଇତିପୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଠମଅଗ୍ଗିସୁତ୍ତଂ

୪୬। ''ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଗ୍ଗୀ। କତମେ ସତ୍ତ? ରାଗଗ୍ଗି, ଦୋସଗ୍ଗି, ମୋହଗ୍ଗି, ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗି, ଗହପତଗ୍ଗି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗି, କଟ୍ଠଗ୍ଗି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତ ଅଗ୍ଗୀ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦୁତିଯଅଗ୍ଗିସୁତ୍ତଂ

୪୭। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଉଗ୍ଗତସରୀରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମହାଯଞ୍ଞୋ ଉପକ୍ଖଟୋ ହୋତି। ପଞ୍ଚ ଉସଭସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ , ପଞ୍ଚ ୱଚ୍ଛତରସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ପଞ୍ଚ ୱଚ୍ଛତରିସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ପଞ୍ଚ ଅଜସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ପଞ୍ଚ ଉରବ୍ଭସତାନି ଥୂଣୂପନୀତାନି ହୋନ୍ତି ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗତସରୀରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଗ୍ଗତସରୀରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଆଦାନଂ [ଆଧାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଯୂପସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ''ନ୍ତି। ''ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁତଂ ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଆଦାନଂ ଯୂପସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ''ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଉଗ୍ଗତସରୀରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଉଗ୍ଗତସରୀରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଆଦାନଂ ଯୂପସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ମହପ୍ଫଲଂ

ହୋତି ମହାନିସଂସ''ନ୍ତି। ''ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁତଂ ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଆଦାନଂ ଯୂପସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ''ନ୍ତି। ''ତଯିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ , ସମେତି ଭୋତୋ ଚେୱ ଗୋତମସ୍ସ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ''।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗତସରୀରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ନ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତା ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବା – 'ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଆଦାନଂ ଯୂପସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ'ନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବା – 'ଅହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଗ୍ଗିଂ [ଅଗ୍ଗିସ୍ସ (କ।)] ଆଦାତୁକାମୋ, [ଆଧାତୁକାମୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେତୁକାମୋ। ଓୱଦତୁ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା। ଅନୁସାସତୁ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଯଂ ମମ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା'''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗତସରୀରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଗ୍ଗିଂ ଆଦାତୁକାମୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେତୁକାମୋ। ଓୱଦତୁ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ। ଅନୁସାସତୁ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଯଂ ମମ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି।

''ଅଗ୍ଗିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦେନ୍ତୋ [ଆଧେନ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ତୀଣି ସତ୍ଥାନି ଉସ୍ସାପେତି ଅକୁସଲାନି ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯାନି [ଦୁକ୍ଖୁଦଯାନି (ସୀ।)] ଦୁକ୍ଖୱିପାକାନି। କତମାନି ତୀଣି ? କାଯସତ୍ଥଂ, ୱଚୀସତ୍ଥଂ, ମନୋସତ୍ଥଂ। ଅଗ୍ଗିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି – 'ଏତ୍ତକା ଉସଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରିଯୋ ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଅଜା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଉରବ୍ଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯା'ତି। ସୋ 'ପୁଞ୍ଞଂ କରୋମୀ'ତି ଅପୁଞ୍ଞଂ କରୋତି, 'କୁସଲଂ କରୋମୀ'ତି ଅକୁସଲଂ କରୋତି, 'ସୁଗତିଯା ମଗ୍ଗଂ ପରିଯେସାମୀ'ତି ଦୁଗ୍ଗତିଯା ମଗ୍ଗଂ ପରିଯେସତି। ଅଗ୍ଗିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ଇଦଂ ପଠମଂ ମନୋସତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାପେତି ଅକୁସଲଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗ୍ଗିଂ ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ଏୱଂ ୱାଚଂ ଭାସତି – 'ଏତ୍ତକା ଉସଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରିଯୋ ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଅଜା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଉରବ୍ଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯା'ତି। ସୋ 'ପୁଞ୍ଞଂ କରୋମୀ'ତି ଅପୁଞ୍ଞଂ କରୋତି, 'କୁସଲଂ କରୋମୀ'ତି ଅକୁସଲଂ କରୋତି, 'ସୁଗତିଯା ମଗ୍ଗଂ ପରିଯେସାମୀ'ତି ଦୁଗ୍ଗତିଯା ମଗ୍ଗଂ ପରିଯେସତି। ଅଗ୍ଗିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ୱଚୀସତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାପେତି ଅକୁସଲଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗ୍ଗିଂ ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ସଯଂ ପଠମଂ ସମାରମ୍ଭତି [ସମାରବ୍ଭତି (ସୀ। କ।), ସମାରଭତି (ସ୍ୟା।)] ଉସଭା ହନ୍ତୁଂ [ହଞ୍ଞନ୍ତୁ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ସଯଂ ପଠମଂ ସମାରମ୍ଭତି ୱଚ୍ଛତରା ହନ୍ତୁଂ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ସଯଂ ପଠମଂ ସମାରମ୍ଭତି ୱଚ୍ଛତରିଯୋ ହନ୍ତୁଂ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ସଯଂ ପଠମଂ ସମାରମ୍ଭତି ଅଜା ହନ୍ତୁଂ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ସଯଂ ପଠମଂ ସମାରମ୍ଭତି ଉରବ୍ଭା ହନ୍ତୁଂ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ [ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯାତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ସୋ 'ପୁଞ୍ଞଂ କରୋମୀ'ତି ଅପୁଞ୍ଞଂ କରୋତି, 'କୁସଲଂ କରୋମୀ'ତି ଅକୁସଲଂ କରୋତି, 'ସୁଗତିଯା ମଗ୍ଗଂ ପରିଯେସାମୀ'ତି ଦୁଗ୍ଗତିଯା ମଗ୍ଗଂ ପରିଯେସତି। ଅଗ୍ଗିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ଇଦଂ ତତିଯଂ କାଯସତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାପେତି ଅକୁସଲଂ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ। ଅଗ୍ଗିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଦେନ୍ତୋ ଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଯଞ୍ଞା ଇମାନି ତୀଣି ସତ୍ଥାନି ଉସ୍ସାପେତି ଅକୁସଲାନି ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯାନି ଦୁକ୍ଖୱିପାକାନି।

''ତଯୋମେ , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗ୍ଗୀ ପହାତବ୍ବା ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବା, ନ ସେୱିତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ରାଗଗ୍ଗି , ଦୋସଗ୍ଗି, ମୋହଗ୍ଗି।

''କସ୍ମା ଚାଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରାଗଗ୍ଗି ପହାତବ୍ବୋ ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ସେୱିତବ୍ବୋ? ରତ୍ତୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରାଗେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମାଯଂ ରାଗଗ୍ଗି ପହାତବ୍ବୋ ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ସେୱିତବ୍ବୋ।

''କସ୍ମା ଚାଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦୋସଗ୍ଗି ପହାତବ୍ବୋ ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ସେୱିତବ୍ବୋ? ଦୁଟ୍ଠୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦୋସେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମାଯଂ ଦୋସଗ୍ଗି ପହାତବ୍ବୋ

ପରିଓ୍ୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ସେଓ୍ୱିତବ୍ବୋ।

''କସ୍ମା ଚାଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୋହଗ୍ଗି ପହାତବ୍ବୋ ପରିଓ୍ୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ସେଓ୍ୱିତବ୍ବୋ? ମୂଳ୍ହୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୋହେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ଓ୍ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ଓ୍ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଓ୍ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମାଯଂ ମୋହଗ୍ଗି ପହାତବ୍ବୋ ପରିଓ୍ୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ସେଓ୍ୱିତବ୍ବୋ। ଇମେ ଖୋ ତଯୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗ୍ଗୀ ପହାତବ୍ବା ପରିଓ୍ୱଜ୍ଜେତବ୍ବା, ନ ସେଓ୍ୱିତବ୍ବା।

''ତଯୋ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗ୍ଗୀ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ମାନେତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହାତବ୍ବା। କତମେ ତଯୋ? ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗି , ଗହପତଗ୍ଗି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗି।

''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗି? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ମାତାତି ଓ୍ୱା ପିତାତି ଓ୍ୱା, ଅଯଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ ? ଅତୋହଯଂ [ଇତୋପାଯଂ (କ।)], ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆହୁତୋ ସମ୍ଭୂତୋ, ତସ୍ମାଯଂ ଆହୁନେଯ୍ୟଗ୍ଗି ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ମାନେତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହାତବ୍ବୋ।

''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗହପତଗ୍ଗି? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ପୁତ୍ତାତି ଓ୍ୱା ଦାରାତି ଓ୍ୱା ଦାସାତି ଓ୍ୱା ପେସ୍ସାତି ଓ୍ୱା କମ୍ମକରାତି ଓ୍ୱା, ଅଯଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ଗହପତଗ୍ଗି। ତସ୍ମାଯଂ ଗହପତଗ୍ଗି ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ମାନେତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହାତବ୍ବୋ।

''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗି? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପରପ୍ପଓ୍ୱାଦା ପଟିଓ୍ୱିରତା ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚେ ନିଓ୍ୱିଟ୍ଠା ଏକମତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତି, ଏକମତ୍ତାନଂ ସମେନ୍ତି, ଏକମତ୍ତାନଂ ପରିନିବ୍ବାପେନ୍ତି, ଅଯଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗି। ତସ୍ମାଯଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଗ୍ଗି ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ମାନେତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହାତବ୍ବୋ। ଇମେ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଯୋ ଅଗ୍ଗୀ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ମାନେତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହାତବ୍ବା।

''ଅଯଂ ଖୋ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କଟ୍ଠଗ୍ଗି କାଲେନ କାଲଂ ଉଜ୍ଜଲେତବ୍ବୋ, କାଲେନ କାଲଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବୋ, କାଲେନ କାଲଂ ନିବ୍ବାପେତବ୍ବୋ, କାଲେନ କାଲଂ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବୋ''ତି।

ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ଉଗ୍ଗତସରୀରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଏତଦଓ୍ୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ; ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭଓ୍ୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତନ୍ତି। ଏସାହଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ପଞ୍ଚ ଉସଭସତାନି ମୁଞ୍ଚାମି ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଦେମି, ପଞ୍ଚ ଓ୍ୱଚ୍ଛତରସତାନି ମୁଞ୍ଚାମି ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଦେମି, ପଞ୍ଚ ଓ୍ୱଚ୍ଛତରିସତାନି ମୁଞ୍ଚାମି ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଦେମି, ପଞ୍ଚ ଅଜସତାନି ମୁଞ୍ଚାମି ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଦେମି, ପଞ୍ଚ ଉରବ୍ଭସତାନି ମୁଞ୍ଚାମି ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଦେମି। ହରିତାନି ଚେଓ୍ୱ ତିଣାନି ଖାଦନ୍ତୁ, ସୀତାନି ଚ ପାନୀଯାନି ପିଓ୍ୱନ୍ତୁ, ସୀତୋ ଚ ନେସଂ ଓ୍ୱାତୋ ଉପଓ୍ୱାଯତ''ନ୍ତି [ଉପଓ୍ୱାଯତୂତି (କ।)]। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୪୮। ''ସତ୍ତିମା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସଞ୍ଞା ଭାଓ୍ୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା।

''କତମା ସତ୍ତ? ଅସୁଭସଞ୍ଞା , ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା ଭାଓ୍ୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୪୯। ''ସତ୍ତିମା, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସଞ୍ଞା ଭାଓ୍ୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା। କତମା ସତ୍ତ? ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା ଭାଓ୍ୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନାତି।

'''ଅସୁଭସଞ୍ଞା , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି। ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି।

''ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ଅନୁସନ୍ଦହତି [ଅନୁସଣ୍ଠାତି (ସୀ।)] ଅପ୍ପଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା 'ଅଭାୱିତା ମେ ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ'ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା 'ସୁଭାୱିତା ମେ ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ'ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। 'ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି, ଇତି ୟଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

'''ମରଣସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ମରଣସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଜୀୱିତନିକନ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମରଣସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଜୀୱିତନିକନ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି।

''ସଚେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମରଣସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଜୀୱିତନିକନ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ଅନୁସନ୍ଦହତି ଅପ୍ପଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା 'ଅଭାୱିତା ମେ ମରଣସଞ୍ଞା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ'ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମରଣସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଜୀୱିତନିକନ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା 'ସୁଭାୱିତା ମେ ମରଣସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ'ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। 'ମରଣସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି, ଇତି ୟଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

'''ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ରସତଣ୍ହାୟ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି …ପେ… ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିୟତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ରସତଣ୍ହାୟ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି ।

''ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ରସତଣ୍ହାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁସନ୍ଦହତି ଅପ୍ପଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା 'ଅଭାୱିତା ମେ ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ'ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ରସତଣ୍ହାୟ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀୟତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା 'ସୁଭାୱିତା ମେ ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ'ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। 'ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି, ଇତି ୟଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

'''ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ

ଲୋକଚିତ୍ରେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି…ପେ… ସେୟ୍ୟଥାପି ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ପତିଲୀଯତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିଯତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲୋକଚିତ୍ରେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିଯତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲୋକଚିତ୍ରେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁସନ୍ଦହତି ଅପ୍ପଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ଅଭାୱିତା ମେ ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲୋକଚିତ୍ରେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ସୁଭାୱିତା ମେ ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ‘ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘‘ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି ନ ସମ୍ପସାରିଯତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁସନ୍ଦହତି ଅପ୍ପଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ଅଭାୱିତା ମେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରିଯତି ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି; ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ସୁଭାୱିତା ମେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ‘ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘‘ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଆଲସ୍ୟେ କୋସଜ୍ଜେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯେ ପମାଦେ ଅନନୁଯୋଗେ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଯ ତିବ୍ବା ଭଯସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଆଲସ୍ୟେ କୋସଜ୍ଜେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯେ ପମାଦେ ଅନନୁଯୋଗେ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଯ ତିବ୍ବା ଭଯସଞ୍ଞା, ନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ। ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ଅଭାୱିତା ମେ ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଆଲସ୍ୟେ କୋସଜ୍ଜେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯେ ପମାଦେ ଅନନୁଯୋଗେ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଯ ତିବ୍ବା ଭଯସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ। ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ସୁଭାୱିତା ମେ ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ‘ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘‘ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସୱିଞ୍ଞାଣକେ କାଯେ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେସୁ ଅହଙ୍କାରମମଙ୍କାରମାନାପଗତଂ ମାନସଂ ହୋତି ୱିଧାସମତିକ୍କନ୍ତଂ ସନ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସୱିଞ୍ଞାଣକେ କାଯେ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେସୁ ନ ଅହଙ୍କାରମମଙ୍କାରମାନାପଗତଂ ମାନସଂ ହୋତି ୱିଧାସମତିକ୍କନ୍ତଂ ସନ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ଅଭାୱିତା ମେ ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା , ନତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ଅପ୍ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି।

‘‘ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସୱିଞ୍ଞାଣକେ କାଯେ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେସୁ ଅହଙ୍କାରମମଙ୍କାରମାନାପଗତଂ ମାନସଂ ହୋତି ୱିଧାସମତିକ୍କନ୍ତଂ ସନ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ‘ସୁଭାୱିତା ମେ ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥି ମେ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସୋ, ପତ୍ତଂ ମେ ଭାୱନାବଲ’ନ୍ତି। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ‘ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିଯୋସାନା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ମେଥୁନସୁତ୍ତଂ

୫୦। ଅଥ ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭୱମ୍ପି ନୋ ଗୋତମୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପଟିଜାନାତୀ’’ତି? ‘‘ଯଞ୍ହି ତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଅଖଣ୍ଡଂ ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ଅସବଲଂ ଅକମ୍ମାସଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତୀ’ତି, ମମେୱ ତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଅହଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଖଣ୍ଡଂ ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ଅସବଲଂ ଅକମ୍ମାସଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମୀ’’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଖଣ୍ଡମ୍ପି ଛିଦ୍ଦମ୍ପି ସବଲମ୍ପି କମ୍ମାସମ୍ପୀ’’ତି?

‘‘ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ସମ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପଟିଜାନମାନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି; ଅପି ଚ ଖୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଉଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନନ୍ହାପନସମ୍ବାହନଂ ସାଦିଯତି। ସୋ ତଂ ଅସ୍ସାଦେତି [ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି (ସୀ।)], ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଖଣ୍ଡମ୍ପି ଛିଦ୍ଦମ୍ପି ସବଲମ୍ପି କମ୍ମାସମ୍ପି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି, ସଂଯୁତ୍ତୋ ମେଥୁନେନ ସଂଯୋଗେନ ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ [ଜରାମରଣେନ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ସମ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପଟିଜାନମାନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ ଉଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନନ୍ହାପନସମ୍ବାହନଂ ସାଦିଯତି; ଅପି ଚ ଖୋ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଞ୍ଜଗ୍ଘତି ସଂକୀଳତି ସଂକେଳାଯତି…ପେ… ନପି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଞ୍ଜଗ୍ଘତି ସଂକୀଳତି ସଂକେଳାଯତି; ଅପି ଚ ଖୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି ପେକ୍ଖତି…ପେ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି ପେକ୍ଖତି; ଅପି ଚ ଖୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ୱା ତିରୋପାକାରଂ ୱା ହସନ୍ତିଯା ୱା ଭଣନ୍ତିଯା ୱା ଗାଯନ୍ତିଯା ୱା ରୋଦନ୍ତିଯା ୱା…ପେ… ନପି ମାତୁଗାମସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ୱା ତିରୋପାକାରଂ ୱା ହସନ୍ତିଯା ୱା ଭଣନ୍ତିଯା ୱା ଗାଯନ୍ତିଯା ୱା ରୋଦନ୍ତିଯା ୱା; ଅପି ଚ ଖୋ ଯାନିସ୍ସ ତାନି ପୁବ୍ବେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତଲପିତକୀଳିତାନି ତାନି ଅନୁସ୍ସରତି…ପେ… ନପି ଯାନିସ୍ସ ତାନି ପୁବ୍ବେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତଲପିତକୀଳିତାନି ତାନି ଅନୁସ୍ସରତି; ଅପି ଚ ଖୋ ପସ୍ସତି ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରଯମାନଂ…ପେ… ନପି ପସ୍ସତି ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରଯମାନଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱାତି। ସୋ ତଂ ଅସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଦମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଖଣ୍ଡମ୍ପି ଛିଦ୍ଦମ୍ପି ସବଲମ୍ପି କମ୍ମାସମ୍ପି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି ସଂଯୁତ୍ତୋ ମେଥୁନେନ ସଂଯୋଗେନ, ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ୱଦାମି।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ମେଥୁନସଂଯୋଗାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରମେଥୁନସଂଯୋଗଂ [ଅଞ୍ଞତରଂ ମେଥୁନସଂଯୋଗଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଅତ୍ତନି ଅପ୍ପହୀନଂ ସମନୁପସ୍ସିଂ, ନେୱ ତାୱାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ [ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ମେଥୁନସଂଯୋଗାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରମେଥୁନସଂଯୋଗଂ ଅତ୍ତନି ଅପ୍ପହୀନଂ ନ ସମନୁପସ୍ସିଂ, ଅଥାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ। ‘ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି, ଅକୁପ୍ପା ମେ ୱିମୁତ୍ତି [ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି (ସୀ। କ।)], ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ’’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ; ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସଂଯୋଗସୁତ୍ତଂ

୫୧। ‘‘ସଂଯୋଗୱିସଂଯୋଗଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ… କତମୋ ଚ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂଯୋଗୋ ୱିସଂଯୋଗୋ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ?

‘‘ଇତ୍ଥୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ମନସି କରୋତି – ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥାକପ୍ପଂ ଇତ୍ଥିୱିଧଂ ଇତ୍ଥିଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଇତ୍ଥିସ୍ସରଂ ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରଂ। ସା ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜତି ତତ୍ରାଭିରମତି। ସା ତତ୍ଥ ରତ୍ତା ତତ୍ରାଭିରତା ବହିଦ୍ଧା ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ମନସି କରୋତି – ପୁରିସକୁତ୍ତଂ ପୁରିସାକପ୍ପଂ ପୁରିସୱିଧଂ ପୁରିସଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପୁରିସସ୍ସରଂ ପୁରିସାଲଙ୍କାରଂ। ସା ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜତି ତତ୍ରାଭିରମତି। ସା ତତ୍ଥ ରତ୍ତା ତତ୍ରାଭିରତା ବହିଦ୍ଧା ସଂଯୋଗଂ ଆକଙ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚସ୍ସା ସଂଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ତଞ୍ଚ ଆକଙ୍ଖତି। ଇତ୍ଥତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିରତା ସତ୍ତା ପୁରିସେସୁ ସଂଯୋଗଂ ଗତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତ୍ଥୀ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ନାତିୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁରିସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ମନସି କରୋତି – ପୁରିସକୁତ୍ତଂ ପୁରିସାକପ୍ପଂ ପୁରିସୱିଧଂ ପୁରିସଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପୁରିସସ୍ସରଂ ପୁରିସାଲଙ୍କାରଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜତି ତତ୍ରାଭିରମତି। ସୋ ତତ୍ଥ ରତ୍ତୋ ତତ୍ରାଭିରତୋ ବହିଦ୍ଧା ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ମନସି କରୋତି – ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥାକପ୍ପଂ ଇତ୍ଥିୱିଧଂ ଇତ୍ଥିଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଇତ୍ଥିସ୍ସରଂ ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜତି ତତ୍ରାଭିରମତି। ସୋ ତତ୍ଥ ରତ୍ତୋ ତତ୍ରାଭିରତୋ ବହିଦ୍ଧା ସଂଯୋଗଂ ଆକଙ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚସ୍ସ ସଂଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ତଞ୍ଚ ଆକଙ୍ଖତି। ପୁରିସତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିରତା ସତ୍ତା ଇତ୍ଥୀସୁ ସଂଯୋଗଂ ଗତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ପୁରିସତ୍ତଂ ନାତିୱତ୍ତତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂଯୋଗୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସଂଯୋଗୋ ହୋତି? ଇତ୍ଥୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ମନସି କରୋତି – ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥାକପ୍ପଂ ଇତ୍ଥିୱିଧଂ ଇତ୍ଥିଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଇତ୍ଥିସ୍ସରଂ ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରଂ। ସା ତତ୍ଥ ନ ରଜ୍ଜତି, ସା ତତ୍ର ନାଭିରମତି। ସା ତତ୍ଥ ଅରତ୍ତା ତତ୍ର ଅନଭିରତା ବହିଦ୍ଧା ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ମନସି କରୋତି – ପୁରିସକୁତ୍ତଂ ପୁରିସାକପ୍ପଂ ପୁରିସୱିଧଂ ପୁରିସଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପୁରିସସ୍ସରଂ ପୁରିସାଲଙ୍କାରଂ। ସା ତତ୍ଥ ନ ରଜ୍ଜତି, ତତ୍ର ନାଭିରମତି। ସା ତତ୍ଥ ଅରତ୍ତା ତତ୍ର ଅନଭିରତା ବହିଦ୍ଧା ସଂଯୋଗଂ ନାକଙ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚସ୍ସା ସଂଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ତଞ୍ଚ ନାକଙ୍ଖତି। ଇତ୍ଥତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଅନଭିରତା ସତ୍ତା ପୁରିସେସୁ ୱିସଂଯୋଗଂ ଗତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତ୍ଥୀ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଅତିୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁରିସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ମନସି କରୋତି – ପୁରିସକୁତ୍ତଂ ପୁରିସାକପ୍ପଂ ପୁରିସୱିଧଂ ପୁରିସଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପୁରିସସ୍ସରଂ ପୁରିସାଲଙ୍କାରଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ନ ରଜ୍ଜତି, ସୋ ତତ୍ର ନାଭିରମତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଅରତ୍ତୋ ତତ୍ର ଅନଭିରତୋ ବହିଦ୍ଧା ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ମନସି କରୋତି – ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥାକପ୍ପଂ ଇତ୍ଥିୱିଧଂ ଇତ୍ଥିଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଇତ୍ଥିସ୍ସରଂ ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ନ ରଜ୍ଜତି, ତତ୍ର ନାଭିରମତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଅରତ୍ତୋ ତତ୍ର ଅନଭିରତୋ ବହିଦ୍ଧା ସଂଯୋଗଂ ନାକଙ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚସ୍ସ ସଂଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ତଞ୍ଚ ନାକଙ୍ଖତି। ପୁରିସତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନଭିରତା ସତ୍ତା ଇତ୍ଥୀସୁ ୱିସଂଯୋଗଂ ଗତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ପୁରିସତ୍ତଂ ଅତିୱତ୍ତତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସଂଯୋଗୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂଯୋଗୋ ୱିସଂଯୋଗୋ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦାନମହପ୍ଫଲସୁତ୍ତଂ

୫୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଚମ୍ପାଯଂ ୱିହରତି ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଚମ୍ପେଯ୍ୟକା ଉପାସକା ଯେନ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକା ଉପାସକା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଚିରସ୍ସୁତା ନୋ, ଭନ୍ତେ [ଭନ୍ତେ ସାରିପୁତ୍ତ (ସୀ।)], ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ଧମ୍ମୀକଥା। ସାଧୁ ମଯଂ,

ଭନ୍ତେ, ଲଭେୟ୍ୟାମ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ଧମ୍ମିଂ କଥଂ [ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକା ଧମ୍ମିଂ କଥଂ (ସୀ।), ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ (ସ୍ୟା।)] ସୱନାୟା’’ତି। ‘‘ତେନହାୱୁସୋ, ତଦହୁପୋସଥେ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଲଭେୟ୍ୟାଥ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା [ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ (ସ୍ୟା।)] ଧମ୍ମିଂ କଥଂ ସୱନାୟା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଚମ୍ପେୟ୍ୟକା ଉପାସକା ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଚମ୍ପେୟ୍ୟକା ଉପାସକା ତଦହୁପୋସଥେ ଯେନାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେହି ଚମ୍ପେୟ୍ୟକେହି ଉପାସକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସିୟା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ନ ମହାନିସଂସଂ; ସିୟା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ’’ନ୍ତି? ‘‘ସିୟା, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ନ ମହାନିସଂସଂ; ସିୟା ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ’’ନ୍ତି। ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚୟୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ନ ମହାନିସଂସଂ; କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚୟୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ’’ନ୍ତି?

‘‘ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚୋ ସାପେଖୋ [ସାପେକ୍ଖୋ (ସ୍ୟା।)] ଦାନଂ ଦେତି, ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ [ପଟିବନ୍ଧଚିତ୍ତୋ (କ।)] ଦାନଂ ଦେତି, ସନ୍ନିଧିପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି, ‘ଇମଂ ପେଚ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି। ସୋ ତଂ ଦାନଂ ଦେତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦଦେୟ୍ୟ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଏୱରୂପଂ ଦାନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତତ୍ର, ସାରିପୁତ୍ତ, ୟ୍ୱାୟଂ ସାପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି , ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଦାନଂ ଦେତି, ସନ୍ନିଧିପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି, ‘ଇମଂ ପେଚ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି। ସୋ ତଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତଂ କମ୍ମଂ ଖେପେତ୍ୱା ତଂ ଇଦ୍ଧିଂ ତଂ ୟସଂ ତଂ ଆଧିପଚ୍ଚଂ ଆଗାମୀ ହୋତି ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ।

‘‘ଇଧ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସାପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି, ନ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଦାନଂ ଦେତି, ନ ସନ୍ନିଧିପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି, ନ ‘ଇମଂ ପେଚ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ‘ସାହୁ ଦାନ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି…ପେ… ନପି ‘ସାହୁ ଦାନ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ‘ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ପିତୁପିତାମହେହି ନ ଅରହାମି ପୋରାଣଂ କୁଲୱଂସଂ ହାପେତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି…ପେ… ନପି ‘ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ପିତୁପିତାମହେହି ନ ଅରହାମି ପୋରାଣଂ କୁଲୱଂସଂ ହାପେତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ‘ଅହଂ ପଚାମି, ଇମେ ନ ପଚନ୍ତି, ନାରହାମି ପଚନ୍ତୋ ଅପଚନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଅଦାତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି…ପେ… ନପି ‘ଅହଂ ପଚାମି, ଇମେ ନ ପଚନ୍ତି, ନାରହାମି ପଚନ୍ତୋ ଅପଚନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଅଦାତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ‘ୟଥା ତେସଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ଇସୀନଂ ତାନି ମହାୟଞ୍ଞାନି ଅହେସୁଂ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକସ୍ସ ୱାମକସ୍ସ ୱାମଦେୱସ୍ସ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତସ୍ସ ୟମଦଗ୍ଗିନୋ ଅଙ୍ଗୀରସସ୍ସ ଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ୱାସେଟ୍ଠସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୁନୋ, ଏୱଂ ମେ ଅୟଂ ଦାନସଂୱିଭାଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି…ପେ… ନପି ‘ୟଥା ତେସଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ଇସୀନଂ ତାନି ମହାୟଞ୍ଞାନି ଅହେସୁଂ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକସ୍ସ ୱାମକସ୍ସ ୱାମଦେୱସ୍ସ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତସ୍ସ ୟମଦଗ୍ଗିନୋ ଅଙ୍ଗୀରସସ୍ସ ଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ୱାସେଟ୍ଠସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୁନୋ, ଏୱଂ ମେ ଅୟଂ ଦାନସଂୱିଭାଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ‘ଇମଂ ମେ ଦାନଂ ଦଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ଅତ୍ତମନତା ସୋମନସ୍ସଂ ଉପଜାୟତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି…ପେ… ନପି ‘ଇମଂ ମେ ଦାନଂ ଦଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ଅତ୍ତମନତା ସୋମନସ୍ସଂ ଉପଜାୟତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଚିତ୍ତାଲଙ୍କାରଚିତ୍ତପରିକ୍ଖାରଂ ଦାନଂ ଦେତି। ସୋ ତଂ ଦାନଂ ଦେତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦଦେୟ୍ୟ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଏୱରୂପଂ ଦାନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତତ୍ର, ସାରିପୁତ୍ତ, ୟ୍ୱାୟଂ ନ ହେୱ [ନହେୱ ଖୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ସାପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି; ନ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଦାନଂ ଦେତି; ନ ସନ୍ନିଧିପେଖୋ ଦାନଂ ଦେତି; ନ ‘ଇମଂ ପେଚ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି; ନପି ‘ସାହୁ ଦାନ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି; ନପି ‘ଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ କତପୁବ୍ବଂ ପିତୁପିତାମହେହି ନ ଅରହାମି ପୋରାଣଂ କୁଲୱଂସଂ ହାପେତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି; ନପି ‘ଅହଂ ପଚାମି, ଇମେ ନ ପଚନ୍ତି, ନାରହାମି ପଚନ୍ତୋ ଅପଚନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ଅଦାତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି; ନପି ‘ୟଥା ତେସଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ଇସୀନଂ ତାନି ମହାୟଞ୍ଞାନି ଅହେସୁଂ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକସ୍ସ ୱାମକସ୍ସ ୱାମଦେୱସ୍ସ ୱେସ୍ସାମିତ୍ତସ୍ସ ୟମଦଗ୍ଗିନୋ ଅଙ୍ଗୀରସସ୍ସ ଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ୱାସେଟ୍ଠସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୁନୋ, ଏୱଂ ମେ ଅୟଂ ଦାନସଂୱିଭାଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି;

ନପି ‘ଇମଂ ମେ ଦାନଂ ଦଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ଅତ୍ତମନତା ସୋମନସ୍ସଂ ଉପଜାଯତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଚିତ୍ତାଲଙ୍କାରଚିତ୍ତପରିକ୍ଖାରଂ ଦାନଂ ଦେତି। ସୋ ତଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତଂ କମ୍ମଂ ଖେପେତ୍ୱା ତଂ ଇଦ୍ଧିଂ ତଂ ଯସଂ ତଂ ଆଧିପଚ୍ଚଂ ଅନାଗାମୀ ହୋତି ଅନାଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ। ଅଯଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ନ ମହାନିସଂସଂ। ଅଯଂ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସ’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ନନ୍ଦମାତାସୁତ୍ତଂ

୫୩। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମା ଚ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦକ୍ଖିଣାଗିରିସ୍ମିଂ ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେଳୁକଣ୍ଡକୀ [ୱେଳୁକଣ୍ଡକୀ (ସ୍ୟା।) ଅ। ନି। ୬।୩୭; ୨।୧୩୪; ସଂ। ନି। ୨।୧୭୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ପାରାଯନଂ [ଚୂଳନି। ପାରାଯନୱଗ୍ଗ, ୱତ୍ଥୁଗାଥା] ସରେନ ଭାସତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛତି କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ନନ୍ଦମାତାଯ ଉପାସିକାଯ ପାରାଯନଂ ସରେନ ଭାସନ୍ତିଯା, ସୁତ୍ୱା କଥାପରିଯୋସାନଂ ଆଗମଯମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଖୋ ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ପାରାଯନଂ ସରେନ ଭାସିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ନନ୍ଦମାତାଯ ଉପାସିକାଯ କଥାପରିଯୋସାନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅବ୍ଭାନୁମୋଦି – ‘‘ସାଧୁ ଭଗିନି, ସାଧୁ ଭଗିନୀ’’ତି! ‘‘କୋ ପନେସୋ, ଭଦ୍ରମୁଖା’’ତି? ‘‘ଅହଂ ତେ, ଭଗିନି, ଭାତା ୱେସ୍ସୱଣୋ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭଦ୍ରମୁଖ, ତେନ ହି ଯୋ ମେ ଅଯଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ ଭଣିତୋ ଇଦଂ ତେ ହୋତୁ ଆତିଥେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭଗିନି, ଏତଞ୍ଚେୱ ମେ ହୋତୁ ଆତିଥେଯ୍ଯଂ। ସ୍ୱେୱ [ସ୍ୱେ ଚ (ସୀ।)] ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅକତପାତରାସୋ ୱେଳୁକଣ୍ଡକଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସିତ୍ୱା ମମ ଦକ୍ଖିଣଂ ଆଦିସେଯ୍ଯାସି। ଏତଞ୍ଚେୱ [ଏୱଞ୍ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା।), ଏତଞ୍ଚ (?)] ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଆତିଥେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ସକେ ନିୱେସନେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦାପେସି। ଅଥ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅକତପାତରାସୋ ଯେନ ୱେଳୁକଣ୍ଡକୋ ତଦୱସରି। ଅଥ ଖୋ ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ କାଲଂ ଆରୋଚେହି – ‘କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟାଯ ନନ୍ଦମାତୁଯା ନିୱେସନେ ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଅଯ୍ୟେ’’ତି ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ନନ୍ଦମାତାଯ ଉପାସିକାଯ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ କାଲଂ ଆରୋଚେସି – ‘‘କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟାଯ ନନ୍ଦମାତୁଯା ନିୱେସନେ ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ନନ୍ଦମାତାଯ ଉପାସିକାଯ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି।

ଅଥ ଖୋ ନନ୍ଦମାତା ଉପାସିକା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ନନ୍ଦମାତରଂ ଉପାସିକଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ପନ ତେ, ନନ୍ଦମାତେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅବ୍ଭାଗମନଂ ଆରୋଚେସୀ’’ତି?

‘‘ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ , ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ପାରାଯନଂ ସରେନ ଭାସିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସିଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ମମ କଥାପରିଯୋସାନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅବ୍ଭାନୁମୋଦି – ‘ସାଧୁ, ଭଗିନି, ସାଧୁ, ଭଗିନୀ’ତି! ‘କୋ ପନେସୋ, ଭଦ୍ରମୁଖା’ତି? ‘ଅହଂ ତେ, ଭଗିନି, ଭାତା ୱେସ୍ସୱଣୋ, ମହାରାଜା’ତି। ‘ସାଧୁ, ଭଦ୍ରମୁଖ, ତେନ ହି ଯୋ ମେ ଅଯଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ ଭଣିତୋ ଇଦଂ ତେ ହୋତୁ ଆତିଥେଯ୍ଯ’ନ୍ତି। ‘ସାଧୁ, ଭଗିନି, ଏତଞ୍ଚେୱ ମେ ହୋତୁ ଆତିଥେଯ୍ଯଂ। ସ୍ୱେୱ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅକତପାତରାସୋ ୱେଳୁକଣ୍ଡକଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସିତ୍ୱା ମମ ଦକ୍ଖିଣଂ ଆଦିସେଯ୍ଯାସି। ଏତଞ୍ଚେୱ [ଏତଞ୍ଚ (ସୀ।), ଏୱଞ୍ଚ (ସ୍ୟା।)] ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଆତିଥେଯ୍ଯ’ନ୍ତି। ଯଦିଦଂ [ଯମିଦଂ (ମ। ନି। ୧।୩୬୩)], ଭନ୍ତେ, ଦାନେ [ପୁଞ୍ଞଂ ହି ତଂ (ସୀ।), ପୁଞ୍ଞଂ ପୁଞ୍ଞମହିତଂ (ସ୍ୟା।), ପୁଞ୍ଞଂ ୱା ପୁଞ୍ଞମହଂ ୱା (ପୀ।), ପୁଞ୍ଞଂ ୱା ପୁଞ୍ଞମହୀ ୱା (କ।)] ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞମହୀ ଚ ତଂ [ପୁଞ୍ଞଂ ହି ତଂ (ସୀ।), ପୁଞ୍ଞଂ ପୁଞ୍ଞମହିତଂ (ସ୍ୟା।), ପୁଞ୍ଞଂ ୱା ପୁଞ୍ଞମହଂ ୱା (ପୀ।), ପୁଞ୍ଞଂ ୱା ପୁଞ୍ଞମହୀ ୱା (କ।)] ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ମହାରାଜସ୍ସ ସୁଖାଯ ହୋତୂ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ନନ୍ଦମାତେ! ଯତ୍ର ହି ନାମ ୱେସ୍ସୱଣେନ ମହାରାଜେନ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେନ ଏୱଂମହେସକ୍ଖେନ ଦେୱପୁତ୍ତେନ ସମ୍ମୁଖା ସଲ୍ଲପିସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଏସେୱ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଅତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋପି ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଇଧ ମେ, ଭନ୍ତେ, ନନ୍ଦୋ ନାମ ଏକପୁତ୍ତକୋ ପିଯୋ ମନାପୋ। ତଂ ରାଜାନୋ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ପକରଣେ ଓକସ୍ସ ପସଯ୍ହ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାରକେ ଗହିତେ ୱା ଗଯ୍ହମାନେ ୱା ୱଧେ ୱା ୱଜ୍ଝମାନେ ୱା ହତେ ୱା ହଞ୍ଞମାନେ ୱା ନାଭିଜାନାମି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ ନନ୍ଦମାତେ! ଯତ୍ର ହି ନାମ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମ୍ପି [ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତମ୍ପି (ସ୍ୟା।)] ପରିସୋଧେସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ , ଏସେୱ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଅତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋପି ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଇଧ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସାମିକୋ କାଲଙ୍କତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଯକ୍ଖଯୋନିଂ ଉପପନ୍ନୋ। ସୋ ମେ ତେନେୱ ପୁରିମେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ଉଦ୍ଦସ୍ସେସି। ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିଜାନାମି ତତୋନିଦାନଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ନନ୍ଦମାତେ! ଯତ୍ର ହି ନାମ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମ୍ପି ପରିସୋଧେସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଏସେୱ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଅତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋପି ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଯତୋହଂ, ଭନ୍ତେ, ସାମିକସ୍ସ ଦହରସ୍ସେୱ ଦହରା ଆନୀତା ନାଭିଜାନାମି ସାମିକଂ ମନସାପି ଅତିଚରିତା [ଅତିଚରିତୁଂ (ସ୍ୟା।), ଅତିଚାରିତ୍ତଂ (କ।)], କୁତୋ ପନ କାଯେନା’’ତି! ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ନନ୍ଦମାତେ! ଯତ୍ର ହି ନାମ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମ୍ପି ପରିସୋଧେସ୍ସସୀ’’ତି।

‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଏସେୱ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଅତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋପି ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଯଦାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପାସିକା ପଟିଦେସିତା ନାଭିଜାନାମି କିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖାପଦଂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମିତା’’ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ନନ୍ଦମାତେ’’ତି!

‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଏସେୱ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଅତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋପି ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଯାୱଦେୱ [ଯାୱଦେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା।) ସଂ। ନି। ୨।୧୫୨ ପାଳିଇ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାଟୀକା ଚ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଆକଙ୍ଖାମି ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମି। ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖିକା ଚ ୱିହରାମି ସତା ଚ ସମ୍ପଜାନା ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେ ପଟିସଂୱେଦେମି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – ‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ’ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀ’’ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ନନ୍ଦମାତେ’’ତି!

‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଏସେୱ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଅତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋପି ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ। ଯାନିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଦେସିତାନି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ନାହଂ ତେସଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନି ଅପ୍ପହୀନଂ ସମନୁପସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ନନ୍ଦମାତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ନନ୍ଦମାତେ’’ତି!

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନନ୍ଦମାତରଂ ଉପାସିକଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମୀତି। ଦସମଂ।

ମହାଯଞ୍ଞୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଠିତି ଚ ପରିକ୍ଖାରଂ ଦ୍ୱେ, ଅଗ୍ଗୀ ସଞ୍ଞା ଚ ଦ୍ୱେ ପରା;

ମେଥୁନା ସଂଯୋଗୋ ଦାନଂ, ନନ୍ଦମାତେନ ତେ ଦସାତି।

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ଅବ୍ଯାକତଵଗ୍ଗୋ

୧। ଅବ୍ଯାକତସୁତ୍ତଂ

୫୪। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ସୁତଵତୋ ଅରିଯସାଵକସ୍ସ ଵିଚିକିଚ୍ଛା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୂ''ତି?

''ଦିଟ୍ଠିନିରୋଧା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵତୋ ଅରିଯସାଵକସ୍ସ ଵିଚିକିଚ୍ଛା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୁ। 'ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ; 'ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ; 'ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ; 'ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ। ଅସ୍ସୁତଵା, ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଦିଟ୍ଠିସମୁଦଯଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଦିଟ୍ଠିନିରୋଧଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଦିଟ୍ଠିନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ପଵଡ୍ଢତି, ସୋ ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେଵେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ଵଦାମି।

''ସୁତଵା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଅରିଯସାଵକୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜାନାତି, ଦିଟ୍ଠିସମୁଦଯଂ ପଜାନାତି, ଦିଟ୍ଠିନିରୋଧଂ ପଜାନାତି, ଦିଟ୍ଠିନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ନିରୁଜ୍ଝତି, ସୋ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେଵେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ଵଦାମି। ଏଵଂ ଜାନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵା ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ପସ୍ସଂ 'ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି ନ ବ୍ଯାକରୋତି; 'ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି ନ ବ୍ଯାକରୋତି; 'ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି ନ ବ୍ଯାକରୋତି; 'ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି ନ ବ୍ଯାକରୋତି। ଏଵଂ ଜାନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵା ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ପସ୍ସଂ ଏଵଂ ଅବ୍ଯାକରଣଧମ୍ମୋ ହୋତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୁ । ଏଵଂ ଜାନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵା ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ପସ୍ସଂ ନ ଛମ୍ଭତି, ନ କମ୍ପତି, ନ ଵେଧତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୁ।

'''ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତଣ୍ହାଗତମେତଂ…ପେ… ସଞ୍ଞାଗତମେତଂ …ପେ… ମଞ୍ଞିତମେତଂ…ପେ… ପପଞ୍ଚିତମେତଂ…ପେ… ଉପାଦାନଗତମେତଂ…ପେ… 'ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଵିପ୍ପଟିସାରୋ ଏସୋ; 'ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଵିପ୍ପଟିସାରୋ ଏସୋ; 'ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଵିପ୍ପଟିସାରୋ ଏସୋ; 'ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଵିପ୍ପଟିସାରୋ ଏସୋ। ଅସ୍ସୁତଵା, ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଵିପ୍ପଟିସାରଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଵିପ୍ପଟିସାରସମୁଦଯଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଵିପ୍ପଟିସାରନିରୋଧଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଵିପ୍ପଟିସାରନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ ଵିପ୍ପଟିସାରୋ ପଵଡ୍ଢତି, ସୋ ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେଵେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ନ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ଵଦାମି।

''ସୁତଵା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଅରିଯସାଵକୋ ଵିପ୍ପଟିସାରଂ ପଜାନାତି, ଵିପ୍ପଟିସାରସମୁଦଯଂ ପଜାନାତି, ଵିପ୍ପଟିସାରନିରୋଧଂ ପଜାନାତି , ଵିପ୍ପଟିସାରନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ସୋ ଵିପ୍ପଟିସାରୋ ନିରୁଜ୍ଝତି, ସୋ ପରିମୁଚ୍ଚତି ଜାତିଯା…ପେ… ଦୁକ୍ଖସ୍ମାତି ଵଦାମି। ଏଵଂ ଜାନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵା ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ପସ୍ସଂ 'ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି ନ ବ୍ଯାକରୋତି…ପେ… 'ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା'ତିପି ନ ବ୍ଯାକରୋତି। ଏଵଂ ଜାନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵା ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ପସ୍ସଂ ଏଵଂ ଅବ୍ଯାକରଣଧମ୍ମୋ ହୋତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୁ। ଏଵଂ ଜାନଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତଵା ଅରିଯସାଵକୋ ଏଵଂ ପସ୍ସଂ ନ ଛମ୍ଭତି, ନ କମ୍ପତି, ନ ଵେଧତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୁ। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ସୁତଵତୋ ଅରିଯସାଵକସ୍ସ ଵିଚିକିଚ୍ଛା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଅବ୍ଯାକତଵତ୍ଥୂସୂ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ପୁରିସଗତିସୁତ୍ତଂ

୫୫। ''ସତ୍ତ ଚ [ସତ୍ତ (ସୀ।), ସତ୍ତ ଚ ଖୋ (କ।)], ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁରିସଗତିଯୋ ଦେସେସ୍ସାମି ଅନୁପାଦା ଚ ପରିନିବ୍ବାନଂ [ପରିନିବ୍ବାଣଂ (ସୀ।)]। ତଂ ସୁଣାଥ , ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ – ''କତମା

ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ସତ୍ତ ପୁରିସଗତିଯୋ?

‘‘ଇଧ , ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ‘ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା, ନ ଭୱିସ୍ସତି ନ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ତଂ ପଜହାମୀ’ତି ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତି, ସମ୍ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥୁତ୍ତରି ପଦଂ ସନ୍ତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ପଦଂ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ମାନାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଭୱରାଗାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ [ଦିୱସସନ୍ତତ୍ତେ (ସୀ। ସ୍ୟା।) ମ। ନି। ୨।୧୫୪] ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ‘ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା, ନ ଭୱିସ୍ସତି ନ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ତଂ ପଜହାମୀ’ତି ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତି, ସମ୍ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥୁତ୍ତରି ପଦଂ ସନ୍ତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ପଦଂ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ମାନାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଭୱରାଗାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ‘ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା, ନ ଭୱିସ୍ସତି ନ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ତଂ ପଜହାମୀ’ତି ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତି, ସମ୍ଭୱେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥୁତ୍ତରି ପଦଂ ସନ୍ତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ପଦଂ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ମାନାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଭୱରାଗାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅନୁପହଚ୍ଚ ତଲଂ ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଉପହଚ୍ଚ ତଲଂ ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପରିତ୍ତେ ତିଣପୁଞ୍ଜେ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜେ ୱା ନିପତେଯ୍ୟ। ସା ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜନେଯ୍ୟ, ଧୂମମ୍ପି ଜନେଯ୍ୟ, ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜନେତ୍ୱା ଧୂମମ୍ପି ଜନେତ୍ୱା ତମେୱ ପରିତ୍ତଂ ତିଣପୁଞ୍ଜଂ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜଂ ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଅନାହାରା ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ୱିପୁଲେ ତିଣପୁଞ୍ଜେ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜେ ୱା ନିପତେଯ୍ୟ। ସା ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜନେଯ୍ୟ, ଧୂମମ୍ପି ଜନେଯ୍ୟ, ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜନେତ୍ୱା ଧୂମମ୍ପି ଜନେତ୍ୱା ତମେୱ ୱିପୁଲଂ ତିଣପୁଞ୍ଜଂ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜଂ ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଅନାହାରା ନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ‘ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା, ନ ଭୱିସ୍ସତି ନ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ତଂ

ପଜହାମୀ’ତି ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ଭଣ୍ଡେ ନ ରଜ୍ଜତି, ସମ୍ଭଣ୍ଡେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥୁତ୍ତରି ପଦଂ ସନ୍ତଂ ସମ୍ମପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ପଦଂ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ମାନାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଭୱରାଗାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ହୋତି ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକପାଲେ ହଞ୍ଞମାନେ ପପଟିକା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମହନ୍ତେ ତିଣପୁଞ୍ଜେ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜେ ୱା ନିପତେୟ୍ୟ। ସା ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜନେୟ୍ୟ, ଧୂମମ୍ପି ଜନେୟ୍ୟ, ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ଜନେତ୍ୱା ଧୂମମ୍ପି ଜନେତ୍ୱା ତମେୱ ମହନ୍ତଂ ତିଣପୁଞ୍ଜଂ ୱା କଟ୍ଠପୁଞ୍ଜଂ ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ [ଡହେୟ୍ୟ (ଅଞ୍ଞତ୍ଥ)], ଦାଯମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛମ୍ପି ଦହିତ୍ୱା ଦାଯମ୍ପି ଦହିତ୍ୱା ହରିତନ୍ତଂ ୱା ପଥନ୍ତଂ ୱା [ପନ୍ଥନ୍ତଂ ୱା (ସୀ।) ସ୍ଯାମପୋତ୍ଥକେ ଇଦଂ ନ ଦିସ୍ସତି] ସେଲନ୍ତଂ ୱା ଉଦକନ୍ତଂ ୱା ରମଣୀଯଂ ୱା ଭୂମିଭାଗଂ ଆଗମ୍ମ ଅନାହାରା ନିବ୍ବାଯେୟ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା…ପେ… ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ହୋତି ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ପୁରିସଗତିଯୋ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି – ‘ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯା, ନ ଭୱିସ୍ସତି ନ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ତଂ ପଜହାମୀ’ତି ଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ଭଣ୍ଡେ ନ ରଜ୍ଜତି, ସମ୍ଭଣ୍ଡେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥୁତ୍ତରି ପଦଂ ସନ୍ତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ପଦଂ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ମାନାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଭୱରାଗାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ସୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନଂ। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ପୁରିସଗତିଯୋ ଅନୁପାଦା ଚ ପରିନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତିସ୍ସବ୍ରହ୍ମାସୁତ୍ତଂ

୫୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ଦ୍ୱେ ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ଏକା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏତା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱିମୁତ୍ତା’’ତି। ଅପରା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏତା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅନୁପାଦିସେସା ସୁୱିମୁତ୍ତା’’ତି। ଇଦମୱୋଚୁଂ ତା ଦେୱତା। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ତା ଦେୱତା ‘‘ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଦ୍ୱେ ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଏତା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱିମୁତ୍ତା’ତି। ଅପରା ଦେୱତା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଏତା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅନୁପାଦିସେସା ସୁୱିମୁତ୍ତା’ତି। ଇଦମୱୋଚୁଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତା ଦେୱତା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୂ’’ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କତମେସାନଂ ଖୋ ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସଉପାଦିସେସେ ୱା ସଉପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ୱା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି? ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ତିସ୍ସୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ତତ୍ରାପି ନଂ ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି – ‘‘ତିସ୍ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱଂ – ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ତିସ୍ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏହି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ; ସ୍ୱାଗତଂ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ! ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି , ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯ। ନିସୀଦ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ତିସ୍ସୋପି ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ତିସ୍ସଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କତମେସାନଂ ଖୋ, ତିସ୍ସ , ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସଉପାଦିସେସେ ୱା ସଉପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ୱା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି? ‘‘ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାନଂ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଦେୱାନଂ ଏୱଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସଉପାଦିସେସେ ୱା ସଉପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ୱା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

‘‘ସବ୍ବେସଞ୍ଞେଵ ଖୋ, ତିସ୍ସ, ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାନଂ ଦେଵାନଂ ଏଵଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସବ୍ବେସଂ ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାନଂ ଦେଵାନଂ ଏଵଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

‘‘ଯେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ଦେଵା ବ୍ରହ୍ମେନ ଆୟୁନା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ବ୍ରହ୍ମେନ ଵଣ୍ଣେନ ବ୍ରହ୍ମେନ ସୁଖେନ ବ୍ରହ୍ମେନ ଯସେନ ବ୍ରହ୍ମେନ ଆଧିପତେୟ୍ୟେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ତେ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି। ତେସଂ ନ ଏଵଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’ତି। ଯେ ଚ ଖୋ ତେ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ଦେଵା ବ୍ରହ୍ମେନ ଆୟୁନା ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ବ୍ରହ୍ମେନ ଵଣ୍ଣେନ ବ୍ରହ୍ମେନ ସୁଖେନ ବ୍ରହ୍ମେନ ଯସେନ ବ୍ରହ୍ମେନ ଆଧିପତେୟ୍ୟେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ତେ ଚ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନନ୍ତି। ତେସଂ ଏଵଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

‘‘ଇଧ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ ଉଭତୋଭାଗଵିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ତମେନଂ ତେ ଦେଵା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉଭତୋଭାଗଵିମୁତ୍ତୋ। ଯାଵସ୍ସ କାୟୋ ଠସ୍ସତି ତାଵ ନଂ ଦକ୍ଖନ୍ତି ଦେଵମନୁସ୍ସା। କାୟସ୍ସ ଭେଦା ନ ନଂ ଦକ୍ଖନ୍ତି ଦେଵମନୁସ୍ସା’ତି। ଏଵମ୍ପି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ , ତେସଂ ଦେଵାନଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ତମେନଂ ତେ ଦେଵା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତୋ। ଯାଵସ୍ସ କାୟୋ ଠସ୍ସତି ତାଵ ନଂ ଦକ୍ଖନ୍ତି ଦେଵମନୁସ୍ସା। କାୟସ୍ସ ଭେଦା ନ ନଂ ଦକ୍ଖନ୍ତି ଦେଵମନୁସ୍ସା’ତି। ଏଵମ୍ପି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତେସଂ ଦେଵାନଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ କାୟସକ୍ଖୀ ହୋତି। ତମେନଂ ଦେଵା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମା କାୟସକ୍ଖୀ। ଅପ୍ପେଵ ନାମ ଅୟମାୟସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଵମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସମନ୍ନାନୟମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେୟ୍ୟା’ତି। ଏଵମ୍ପି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତେସଂ ଦେଵାନଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି…ପେ… ସଦ୍ଧାଵିମୁତ୍ତୋ ହୋତି…ପେ… ଧମ୍ମାନୁସାରୀ ହୋତି। ତମେନଂ ତେ ଦେଵା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଧମ୍ମାନୁସାରୀ । ଅପ୍ପେଵ ନାମ ଅୟମାୟସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଵମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସମନ୍ନାନୟମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେୟ୍ୟା’ତି। ଏଵମ୍ପି ଖୋ, ମାରିସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତେସଂ ଦେଵାନଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୋପାଦିସେସେ ଵା ସୋପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ଵା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତିସ୍ସସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ଵା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ଵା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏଵମେଵଂ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଯାଵତକୋ ଅହୋସି ତିସ୍ସେନ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଭଗଵତୋ ଆରୋଚେସି।

‘‘ନ ହି ପନ ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତିସ୍ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ସତ୍ତମଂ ଅନିମିତ୍ତଵିହାରିଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦେସେତି’’। ‘‘ଏତସ୍ସ, ଭଗଵା, କାଲୋ; ଏତସ୍ସ, ସୁଗତ, କାଲୋ! ଯଂ ଭଗଵା ସତ୍ତମଂ ଅନିମିତ୍ତଵିହାରିଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦେସେୟ୍ୟ। ଭଗଵତୋ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ଇଧ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଅମନସିକାରା ଅନିମିତ୍ତଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ତମେନଂ ତେ ଦେଵା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଅମନସିକାରା ଅନିମିତ୍ତଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ଅପ୍ପେଵ ନାମ ଅୟମାୟସ୍ମା ଅନୁଲୋମିକାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଵମାନୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସମନ୍ନାନୟମାନୋ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ

ପଜ୍ଜନ୍ତି ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ସୌପାଦିସେସେ ୱା ସୌପାଦିସେସୋତି, ଅନୁପାଦିସେସେ ୱା ଅନୁପାଦିସେସୋ’’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସୀହସେନାପତିସୁତ୍ତଂ

୫୭। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ସୀହୋ ସେନାପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୀହୋ ସେନାପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସକ୍କା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଦାନଫଲଂ ପଞ୍ଞାପେତୁ’’ନ୍ତି?

‘‘ତେନ ହି, ସୀହ, ତଞ୍ଞେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଯଥା ତେ ଖମେଯ୍ୟ ତଥା ନଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟାସି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, ଇଧ ଦ୍ୱେ ପୁରିସା – ଏକୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଏକୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କଂ ନୁ ଖୋ [କିଂ ନୁ ଖୋ (କ।)] ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତା ଅନୁକମ୍ପେଯ୍ୟୁଂ – ‘ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ’’’ତି?

‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିନ୍ତଂ [କିନ୍ତି (କ।)] ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତା ଅନୁକମ୍ପିସ୍ସନ୍ତି! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ତଂଯେୱ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତା ଅନୁକମ୍ପେଯ୍ୟୁଂ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କଂ ନୁ ଖୋ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତା ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟୁଂ – ‘ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ’’’ତି? ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତା ଉପସଙ୍କମିସ୍ସନ୍ତି! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ତଂଯେୱ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତା ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟୁଂ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ – ‘ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ’’’ତି? ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିନ୍ତଂ ତସ୍ସ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ତସ୍ସେୱ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ’’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ଦେସେଯ୍ୟୁଂ – ‘ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ’’’ତି? ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିନ୍ତଂ ତସ୍ସ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ଦେସେସ୍ସନ୍ତି! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ତସ୍ସେୱ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ଦେସେଯ୍ୟୁଂ’’ ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ – ‘ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ’’’ତି? ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିନ୍ତଂ ତସ୍ସ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ତସ୍ସେୱ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କୋ ନୁ ଖୋ ଯଂଯଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟ, ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟ ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ – ‘ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ’’’ତି? ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିଂ ସୋ ଯଂଯଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତି, ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ସୋ ଯଂଯଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟ, ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟ ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ’’।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୀହ, କୋ ନୁ ଖୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – 'ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, ଯୋ ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ'''ତି ? ''ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ମଚ୍ଛରୀ କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ, କିଂ ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି! ଯୋ ଚ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ସଦ୍ଧୋ ଦାନପତି ଅନୁପ୍ପଦାନରତୋ ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ''।

''ଯାନିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକାନି ଦାନଫଲାନି ଅକ୍ଖାତାନି, ନାହଂ ଏତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମି। ଅହମ୍ପି ଏତାନି ଜାନାମି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି, ମଂ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି, ମଂ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତା ଉପସଙ୍କମନ୍ତି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି, ମଯ୍ହଂ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି । ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି, ମଯ୍ହଂ ଅରହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ଦେସେନ୍ତି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି, ମଯ୍ହଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ସୀହୋ ସେନାପତି ଦାଯକୋ କାରକୋ ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାକୋ'ତି । ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି ଯଂଯଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମାମି, ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ…ପେ… ଯଦି ସମଣପରିସଂ ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମାମି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଯାନିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକାନି ଦାନଫଲାନି ଅକ୍ଖାତାନି, ନାହଂ ଏତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମି। ଅହମ୍ପି ଏତାନି ଜାନାମି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ – 'ଦାଯକୋ, ସୀହ, ଦାନପତି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ'ତି । ଏତାହଂ ନ ଜାନାମି, ଏତ୍ଥ ଚ ପନାହଂ, ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି। ''ଏୱମେତଂ, ସୀହ ; ଏୱମେତଂ, ସୀହ! ଦାଯକୋ, ସୀହ, ଦାନପତି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅରକ୍ଖେଯ୍ଯସୁତ୍ତଂ

୫୮। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରକ୍ଖେଯ୍ଯାନି, ତୀହି ଚ ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ। କତମାନି ଚତ୍ତାରି ତଥାଗତସ୍ସ ଅରକ୍ଖେଯ୍ଯାନି? ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ; ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ଯ – 'ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ'ତି। ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ; ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ଯ – 'ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ'ତି। ପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ; ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ଯ – 'ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ'ତି। ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ; ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ଯ – 'ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ'ତି। ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ତଥାଗତସ୍ସ ଅରକ୍ଖେଯ୍ଯାନି।

''କତମେହି ତୀହି ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ? ସ୍ୱାକ୍ଖାତଧମ୍ମୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ। ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତି – 'ଇତିପି ତ୍ୱଂ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତଧମ୍ମୋ'ତି। ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଏତମହଂ [ଏତଂପହଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ଭିକ୍ଖୱେ , ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି।

''ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାୱକାନଂ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପଟିପଦା। ଯଥାପଟିପନ୍ନା ମମ ସାୱକା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତି। ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତି – 'ଇତିପି ତେ ନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ସାୱକାନଂ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପଟିପଦା। ଯଥାପଟିପନ୍ନା ତୱ ସାୱକା ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି । ଏତମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି।

''ଅନେକସତା ଖୋ ପନ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାୱକପରିସା ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତି। ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତି – 'ଇତିପି ତେ ନ ଅନେକସତା ସାୱକପରିସା ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଏତମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି। ଇମେହି ତୀହି ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ।

''ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ତଥାଗତସ୍ସ ଅରକ୍ଖେଯ୍ଯାନି, ଇମେହି ଚ ତୀହି ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। କିମିଲସୁତ୍ତଂ

୫୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କିମିଲାଯଂ ୱିହରତି ନିଚୁଲୱନେ [ୱେଳୁୱନେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୫।୨୦୨; ୭। ୪୦]। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କିମିଲୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କିମିଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ''ତି?

''ଇଧ , କିମିଲ, ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ପଟିସନ୍ଥାରେ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଯଂ ଖୋ, କିମିଲ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ''ତି।

''କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ''ତି? ''ଇଧ, କିମିଲ, ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଧମ୍ମେ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସଙ୍ଘେ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସିକ୍ଖାଯ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସମାଧିସ୍ମିଂ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ପଟିସନ୍ଥାରେ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଯଂ ଖୋ, କିମିଲ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସତ୍ତଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୬୦। ''ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟ। କତମେହି ସତ୍ତହି ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲୱା ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ସତିମା ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପଚଲାଯମାନସୁତ୍ତଂ

୬୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ମଗଧେସୁ କଲ୍ଲୱାଳଅପୁତ୍ତଗାମେ [କଲ୍ଲୱାଲମୁତ୍ତଗାମେ (ସ୍ୟା।)] ପଚଲାଯମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ମଗଧେସୁ କଲ୍ଲୱାଳଅପୁତ୍ତଗାମେ ପଚଲାଯମାନଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱା – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱଂ – ଭଗ୍ଗେସୁ ସୁସୁମାରଗିରେ ଭେସକଳାୱନେ ମିଗଦାଯେ ଅନ୍ତରହିତୋ ମଗଧେସୁ କଲ୍ଲୱାଳଅପୁତ୍ତଗାମେ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ପାତୁରହୋସି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ପଚଲାଯସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପଚଲାଯସି ନୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ'' । ''ତସ୍ମାତିହ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯଥାସଞ୍ଞିସ୍ସ ତେ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ଓକ୍କମତି, ତଂ ସଞ୍ଞଂ ମା ମନସାକାସି [ମା ମନସିକାସି (ସୀ।), ମନସି କରେଯ୍ୟାସି (ସ୍ୟା।), ମନସାକାସି (କ।)], ତଂ ସଞ୍ଞଂ ମା ବହୁଲମକାସି [ତଂ ସଞ୍ଞଂ ବହୁଲଂ କରେଯ୍ୟାସି (ସ୍ୟା।), ତଂ ସଞ୍ଞଂ ବହୁଲମକାସି (କ।)]। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯେଥ''।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେଯ୍ୟାସି ଅନୁୱିଚାରେଯ୍ୟାସି, ମନସା ଅନୁପେକ୍ଖେଯ୍ୟାସି। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯେଥ।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରେଯ୍ୟାସି।

ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଉଭୋ କଣ୍ଣସୋତାନି ଆୱିଞ୍ଛେୟ୍ୟାସି [ଆୱିଞ୍ଜେୟ୍ୟାସି (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ପାଣିନା ଗତ୍ତାନି ଅନୁମଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଉଦକେନ ଅକ୍ଖୀନି ଅନୁମଜ୍ଜିତ୍ୱା [ପନିଞ୍ଜିତ୍ୱା (କ।)] ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେୟ୍ୟାସି , ନକ୍ଖତ୍ତାନି ତାରକରୂପାନି ଉଲ୍ଲୋକେୟ୍ୟାସି। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସି କରେୟ୍ୟାସି, ଦିୱାସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠହେୟ୍ୟାସି – ଯଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିଂ ଯଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱା। ଇତି ୱିୱଟେନ [ୱିୱଟ୍ଟେନ (ସ୍ୟା।), ମିଦ୍ଧୱିଗତେନ (କ।)] ଚେତସା ଅପରିୟୋନଦ୍ଧେନ ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେୟ୍ୟାସି। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପଚ୍ଛାପୁରେସଞ୍ଞୀ [ପଚ୍ଛାପୁରେ ତଥାସଞ୍ଞୀ (କତ୍ଥଚି)] ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠହେୟ୍ୟାସି ଅନ୍ତୋଗତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି ଅବହିଗତେନ ମାନସେନ। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ।

''ନୋ ଚେ ତେ ଏୱଂ ୱିହରତୋ ତଂ ମିଦ୍ଧଂ ପହୀୟେଥ, ତତୋ ତ୍ୱଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେୟ୍ୟାସି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାୟ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା। ପଟିବୁଦ୍ଧେନ ଚ [ପଟିବୁଦ୍ଧେନେୱ (ସ୍ୟା।)] ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଖିପ୍ପଞ୍ଞେୱ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାତବ୍ବଂ – 'ନ ସେୟ୍ୟସୁଖଂ ନ ପସ୍ସସୁଖଂ ନ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସାମୀ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

''ତସ୍ମାତିହ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ନ ଉଚ୍ଚାସୋଣ୍ଡଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା କୁଲାନି ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସଚେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ ଉଚ୍ଚାସୋଣ୍ଡଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା କୁଲାନି ଉପସଙ୍କମତି, ସନ୍ତି ହି, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, କୁଲେସୁ କିଚ୍ଚକରଣୀୟାନି। ଯେହି ମନୁସ୍ସା ଆଗତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ନ ମନସି କରୋନ୍ତି, ତତ୍ର ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'କୋସୁ ନାମ ଇଦାନି ମଂ ଇମସ୍ମିଂ କୁଲେ ପରିଭିନ୍ଦି, ୱିରତ୍ତରୂପା ଦାନିମେ ମୟି ମନୁସ୍ସା'ତି। ଇତିସ୍ସ ଅଲାଭେନ ମଙ୍କୁଭାୱୋ, ମଙ୍କୁଭୂତସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଉଦ୍ଧତସ୍ସ ଅସଂୱରୋ, ଅସଂୱୁତସ୍ସ ଆରା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିମ୍ହା।

''ତସ୍ମାତିହ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ନ ୱିଗ୍ଗାହିକକଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ୱିଗ୍ଗାହିକାୟ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, କଥାୟ ସତି କଥାବାହୁଲ୍ଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ, କଥାବାହୁଲ୍ଲେ ସତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଉଦ୍ଧତସ୍ସ ଅସଂୱରୋ, ଅସଂୱୁତସ୍ସ ଆରା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିମ୍ହା [ନାହଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ସବ୍ବେହେୱ ସମଗ୍ଗଂ ୱଣ୍ଣୟାମି ଗହଟ୍ଠେହି। ପବ୍ବଜିତେହି ଖୋ ଅହଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ସମଗ୍ଗଂ ୱଣ୍ଣୟାମି (କ।)]। ନାହଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସବ୍ବେହେୱ ସଂସଗ୍ଗଂ ୱଣ୍ଣୟାମି। ନ ପନାହଂ , ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସବ୍ବେହେୱ ସଂସଗ୍ଗଂ ନ ୱଣ୍ଣୟାମି। ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଖୋ ଅହଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସଂସଗ୍ଗଂ ନ ୱଣ୍ଣୟାମି [ନାହଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ସବ୍ବେହେୱ ସମଗ୍ଗଂ ୱଣ୍ଣୟାମି ଗହଟ୍ଠେହି, ପବ୍ବଜିତେହି ଖୋ ଅହଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ସମଗ୍ଗଂ ୱଣ୍ଣୟାମି (କ।)]। ଯାନି ଚ ଖୋ ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି [ମନୁସ୍ସରାହସେୟ୍ୟକାନି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି ତଥାରୂପେହି ସେନାସନେହି ସଂସଗ୍ଗଂ [ସମଗ୍ଗଂ (କ।)] ୱଣ୍ଣୟାମୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଂଖିତ୍ତେନ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତୟୋଗକ୍ଖେମୀ ଅଚ୍ଚନ୍ତବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅଚ୍ଚନ୍ତପରିୟୋସାନୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନ''ନ୍ତି?

''ଇଧ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁତଂ ହୋତି – 'ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ନାଲଂ ଅଭିନିୱେସାୟା'ତି; ଏୱଞ୍ଚେତଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁତଂ ହୋତି – 'ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ନାଲଂ ଅଭିନିୱେସାୟା'ତି। ସୋ ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାନାତି, ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଜାନାତି। ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଞ୍ଞାୟ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱେଦନଂ ୱେଦିୟତି ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା। ସୋ ତାସୁ ୱେଦନାସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସୋ ତାସୁ ୱେଦନାସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରନ୍ତୋ ନ କିଞ୍ଚି [ନ ଚ କିଞ୍ଚି (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।) ମ। ନି। ୧।୩୯୦ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଲୋକେ ଉପାଦିୟତି, ଅନୁପାଦିୟଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଅପରିତସ୍ସଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂୟେୱ ପରିନିବ୍ବାୟତି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା'ତି ପଜାନାତି। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଭିକ୍ଖୁ ସଂଖିତ୍ତେନ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତୟୋଗକ୍ଖେମୀ ଅଚ୍ଚନ୍ତବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅଚ୍ଚନ୍ତପରିୟୋସାନୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ମେତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୨।[ଇତିଵୁ। ୨୨ ଇତିଵୁତ୍ତକେପି] ‘‘ମା , ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଞ୍ଞାନଂ ଭାଯିତ୍ଥ। ସୁଖସ୍ସେତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଅଧିଵଚନଂ ଯଦିଦଂ ପୁଞ୍ଞାନି [ଯଦିଦଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି (ସୀ।), ଯଦିଦଂ ପୁଞ୍ଞାନି (କ।)]। ଅଭିଜାନାମି ଖୋ ପନାହଂ [ଭିକ୍ଖଵେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଇଟ୍ଠଂ (ସ୍ଯା।), ଭିକ୍ଖଵେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଇଟ୍ଠଂ (?)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୀଘରତ୍ତଂ କତାନଂ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଇଟ୍ଠଂ [ଭିକ୍ଖଵେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଇଟ୍ଠଂ (ସ୍ଯା।), ଭିକ୍ଖଵେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଇଟ୍ଠଂ (?)] କନ୍ତଂ ମନାପଂ ଵିପାକଂ ପଚ୍ଚନୁଭୂତଂ। ସତ୍ତ ଵସ୍ସାନି ମେତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାଵେସିଂ । ସତ୍ତ ଵସ୍ସାନି ମେତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାଵେତ୍ଵା ସତ୍ତ ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟକପ୍ପେ ନଯିମଂ ଲୋକଂ ପୁନାଗମାସିଂ। ସଂଵଟ୍ଟମାନେ ସୁଦାହଂ [ସଂଵଟ୍ଟମାନସ୍ସୁଦାହଂ (କ।)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଲୋକେ ଆଭସ୍ସରୂପଗୋ ହୋମି, ଵିଵଟ୍ଟମାନେ ଲୋକେ ସୁଞ୍ଞଂ ବ୍ରହ୍ମଵିମାନଂ ଉପପଜ୍ଜାମି।

‘‘ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବ୍ରହ୍ମା ହୋମି ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ଵସଵତ୍ତୀ। ଛତ୍ତିଂସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଖୋ ପନାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସକ୍କୋ ଅହୋସିଂ ଦେଵାନମିନ୍ଦୋ; ଅନେକସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜା ଅହୋସିଂ ଚକ୍କଵତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ଵିଜିତାଵୀ ଜନପଦତ୍ଥାଵରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଅହେସୁଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚକ୍କରତନଂ, ହତ୍ଥିରତନଂ, ଅସ୍ସରତନଂ, ମଣିରତନଂ, ଇତ୍ଥିରତନଂ, ଗହପତିରତନଂ, ପରିଣାଯକରତନମେଵ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନ ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ ସୂରା ଵୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥଵିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିଵିଜିଯ ଅଜ୍ଝାଵସି’’ନ୍ତି [ଅଜ୍ଝାଵସନ୍ତି (ସ୍ଯା।) ଅଜ୍ଝାଵସତି (ସୀ। କ।)]।

‘‘ପସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଵିପାକଂ, କୁସଲାନଂ ସୁଖେସିନୋ [ସୁଖେସିନଂ (ସୀ।)];

ମେତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଵିଭାଵେତ୍ଵା, ସତ୍ତ ଵସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖଵୋ [ଭିକ୍ଖଵେ (କ।)];

ସତ୍ତସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟକପ୍ପେ , ନଯିମଂ ଲୋକଂ ପୁନାଗମିଂ [ପୁନାଗମଂ (ସ୍ଯା।)]।

‘‘ସଂଵଟ୍ଟମାନେ ଲୋକମ୍ହି, ହୋମି ଆଭସ୍ସରୂପଗୋ;

ଵିଵଟ୍ଟମାନେ ଲୋକସ୍ମିଂ, ସୁଞ୍ଞବ୍ରହ୍ମୂପଗୋ ଅହୁଂ।

‘‘ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ଵସଵତ୍ତୀ ତଦା ଅହୁଂ;

ଛତ୍ତିଂସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦେଵିନ୍ଦୋ, ଦେଵରଜ୍ଜମକାରଯିଂ।

‘‘ଚକ୍କଵତ୍ତୀ ଅହୁଂ ରାଜା, ଜମ୍ବୁମଣ୍ଡସ୍ସ [ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସ (ସୀ।), ଜମ୍ବୁସଣ୍ଡସ୍ସ (ସ୍ଯା।)] ଇସ୍ସରୋ;

ମୁଦ୍ଧାଵସିତ୍ତୋ [ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ (କ।)] ଖତ୍ତିଯୋ, ମନୁସ୍ସାଧିପତୀ ଅହୁଂ।

‘‘ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ, ଵିଜେଯ୍ୟ ପଥଵିଂ ଇମଂ;

ଅସାହସେନ କମ୍ମେନ [ଧମ୍ମେନ (ସୀ। ସ୍ଯା।)], ସମେନ ଅନୁସାସି ତଂ।

‘‘ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ଵା, ଅସ୍ମିଂ ପଥଵିମଣ୍ଡଲେ;

ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ, ଅଡ୍ଢେ ଅଜାଯିହଂ କୁଲେ।

‘‘ସବ୍ବକାମେହି ସମ୍ପନ୍ନେ [ସମ୍ପୁଣ୍ଣେ (କ।)], ରତନେହି ଚ ସତ୍ତହି;

ବୁଦ୍ଧା ସଙ୍ଗାହକା ଲୋକେ, ତେହି ଏତଂ ସୁଦେସିତଂ।

‘‘ଏସୋ ହେତୁ ମହନ୍ତସ୍ସ, ପଥବ୍ୟୋ ମେ ନ ୱିପଜ୍ଜତି [ଏସ ହେତୁ ମହନ୍ତସ୍ସ, ପୁଥବ୍ୟୋ ଯେନ ୱୁଚ୍ଚତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)];

ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣୋ, ରାଜା ହୋତି [ହୋମି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପତାପୱା।

‘‘ଇଦ୍ଧିମା ଯସୱା ହୋତି [ହୋମି (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ଜମ୍ବୁମଣ୍ଡସ୍ସ [ଜମ୍ବୁସଣ୍ଡସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଇସ୍ସରୋ;

କୋ ସୁତ୍ୱା ନପ୍ପସୀଦେଯ୍ୟ, ଅପି କଣ୍ହାଭିଜାତିଯୋ।

‘‘ତସ୍ମା ହି ଅତ୍ତକାମେନ [ଅତ୍ଥକାମେନ (ସ୍ୟା। କ।)], ମହତ୍ତମଭିକଙ୍ଖତା;

ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗରୁକାତବ୍ବୋ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନସାସନ’’ନ୍ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଭରିଯାସୁତ୍ତଂ

୬୩। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନେ ମନୁସ୍ସା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କିଂ ନୁ ତେ, ଗହପତି, ନିୱେସନେ ମନୁସ୍ସା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ’’ତି? ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ସୁଜାତା ଘରସୁଣ୍ହା ଅଡ୍ଢକୁଲା ଆନୀତା। ସା ନେୱ ସସ୍ସୁଂ ଆଦିଯତି, ନ ସସୁରଂ ଆଦିଯତି, ନ ସାମିକଂ ଆଦିଯତି, ଭଗୱନ୍ତମ୍ପି ନ ସକ୍କରୋତି ନ ଗରୁଂ କରୋତି ନ ମାନେତି ନ ପୂଜେତୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସୁଜାତଂ ଘରସୁଣ୍ହଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଏହି, ସୁଜାତେ’’ତି! ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ସୁଜାତା ଘରସୁଣ୍ହା ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ସୁଜାତଂ ଘରସୁଣ୍ହଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସତ୍ତ ଖୋ ଇମା, ସୁଜାତେ, ପୁରିସସ୍ସ ଭରିଯାଯୋ। କତମା ସତ୍ତ? ୱଧକସମା, ଚୋରୀସମା, ଅଯ୍ୟସମା, ମାତାସମା, ଭଗିନୀସମା, ସଖୀସମା, ଦାସୀସମା। ଇମା ଖୋ, ସୁଜାତେ, ସତ୍ତ ପୁରିସସ୍ସ ଭରିଯାଯୋ। ତାସଂ ତ୍ୱଂ କତମା’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ [ନାହଂ (ସ୍ୟା।)], ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ସ ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି। ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ ଯଥାହଂ ଇମସ୍ସ ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଜାନେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ସୁଜାତେ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ସୁଜାତା ଘରସୁଣ୍ହା ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଅହିତାନୁକମ୍ପିନୀ,

ଅଞ୍ଞେସୁ ରତ୍ତା ଅତିମଞ୍ଞତେ ପତିଂ;

ଧନେନ କୀତସ୍ସ ୱଧାଯ ଉସ୍ସୁକା,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିଯା;

‘ୱଧା ଚ ଭରିଯା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯଂ ଇତ୍ଥିୟା ୱିନ୍ଦତି ସାମିକୋ ଧନଂ,

ସିପ୍ପଂ ୱଣିଜ୍ଜଞ୍ଚ କସିଂ ଅଧିଟ୍ଠହଂ;

ଅପ୍ପମ୍ପି ତସ୍ସ ଅପହାତୁମିଚ୍ଛତି,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିୟା;

‘ଚୋରୀ ଚ ଭରିୟା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅକମ୍ମକାମା ଅଲସା ମହଗ୍ଘସା,

ଫରୁସା ଚ ଚଣ୍ଡୀ ଦୁରୁତ୍ତୱାଦିନୀ;

ଉଟ୍ଠାଯକାନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ୱତ୍ତତି,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିୟା;

‘ଅୟ୍ୟା ଚ ଭରିୟା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯା ସବ୍ବଦା ହୋତି ହିତାନୁକମ୍ପିନୀ,

ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖତେ ପତିଂ;

ତତୋ ଧନଂ ସମ୍ଭତମସ୍ସ ରକ୍ଖତି,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିୟା;

‘ମାତା ଚ ଭରିୟା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯଥାପି ଜେଟ୍ଠା ଭଗିନୀ କନିଟ୍ଠକା [କଣିଟ୍ଠା (ସୀ।), କନିଟ୍ଠା (ସ୍ୟା।)],

ସଗାରୱା ହୋତି ସକମ୍ହି ସାମିକେ;

ହିରୀମନା ଭତ୍ତୁୱସାନୁୱତ୍ତିନୀ,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିୟା;‘ଭଗିନୀ ଚ ଭରିୟା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯାଚୀଧ ଦିସ୍ୱାନ ପତିଂ ପମୋଦତି,

ସଖୀ ସଖାରଂୱ ଚିରସ୍ସମାଗତଂ;

କୋଲେୟ୍ୟକା ସୀଲୱତୀ ପତିବ୍ବତା,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିୟା;

‘ସଖୀ ଚ ଭରିୟା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅକ୍କୁଦ୍ଧସନ୍ତା ୱଧଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା,

ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ପତିନୋ ତିତିକ୍ଖତି;

ଅକ୍କୋଧନା ଭତ୍ତୁୱସାନୁୱତ୍ତିନୀ,

ଯା ଏୱରୂପା ପୁରିସସ୍ସ ଭରିଯା;

‘ଦାସୀ ଚ ଭରିଯା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯାଚୀଧ ଭରିଯା ୱଧକାତି ୱୁଚ୍ଚତି,

‘ଚୋରୀ ଚ ଅଯ୍ଯା’ତି ଚ ଯା ପୱୁଚ୍ଚତି;

ଦୁସ୍ସୀଲରୂପା ଫରୁସା ଅନାଦରା,

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ନିରଯଂ ୱଜନ୍ତି ତା।

‘‘ଯାଚୀଧ ମାତା ଭଗିନୀ ସଖୀତି ଚ,

‘ଦାସୀ ଚ ଭରିଯା’ତି ଚ ସା ପୱୁଚ୍ଚତି;

ସୀଲେ ଠିତତ୍ତା ଚିରରତ୍ତସଂୱୁତା,

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସୁଗତିଂ ୱଜନ୍ତି ତା’’ତି।

‘‘ଇମା ଖୋ, ସୁଜାତେ, ସତ୍ତ ପୁରିସସ୍ସ ଭରିଯାଯୋ। ତାସଂ ତ୍ୱଂ କତମା’’ତି? ‘‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଦାସୀସମଂ ସାମିକସ୍ସ ଭରିଯଂ ଧାରେତୂ’’ତି। ଦସମଂ।

୧୧। କୋଧନସୁତ୍ତଂ

୬୪। ‘‘ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସପତ୍ତକନ୍ତା ସପତ୍ତକରଣା କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା। କତମେ ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଅସ୍ସା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱତାଯ ନନ୍ଦତି। କୋଧନୋଯଂ [କୋଧନାଯଂ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ, କିଞ୍ଚାପି ସୋ ହୋତି ସୁନ୍ହାତୋ ସୁୱିଲିତ୍ତୋ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ ଓଦାତୱତ୍ଥୱସନୋ [ଓଦାତୱସନୋ (କ।)]; ଅଥ ଖୋ ସୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋୱ ହୋତି କୋଧାଭିଭୂତୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସଯେଯ୍ଯା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ସୁଖସେଯ୍ଯାଯ ନନ୍ଦତି। କୋଧନୋଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ, କିଞ୍ଚାପି ସୋ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ସେତି ଗୋନକତ୍ଥତେ ପଟଲିକତ୍ଥତେ କଦଲିମିଗପୱରପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେ ସଉତ୍ତରଚ୍ଛଦେ ଉଭତୋଲୋହିତକୂପଧାନେ; ଅଥ ଖୋ ସୋ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଞେୱ ସେତି କୋଧାଭିଭୂତୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ନ ପଚୁରତ୍ଥୋ ଅସ୍ସା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ପଚୁରତ୍ଥତାଯ ନନ୍ଦତି । କୋଧନୋଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ, ଅନତ୍ଥମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ‘ଅତ୍ଥୋ ମେ

ଗହିତୋ’ତି ମଞ୍ଞତି , ଅତ୍ଥମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ‘ଅନତ୍ଥୋ ମେ ଗହିତୋ’ତି ମଞ୍ଞତି। ତସ୍ସିମେ ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିପଚ୍ଚନୀକା ଗହିତା ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି କୋଧାଭିଭୂତସ୍ସ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ନ ଭୋଗୱା ଅସ୍ସା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଭୋଗୱତାଯ ନନ୍ଦତି। କୋଧନସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କୋଧାଭିଭୂତସ୍ସ କୋଧପରେତସ୍ସ, ଯେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଭୋଗା ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତା ବାହାବଲପରିଚିତା ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା, ତେପି ରାଜାନୋ ରାଜକୋସଂ ପୱେସେନ୍ତି କୋଧାଭିଭୂତସ୍ସ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ନ ଯସୱା ଅସ୍ସା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଯସୱତାଯ ନନ୍ଦତି। କୋଧନୋଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ, ଯୋପିସ୍ସ ସୋ ହୋତି ଯସୋ ଅପ୍ପମାଦାଧିଗତୋ, ତମ୍ହାପି ଧଂସତି କୋଧାଭିଭୂତୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ନ ମିତ୍ତୱା ଅସ୍ସା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ମିତ୍ତୱତାଯ ନନ୍ଦତି। କୋଧନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ କୋଧାଭିଭୂତଂ କୋଧପରେତଂ, ଯେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଞାତିସାଲୋହିତା, ତେପି ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜନ୍ତି କୋଧାଭିଭୂତଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛଟ୍ଠୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛତି – ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯା’ତି! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପତ୍ତୋ ସପତ୍ତସ୍ସ ସୁଗତିଗମନେ ନନ୍ଦତି। କୋଧନୋଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ କୋଧପରେତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାଯ…ପେ… କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି କୋଧାଭିଭୂତୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତମୋ ଧମ୍ମୋ ସପତ୍ତକନ୍ତୋ ସପତ୍ତକରଣୋ କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସପତ୍ତକନ୍ତା ସପତ୍ତକରଣା କୋଧନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା’’ତି।

‘‘କୋଧନୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ହୋତି, ଅଥୋ ଦୁକ୍ଖମ୍ପି ସେତି ସୋ;

ଅଥୋ ଅତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଅନତ୍ଥଂ ଅଧିପଜ୍ଜତି [ଅଧିଗଚ୍ଛତି (ସୀ।), ପଟିପଜ୍ଜତି (ସ୍ଯା।)]।

‘‘ତତୋ କାଯେନ ୱାଚାଯ, ୱଧଂ କତ୍ୱାନ କୋଧନୋ;

କୋଧାଭିଭୂତୋ ପୁରିସୋ, ଧନଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

‘‘କୋଧସମ୍ମଦସମ୍ମତ୍ତୋ , ଆଯସକ୍ୟଂ [ଆଯସକ୍କଂ (ସ୍ଯା।)] ନିଗଚ୍ଛତି;

ଞାତିମିତ୍ତା ସୁହଜ୍ଜା ଚ, ପରିୱଜ୍ଜନ୍ତି କୋଧନଂ।

[ଇତିୱୁ। ୮୮ ଇତିୱୁତ୍ତକେପି] ‘‘ଅନତ୍ଥଜନନୋ କୋଧୋ, କୋଧୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

‘‘କୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, କୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ କୋଧୋ ସହତେ ନରଂ।

‘‘ଯଂ କୁଦ୍ଧୋ ଉପରୋଧେତି, ସୁକରଂ ୱିଯ ଦୁକ୍କରଂ;

ପଚ୍ଛା ସୋ ୱିଗତେ କୋଧେ, ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢୋୱ ତପ୍ପତି।

‘‘ଦୁମ୍ମଙ୍କୁଯଂ ପଦସ୍ସେତି [ସଦସ୍ସେତି (ସୀ।), ପଠମଂ ଦସ୍ସେତି (ସ୍ୟା।)], ଧୂମଂ ଧୂମୀୱ ପାୱକୋ;

ଯତୋ ପତାଯତି କୋଧୋ, ଯେନ କୁଜ୍ଝନ୍ତି ମାନୱା।

‘‘ନାସ୍ସ ହିରୀ ନ ଓତ୍ତପ୍ପଂ [ନ ଅସ୍ସ ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ (କ।)], ନ ୱାଚୋ ହୋତି ଗାରୱୋ;

କୋଧେନ ଅଭିଭୂତସ୍ସ, ନ ଦୀପଂ ହୋତି କିଞ୍ଚନଂ।

‘‘ତପନୀଯାନି କମ୍ମାନି, ଯାନି ଧମ୍ମେହି ଆରକା;

ତାନି ଆରୋଚଯିସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥ ଯଥା ତଥଂ।

‘‘କୁଦ୍ଧୋ ହି ପିତରଂ ହନ୍ତି, ହନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋ ସମାତରଂ;

କୁଦ୍ଧୋ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହନ୍ତି, ହନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଂ।

‘‘ଯାଯ ମାତୁ ଭତୋ ପୋସୋ, ଇମଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖତି;

ତମ୍ପି ପାଣଦଦିଂ ସନ୍ତିଂ, ହନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ।

‘‘ଅତ୍ତୂପମା ହି ତେ ସତ୍ତା, ଅତ୍ତା ହି ପରମୋ [ପରମଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପିଯୋ;

ହନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋ ପୁଥୁତ୍ତାନଂ, ନାନାରୂପେସୁ ମୁଚ୍ଛିତୋ।

‘‘ଅସିନା ହନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ, ୱିସଂ ଖାଦନ୍ତି ମୁଚ୍ଛିତା;

ରଜ୍ଜୁଯା ବଜ୍ଝ ମୀଯନ୍ତି, ପବ୍ବତାମପି କନ୍ଦରେ।

‘‘ଭୂନହଚ୍ଚାନି [ଭୂତହଚ୍ଚାନି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] କମ୍ମାନି, ଅତ୍ତମାରଣିଯାନି ଚ;

କରୋନ୍ତା ନାୱବୁଜ୍ଝନ୍ତି [କରୋନ୍ତୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି (କ।)], କୋଧଜାତୋ ପରାଭୱୋ।

‘‘ଇତାଯଂ କୋଧରୂପେନ, ମଚ୍ଚୁପାସୋ ଗୁହାସଯୋ;

ତଂ ଦମେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେ, ପଞ୍ଞାୱୀରିଯେନ ଦିଟ୍ଠିଯା।

‘‘ଯଥା ମେତଂ [ଏକମେତଂ (ସ୍ୟା।), ଏକମେତଂ (ସୀ।)] ଅକୁସଲଂ, ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେଥ ପଣ୍ଡିତୋ;

ତଥେୱ ଧମ୍ମେ ସିକ୍ଖେଥ, ମା ନୋ ଦୁମ୍ମଙ୍କୁଯଂ ଅହୁ।

‘‘ୱୀତକୋଧା ଅନାଯାସା, ୱୀତଲୋଭା ଅନୁସ୍ସୁକା [ଅନିସ୍ସୁକା (ସୀ। ସ୍ୟା।) ତଦଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ‘‘ଅନୁସ୍ସୁକା’’ ତ୍ୱେୱ ଦିସ୍ସତି];

ଦନ୍ତା କୋଧଂ ପହନ୍ତ୍ୱାନ, ପରିନିବ୍ବନ୍ତି ଅନାସୱା’’ତି [ପରିନିବ୍ବିସ୍ସଥନାସୱାତି (ସ୍ୟା।), ପରିନିବ୍ବିଂସୁ ଅନାସୱାତି (କ।)]। ଏକାଦସମଂ;

ଅବ୍ଯାକତୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅବ୍ଯାକତୋ ପୁରିସଗତି, ତିସ୍ସ ସୀହ ଅରକ୍ଖିୟଂ;

କିମିଲଂ ସଉ ପଚଲା, ମେତ୍ତା ଭରିଯା କୋଧେକାଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ମହାୱଗ୍ଗୋ

୧। ହିରୀଓତ୍ତପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୬୫।[ଅ। ନି। ୫।୨୪, ୧୬୮; ୨।୬।୫୦] ''ହିରୋତ୍ତପ୍ପେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସତି ହିରୋତ୍ତପ୍ପୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ; ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେ ଅସତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ସୀଲଂ; ସୀଲେ ଅସତି ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାଖାପଲାସୱିପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି ଫେଗ୍ଗୁପି ସାରୋପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୋତ୍ତପ୍ପେ ଅସତି ହିରୋତ୍ତପ୍ପୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ; ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେ ଅସତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ସୀଲଂ; ସୀଲେ ଅସତି ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ।

''ହିରୋତ୍ତପ୍ପେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ; ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେ ସତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ସୀଲଂ; ସୀଲେ ସତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମ୍ମାସମାଧିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାଖାପଲାସସମ୍ପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି ଫେଗ୍ଗୁପି ସାରୋପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି । ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୋତ୍ତପ୍ପେ ସତି ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି…ପେ… ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନ''ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ସତ୍ତସୂରିଯସୁତ୍ତଂ

୬୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ଅମ୍ବପାଲିୱନେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଅନିଚ୍ଚା , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା; ଅଧୁୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା; ଅନସ୍ସାସିକା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା। ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲମେୱ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦିତୁଂ ଅଲଂ ୱିରଜ୍ଜିତୁଂ ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

''ସିନେରୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପବ୍ବତରାଜା ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସାନି ଆଯାମେନ, ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସାନି ୱିତ୍ଥାରେନ, ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସାନି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହୋ, ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସାନି ମହାସମୁଦ୍ଦା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋ। ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ବହୂନି ୱସ୍ସାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସତାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବହୂନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସତି। ଦେୱେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱସ୍ସନ୍ତେ ଯେ କେଚିମେ ବୀଜଗାମଭୂତଗାମା ଓସଧିତିଣୱନପ୍ପତଯୋ ତେ ଉସ୍ସୁସ୍ସନ୍ତି ୱିସୁସ୍ସନ୍ତି, ନ ଭୱନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା; ଏୱଂ ଅଧୁୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

''ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଦୁତିଯୋ ସୂରିଯୋ ପାତୁଭୱତି। ଦୁତିଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଯା କାଚି କୁନ୍ନଦିଯୋ କୁସୋବ୍ଭା [କୁସ୍ସୁବ୍ଭୋ (ସୀ।), କୁସ୍ସୋବ୍ଭା (ସ୍ଯା।)] ତା ଉସ୍ସୁସ୍ସନ୍ତି ୱିସୁସ୍ସନ୍ତି, ନ ଭୱନ୍ତି । ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

''ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ତତିଯୋ ସୂରିଯୋ ପାତୁଭୱତି। ତତିଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଯା କାଚି ମହାନଦିଯୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ଅଚିରୱତୀ, ସରଭୂ, ମହୀ, ତା ଉସ୍ସୁସ୍ସନ୍ତି ୱିସୁସ୍ସନ୍ତି, ନ ଭୱନ୍ତି। ଏୱଂ

ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

‘‘ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଚତୁତ୍ଥୋ ସୂରିଯୋ ପାତୁଭୱତି। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଯେ ତେ ମହାସରା ଯତୋ ଇମା ମହାନଦିଯୋ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅନୋତତ୍ତା, ସୀହପପାତା, ରଥକାରା, କଣ୍ଣମୁଣ୍ଡା, କୁଣାଲା, ଛଦ୍ଦନ୍ତା, ମନ୍ଦାକିନିଯା, ତା ଉସ୍ସୁସ୍ସନ୍ତି ୱିସୁସ୍ସନ୍ତି, ନ ଭୱନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

‘‘ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ପଞ୍ଚମୋ ସୂରିଯୋ ପାତୁଭୱତି। ପଞ୍ଚମସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଯୋଜନସତିକାନିପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକାନି ଓଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଦ୍ୱିଯୋଜନସତିକାନିପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକାନି ଓଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତିଯୋଜନସତିକାନିପି, ଚତୁଯୋଜନସତିକାନିପି, ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକାନିପି, ଛଯୋଜନସତିକାନିପି, ସତ୍ତଯୋଜନସତିକାନିପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକାନି ଓଗଚ୍ଛନ୍ତି; ସତ୍ତତାଲମ୍ପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ସଣ୍ଠାତି, ଛତାଲମ୍ପି, ପଞ୍ଚତାଲମ୍ପି, ଚତୁତାଲମ୍ପି, ତିତାଲମ୍ପି, ଦ୍ୱିତାଲମ୍ପି , ତାଲମତ୍ତମ୍ପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ସଣ୍ଠାତି; ସତ୍ତପୋରିସମ୍ପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ସଣ୍ଠାତି, ଛପୋରିସମ୍ପି, ପଞ୍ଚପୋରିସମ୍ପି, ଚତୁପୋରିସମ୍ପି, ତିପୋରିସମ୍ପି, ଦ୍ୱିପୋରିସମ୍ପି, ପୋରିସମ୍ପି [ପୋରିସମତ୍ତମ୍ପି (ସ୍ୟା।)], ଅଡ୍ଢପୋରିସମ୍ପି, କଟିମତ୍ତମ୍ପି, ଜଣ୍ଣୁକାମତ୍ତମ୍ପି, ଗୋପ୍ଫକମତ୍ତମ୍ପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ସଣ୍ଠାତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ସରଦସମଯେ ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ତହଂ ତହଂ ଗୋପଦେସୁ [ଗୋପ୍ଫକପଦେସେସୁ (କ।)] ଉଦକାନି ଠିତାନି ହୋନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତହଂ ତହଂ ଗୋପ୍ଫକମତ୍ତାନି [ଗୋପଦମତ୍ତାନି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକାନି ଠିତାନି ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଚମସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଙ୍ଗୁଲିପବ୍ବମତ୍ତମ୍ପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ନ ହୋତି। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

‘‘ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଛଟ୍ଠୋ ସୂରିଯୋ ପାତୁଭୱତି। ଛଟ୍ଠସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଞ୍ଚ ମହାପଥୱୀ ସିନେରୁ ଚ ପବ୍ବତରାଜା ଧୂମାଯନ୍ତି ସଂଧୂମାଯନ୍ତି ସମ୍ପଧୂମାଯନ୍ତି [ଧୂପାଯନ୍ତି ସନ୍ଧୂପାଯନ୍ତି ସମ୍ପଧୂପାଯନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, କୁମ୍ଭକାରପାକୋ ଆଲେପିତୋ [ଆଲିମ୍ପିତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପଠମଂ ଧୂମେତି ସଂଧୂମେତି ସମ୍ପଧୂମେତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଛଟ୍ଠସ୍ସ ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଞ୍ଚ ମହାପଥୱୀ ସିନେରୁ ଚ ପବ୍ବତରାଜା ଧୂମାଯନ୍ତି ସଂଧୂମାଯନ୍ତି ସମ୍ପଧୂମାଯନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

‘‘ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ତମୋ ସୂରିଯୋ ପାତୁଭୱତି। ସତ୍ତମସ୍ସ , ଭିକ୍ଖବେ, ସୂରିଯସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଞ୍ଚ ମହାପଥୱୀ ସିନେରୁ ଚ ପବ୍ବତରାଜା ଆଦିପ୍ପନ୍ତି ପଜ୍ଜଲନ୍ତି ଏକଜାଲା ଭୱନ୍ତି। ଇମିସ୍ସା ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ମହାପଥୱିଯା ସିନେରୁସ୍ସ ଚ ପବ୍ବତରାଜସ୍ସ ଝାଯମାନାନଂ ଦଯ୍ହମାନାନଂ ଅଚ୍ଚି ୱାତେନ ଖିତ୍ତା ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି ଗଚ୍ଛତି। ସିନେରୁସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ପବ୍ବତରାଜସ୍ସ ଝାଯମାନସ୍ସ ଦଯ୍ହମାନସ୍ସ ୱିନସ୍ସମାନସ୍ସ ମହତା ତେଜୋଖନ୍ଧେନ ଅଭିଭୂତସ୍ସ ଯୋଜନସତିକାନିପି କୂଟାନି ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି ଦ୍ୱିଯୋଜନସତିକାନିପି, ତିଯୋଜନସତିକାନିପି, ଚତୁଯୋଜନସତିକାନିପି, ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକାନିପି କୂଟାନି ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମିସ୍ସା ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ମହାପଥୱିଯା ସିନେରୁସ୍ସ ଚ ପବ୍ବତରାଜସ୍ସ ଝାଯମାନାନଂ ଦଯ୍ହମାନାନଂ ନେୱ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ମସି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖବେ, ସପ୍ପିସ୍ସ ୱା ତେଲସ୍ସ ୱା ଝାଯମାନସ୍ସ ଦଯ୍ହମାନସ୍ସ ନେୱ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ମସି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମିସ୍ସା ଚ ମହାପଥୱିଯା ସିନେରୁସ୍ସ ଚ ପବ୍ବତରାଜସ୍ସ ଝାଯମାନାନଂ ଦଯ୍ହମାନାନଂ ନେୱ ଛାରିକା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ମସି। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା; ଏୱଂ ଅଧୁୱା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା; ଏୱଂ ଅନସ୍ସାସିକା, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଖାରା। ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଅଲମେୱ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦିତୁଂ ଅଲଂ ୱିରଜ୍ଜିତୁଂ ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁଂ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖବେ, କୋ ମନ୍ତା କୋ ସଦ୍ଧାତା – ‘ଅଯଞ୍ଚ ପଥୱୀ ସିନେରୁ ଚ ପବ୍ବତରାଜା ଦଯ୍ହିସ୍ସନ୍ତି ୱିନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଦିଟ୍ଠପଦେହି?

[ଅ॰ ନି॰ ୬।୫୪; ୭।୭୩] ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୁନେତ୍ତୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି ତିତ୍ଥକରୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ। ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ , ସତ୍ଥୁନୋ ଅନେକାନି ସାୱକସତାନି ଅହେସୁଂ। ସୁନେତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସାସନଂ ଆଜାନିଂସୁ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସାସନଂ ଆଜାନିଂସୁ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁସିତାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯାମାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ , ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତାୱତିଂସାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ , ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ଏତଦହୋସି – ‘ନ ଖୋ ମେତଂ ପତିରୂପଂ ଯୋହଂ ସାୱକାନଂ ସମସମଗତିଯୋ ଅସ୍ସଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ, ଯଂନୂନାହଂ ଉତ୍ତରି ମେତ୍ତଂ [ଉତ୍ତରି ମଗ୍ଗଂ (କ।)] ଭାୱେଯ୍ୟ’’’ନ୍ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନେତ୍ତୋ ସତ୍ଥା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ମେତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେସି। ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ମେତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ସତ୍ତ ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ନଯିମଂ ଲୋକଂ ପୁନରାଗମାସି। ସଂୱଟ୍ଟମାନେ ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଲୋକେ ଆଭସ୍ସରୂପଗୋ ହୋତି। ୱିୱଟ୍ଟମାନେ ଲୋକେ ସୁଞ୍ଞଂ ବ୍ରହ୍ମୱିମାନଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତତ୍ର ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମା ହୋତି ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ। ଛତ୍ତିଂସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକ୍କୋ ଅହୋସି ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ। ଅନେକସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜା ଅହୋସି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସି। ସୋ ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନେତ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଏୱଂ ଦୀଘାଯୁକୋ ସମାନୋ ଏୱଂ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ଅପରିମୁତ୍ତୋ ଅହୋସି – ‘ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ଅପରିମୁତ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ମା’ତି ୱଦାମି’’।

‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଚତୁନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା। କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ? ଅରିଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲସ୍ସ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା, ଅରିଯସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା, ଅରିଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା, ଅରିଯାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା। ତଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯଂ ସୀଲଂ ଅନୁବୁଦ୍ଧଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ଅରିଯୋ ସମାଧି ଅନୁବୋଧୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ, ଅରିଯା ପଞ୍ଞା ଅନୁବୋଧା ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଅରିଯା ୱିମୁତ୍ତି ଅନୁବୋଧା ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଉଚ୍ଛିନ୍ନା ଭୱତଣ୍ହା, ଖୀଣା ଭୱନେତ୍ତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ସୀଲଂ ସମାଧି ପଞ୍ଞା ଚ, ୱିମୁତ୍ତି ଚ ଅନୁତ୍ତରା;

ଅନୁବୁଦ୍ଧା ଇମେ ଧମ୍ମା, ଗୋତମେନ ଯସସ୍ସିନା।

‘‘ଇତି ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ଧମ୍ମମକ୍ଖାସି ଭିକ୍ଖୁନଂ;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥା, ଚକ୍ଖୁମା ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ନଗରୋପମସୁତ୍ତଂ

୬୭। ‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ [ସୁପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ (କ।)] ହୋତି, ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ଆହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅକରଣୀଯଂ ବାହିରେହି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି।

‘‘କତମେହି ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ଏସିକା ହୋତି ଗମ୍ଭୀରନେମା [ଗମ୍ଭୀରନେମି (କ।)] ସୁନିଖାତା ଅଚଲା ଅସମ୍ପୱେଧୀ [ଅସମ୍ପୱେଧି (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ଇମିନା ପଠମେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ପରିଖା ହୋତି ଗମ୍ଭୀରା ଚେୱ ୱିତ୍ଥତା ଚ। ଇମିନା ଦୁତିଯେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ଅନୁପରିଯାଯପଥୋ ହୋତି ଉଚ୍ଚୋ ଚେୱ ୱିତ୍ଥତୋ ଚ। ଇମିନା ତତିଯେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ଆୱୁଧଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ସଲାକଞ୍ଚେୱ ଜେୱନିକଞ୍ଚ [ଜେୱନିଯଞ୍ଚ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)]।

ଇମିନା ଚତୁତ୍ଥେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁବଲକାଯୋ ପଟିୱସତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ହତ୍ଥାରୋହା ଅସ୍ସାରୋହା ରଥିକା ଧନୁଗ୍ଗହା ଚେଲକା ଚଲକା ପିଣ୍ଡଦାଯକା ଉଗ୍ଗା ରାଜପୁତ୍ତା ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋ ମହାନାଗା ସୂରା ଚମ୍ମଯୋଧିନୋ ଦାସକପୁତ୍ତା। ଇମିନା ପଞ୍ଚମେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ଦୋୱାରିକୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ଅଞ୍ଞାତାନଂ ନିୱାରେତା ଞାତାନଂ ପୱେସେତା। ଇମିନା ଛଟ୍ଠେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ପାକାରୋ ହୋତି ଉଚ୍ଚୋ ଚେୱ ୱିତ୍ଥତୋ ଚ ୱାସନଲେପନସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ। ଇମିନା ସତ୍ତମେନ ନଗରପରିକ୍ଖାରେନ ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଇମେହି ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି।

''କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ସାଲିଯୱକଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ତିଲମୁଗ୍ଗମାସାପରଣ୍ଣଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସପ୍ପି ନୱନୀତଂ ତେଲଂ ମଧୁ ଫାଣିତଂ ଲୋଣଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁନ୍ନଂ ଆହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

''ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଇମେହି ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି, ଇମେସଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନଂ ଆହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଅକରଣୀଯଂ ବାହିରେହି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯତୋ ଅରିଯସାୱକୋ ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକରଣୀଯୋ ମାରସ୍ସ ଅକରଣୀଯୋ ପାପିମତୋ। କତମେହି ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି?

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ଏସିକା ହୋତି ଗମ୍ଭୀରନେମା ସୁନିଖାତା ଅଚଲା ଅସମ୍ପୱେଧୀ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ 'ଇତିପି ସୋ…ପେ… ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ସଦ୍ଧେସିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ପଠମେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ପରିକ୍ଖା ହୋତି ଗମ୍ଭୀରା ଚେୱ ୱିତ୍ଥତା ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ହିରୀମା ହୋତି, ହିରୀଯତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ହିରୀଯତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା। ହିରୀପରିକ୍ଖୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ଦୁତିଯେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ଅନୁପରିଯାଯପଥୋ ହୋତି ଉଚ୍ଚୋ ଚେୱ ୱିତ୍ଥତୋ ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ

ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଓତ୍ତପ୍ପତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା। ଓତ୍ତପ୍ପପରିଯାଯପଥୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି ; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ତତିଯେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ଆୱୁଧଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ସଲାକଞ୍ଚେୱ ଜେୱନିକଞ୍ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୁତାୱୁଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ଚତୁତ୍ଥେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁବଲକାଯୋ ପଟିୱସତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ହତ୍ଥାରୋହା ଅସ୍ସାରୋହା ରଥିକା ଧନୁଗ୍ଗହା ଚେଲକା ଚଲକା ପିଣ୍ଡଦାଯକା ଉଗ୍ଗା ରାଜପୁତ୍ତା ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋ ମହାନାଗା ସୂରା ଚମ୍ମଯୋଧିନୋ ଦାସକପୁତ୍ତା ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ୱୀରିଯବଲକାଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ପଞ୍ଚମେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ଦୋୱାରିକୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ଅଞ୍ଞାତାନଂ ନିୱାରେତା ଞାତାନଂ ପୱେସେତା ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ । ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ସତିଦୋୱାରିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ଛଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ପାକାରୋ ହୋତି ଉଚ୍ଚୋ ଚେୱ ୱିତ୍ଥତୋ ଚ ୱାସନଲେପନସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ପଞ୍ଞାୱାସନଲେପନସମ୍ପନ୍ନୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି; ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି; ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇମିନା ସତ୍ତମେନ ସଦ୍ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି ଅତ୍ତନୋ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ଓକ୍କମନାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ସାଲିଯୱକଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି ଅତ୍ତନୋ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ଓକ୍କମନାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ତିଲମୁଗ୍ଗମାସାପରଣ୍ଣଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି ଅତ୍ତନୋ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ଓକ୍କମନାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେ ନଗରେ ବହୁଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ହୋତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସପ୍ପି ନୱନୀତଂ ତେଲଂ ମଧୁ ଫାଣିତଂ ଲୋଣଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରାନଂ ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ବାହିରାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି ଅତ୍ତନୋ

ରତିଯା ଅପରିତସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ ଓକ୍କମନାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ। ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

''ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଇମେହି ସତ୍ତହି ସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଇମେସଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକରଣୀଯୋ ମାରସ୍ସ ଅକରଣୀଯୋ ପାପିମତୋ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଧମ୍ମଞ୍ଞୁସୁତ୍ତଂ

୬୮। ''ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ...ପେ... ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ଚ ହୋତି ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ କାଲଞ୍ଞୂ ଚ ପରିସଞ୍ଞୂ ଚ ପୁଗ୍ଗଲପରୋପରଞ୍ଞୂ ଚ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ଜାନାତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥଂ ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ନୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ...ପେ... ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ, ନଯିଧ 'ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ଜାନାତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ...ପେ... ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ, ତସ୍ମା 'ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ।

''ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି – 'ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ'ତି। ନୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ'ତି, ନଯିଧ 'ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି – 'ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ'ତି, ତସ୍ମା 'ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ।

''ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତାନଂ ଜାନାତି – 'ଏତ୍ତକୋମ୍ହି ସଦ୍ଧାଯ ସୀଲେନ ସୁତେନ ଚାଗେନ ପଞ୍ଞାଯ ପଟିଭାନେନା'ତି। ନୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତାନଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ଏତ୍ତକୋମ୍ହି ସଦ୍ଧାଯ ସୀଲେନ ସୁତେନ ଚାଗେନ ପଞ୍ଞାଯ ପଟିଭାନେନା'ତି, ନଯିଧ 'ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତାନଂ ଜାନାତି – 'ଏତ୍ତକୋମ୍ହି ସଦ୍ଧାଯ ସୀଲେନ ସୁତେନ ଚାଗେନ ପଞ୍ଞାଯ ପଟିଭାନେନା'ତି, ତସ୍ମା 'ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ।

''ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣାଯ। ନୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମତ୍ତଂ ଜାନେଯ୍ୟ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣାଯ, ନଯିଧ 'ମତ୍ତଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣାଯ, ତସ୍ମା 'ମତ୍ତଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ।

''କାଲଞ୍ଞୂ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ, କାଲଂ ଜାନାତି – 'ଅଯଂ କାଲୋ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ, ଅଯଂ କାଲୋ ଯୋଗସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପଟିସଲ୍ଲାନସ୍ସା'ତି। ନୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ଅଯଂ କାଲୋ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ, ଅଯଂ କାଲୋ ଯୋଗସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପଟିସଲ୍ଲାନସ୍ସା'ତି, ନଯିଧ 'କାଲଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲଂ ଜାନାତି – 'ଅଯଂ କାଲୋ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ, ଅଯଂ କାଲୋ ଯୋଗସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପଟିସଲ୍ଲାନସ୍ସା'ତି, ତସ୍ମା 'କାଲଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ, କାଲଞ୍ଞୂ।

''ପରିସଞ୍ଞୂ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପରିସଂ ଜାନାତି – 'ଅଯଂ ଖତ୍ତିଯପରିସା, ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସା, ଅଯଂ ଗହପତିପରିସା, ଅଯଂ ସମଣପରିସା। ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଠାତବ୍ବଂ , ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାସିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିତବ୍ବ'ନ୍ତି। ନୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ଅଯଂ ଖତ୍ତିଯପରିସା...ପେ... ଏୱଂ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିତବ୍ବ'ନ୍ତି, ନଯିଧ 'ପରିସଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପରିସଂ ଜାନାତି – 'ଅଯଂ ଖତ୍ତିଯପରିସା, ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସା, ଅଯଂ ଗହପତିପରିସା, ଅଯଂ ସମଣପରିସା । ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଠାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାସିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିତବ୍ବ'ନ୍ତି, ତସ୍ମା 'ପରିସଞ୍ଞୂ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ, କାଲଞ୍ଞୂ, ପରିସଞ୍ଞୂ।

‘‘ପୁଗ୍ଗଲପରୋପରଞ୍ଞୂ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ [ସଵ୍ବତ୍ଥପି ଇଧ ଆରମ୍ଭେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ ଚେଵ ଦିସ୍ସତି] ଦ୍ଵୟେନ ପୁଗ୍ଗଲା ୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା – ଏକୋ ଅରିୟାନଂ ଦସ୍ସନକାମୋ, ଏକୋ ଅରିୟାନଂ ନ ଦସ୍ସନକାମୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅରିୟାନଂ ନ ଦସ୍ସନକାମୋ , ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅରିୟାନଂ ଦସ୍ସନକାମୋ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

‘‘ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅରିୟାନଂ ଦସ୍ସନକାମା – ଏକୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମୋ, ଏକୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ନ ସୋତୁକାମୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ନ ସୋତୁକାମୋ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମୋ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

‘‘ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମା – ଏକୋ ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଏକୋ ଅନୋହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୋହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

‘‘ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି [ସୁଣନ୍ତା (କ।)] – ଏକୋ ସୁତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି, ଏକୋ ସୁତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ନ ଧାରେତି। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁତ୍ଵା ନ ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଧାରେତି, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

‘‘ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା ସୁତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଧାରେନ୍ତି [ଧାରେନ୍ତା (କ।)] – ଏକୋ ଧାତାନଂ [ଧତାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତି, ଏକୋ ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ନ ଉପପରିକ୍ଖତି। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ନ ଉପପରିକ୍ଖତି, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖତି, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

‘‘ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି [ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତା (କ।)] – ଏକୋ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଏକୋ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ।

‘‘ଦ୍ଵେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା – ଏକୋ ଅତ୍ତହିତାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାୟ, ଏକୋ ଅତ୍ତହିତାୟ ଚ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାୟ ଚ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାୟ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ଗାରୟ୍ହୋ। ଯ୍ଵାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାୟ ଚ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାୟ ଚ, ଏଵଂ ସୋ ତେନଙ୍ଗେନ ପାସଂସୋ। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ [ଭିକ୍ଖୁନା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଦ୍ଵୟେନ ପୁଗ୍ଗଲା ୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଏଵଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୁଗ୍ଗଲପରୋପରଞ୍ଞୂ ହୋତି। ‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପାରିଛତ୍ତକସୁତ୍ତଂ

୬୯। ‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମୟେ ଦେଵାନଂ ତାଵତିଂସାନଂ ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵା ତାଵତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ହୋନ୍ତି – ‘ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ଦାନି ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଦାନି ପନ୍ନପଲାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମୟେ ଦେଵାନଂ ତାଵତିଂସାନଂ ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ପନ୍ନପଲାସୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵା ତାଵତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ହୋନ୍ତି – ‘ପନ୍ନପଲାସୋ ଦାନି ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଦାନି ଜାଲକଜାତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମୟେ ଦେଵାନଂ ତାଵତିଂସାନଂ ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ଜାଲକଜାତୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵା ତାଵତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ହୋନ୍ତି – ‘ଜାଲକଜାତୋ ଦାନି ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଦାନି ଖାରକଜାତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମୟେ ଦେଵାନଂ ତାଵତିଂସାନଂ ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ଖାରକଜାତୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵା ତାଵତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ହୋନ୍ତି – ‘ଖାରକଜାତୋ ଦାନି ପାରିଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଦାନି କୁଟୁମଲକଜାତୋ [କୁଡୁମଲକଜାତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ କୁଟୁମଲକଜାତୋ ହୋତି , ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋନ୍ତି – ‘କୁଟୁମଲକଜାତୋ ଦାନି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଦାନି କୋରକଜାତୋ [କୋକାସକଜାତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।), କୋସକଜାତୋ (କ।)] ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ କୋରକଜାତୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋନ୍ତି – ‘କୋରକଜାତୋ ଦାନି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଦାନି ସଙ୍ଫାଲିଫୁଲ୍ଲୋ [ସଙ୍ପାଲିଫୁଲ୍ଲୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ ସଙ୍ଫାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ତାୱତିଂସା ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସ୍ସ କୋୱିଳାରସ୍ସ ମୂଲେ ଦିବ୍ବେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ପରିଚାରେନ୍ତି।

‘‘ସଙ୍ଫାଲିଫୁଲ୍ଲସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସ୍ସ କୋୱିଳାରସ୍ସ ସମନ୍ତା ପଞ୍ଞାସଯୋଜନାନି ଆଭାଯ ଫୁଟଂ ହୋତି, ଅନୁୱାତଂ ଯୋଜନସତଂ ଗନ୍ଧୋ ଗଚ୍ଛତି, ଅଯମାନୁଭାୱୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସ୍ସ କୋୱିଳାରସ୍ସ।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜାଯ ଚେତେତି, ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ପନ୍ନପଲାସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଜାଲକଜାତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ଯସ୍ମିଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଖାରକଜାତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, କୁଟୁମଲକଜାତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, କୋରକଜାତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଅରିଯସାୱକୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ସଙ୍ଫାଲିଫୁଲ୍ଲୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋତି ଦେୱାନଂୱ ତାୱତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ।

‘‘ତସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଭୁମ୍ମା ଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେନ୍ତି – ‘ଏସୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଆଯସ୍ମା ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅମୁକମ୍ହା ଗାମା ୱା ନିଗମା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’ତି। ଭୁମ୍ମାନଂ ଦେୱାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା…ପେ… ତାୱତିଂସା ଦେୱା… ଯାମା ଦେୱା… ତୁସିତା ଦେୱା… ନିମ୍ମାନରତୀ ଦେୱା… ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱା… ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେନ୍ତି – ‘ଏସୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଆଯସ୍ମା ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅମୁକମ୍ହା ଗାମା ୱା ନିଗମା ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’ତି। ଇତିହ ତେନ ଖଣେନ ତେନ ମୁହୁତ୍ତେନ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସଦ୍ଦୋ [ସାଧୁକାରସଦ୍ଦୋ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ, କ। ଅଟ୍ଠ।)] ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି , ଅଯମାନୁଭାୱୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସକ୍କଚ୍ଚସୁତ୍ତଂ

୭୦। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟା’’ତି? ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ସତ୍ଥାରଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ସଙ୍ଘଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ସମାଧିଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଇମେ ଖୋ ମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିୟୋଦାତା, ୟଂନୂନାହଂ ଇମେ ଧମ୍ମେ ଗନ୍ତ୍ୱା [ଗହେତ୍ୱା (କ।)] ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ। ଏୱଂ ମେ ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ଚେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପରିସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତତରା ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରିସୋ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ପରିୟୋଦାତଂ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଅୟଂ ଖୋ ମେ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ପରିୟୋଦାତୋ, ୟଂନୂନାହଂ ଇମଂ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା [ଗହେତ୍ୱା (କ।)] କମ୍ମାରାନଂ ଦସ୍ସେୟ୍ୟଂ। ଏୱଂ ମେ ଅୟଂ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖୋ ସକମ୍ମାରଗତୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଭୱିସ୍ସତି ପରିସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତତରୋ ଚ। ଏୱମେୱଂ [ଖୋ (କ।)] ମେ ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିୟୋଦାତା, ୟଂନୂନାହଂ ଇମେ ଧମ୍ମେ ଗନ୍ତ୍ୱା [ଗହେତ୍ୱା (କ।)] ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ। ଏୱଂ ମେ ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ଚେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପରିସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତତରା ଚା’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଇଧ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟା’ତି? ଅଥ ଖୋ ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ସତ୍ଥାରଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ …ପେ… ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତ୍ୱା…ପେ… କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟା’ତି। ଅଥ ଖୋ ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଇମେ ଖୋ ମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିୟୋଦାତା, ୟଂନୂନାହଂ ଇମେ ଧମ୍ମେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ। ଏୱଂ ମେ ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ଚେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପରିସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତତରା ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରିସୋ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ପରିୟୋଦାତଂ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅୟଂ ଖୋ ମେ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ପରିୟୋଦାତୋ, ୟଂନୂନାହଂ ଇମଂ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମାରାନଂ ଦସ୍ସେୟ୍ୟଂ। ଏୱଂ ମେ ଅୟଂ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖୋ ସକମ୍ମାରଗତୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଭୱିସ୍ସତି ପରିସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତତରୋ ଚ। ଏୱମେୱଂ ମେ ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିୟୋଦାତା, ୟଂନୂନାହଂ ଇମେ ଧମ୍ମେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ। ଏୱଂ ମେ ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧା ଚେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପରିସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାତତରା ଚା’’’ତି।

‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ ! ସତ୍ଥାରଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟ। ସଙ୍ଘଂ ଖୋ…ପେ… ସିକ୍ଖଂ ଖୋ… ସମାଧିଂ ଖୋ… ଅପ୍ପମାଦଂ ଖୋ… ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହେୟ୍ୟ, କୁସଲଂ ଭାୱେୟ୍ୟା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି। ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ୟୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସୋ ଅଗାରୱୋ’’।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ୟୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାୟ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ୟୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାୟପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିମ୍ପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସୋ ସଗାରୱୋ…ପେ…।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ…ପେ। … ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେ ଅଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ସଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସୋ ସଗାରୱୋ…ପେ…।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ସଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ସଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ସଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ସଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ସଗାରୱୋ’’ତି।

‘‘ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମୀ’’ତି।

‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ! ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇମସ୍ସ ମଯା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାସି। ସୋ ୱତ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି…ପେ… ଯୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ସମାଧିସ୍ମିଂ ଅଗାରୱୋ ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ଅଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି…ପେ… ଯୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସୋ ସଗାରୱୋ …ପେ…।

‘‘ସୋ ୱତ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେ ସଗାରୱୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେ ଅଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ସଗାରୱୋ।

‘‘ସୋ ୱତ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ଧମ୍ମେପି ସୋ ସଗାରୱୋ…ପେ…।

‘‘ସୋ ୱତ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରୱୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଠାନମେତଂ

ୱିହରତି। ଯୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧରି ସଗାରଵୋ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରଵୋ ପଟିସନ୍ଥାରେପି ସୋ ସଗାରଵୋ’’ତି।

‘‘ଇମସ୍ସ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମଯା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏଵଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଭାଵନାସୁତ୍ତଂ

୭୧। ‘‘ଭାଵନଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହରତୋ କିଞ୍ଚାପି ଏଵଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – ‘ଅହୋ ୱତ ମେ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚେଯ୍ଯା’ତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ନେଵ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ଅଭାୱିତତ୍ତା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କିସ୍ସ ଅଭାୱିତତ୍ତା? ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ, ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ।

‘‘ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡାନି ଅଟ୍ଠ ୱା ଦସ ୱା ଦ୍ଵାଦସ ୱା। ତାନସ୍ସୁ କୁକ୍କୁଟିଯା ନ ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନି, ନ ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନି, ନ ସମ୍ମା ପରିଭାୱିତାନି । କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯା ଏଵଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – ‘ଅହୋ ୱତ ମେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପାଦନଖସିଖାଯ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ଵା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜେଯ୍ଯୁ’ନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଅଭବ୍ବାଵ ତେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପାଦନଖସିଖାଯ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ଵା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜିତୁଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି, ଭିକ୍ଖଵେ, କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡାନି ନ ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନି, ନ ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନି, ନ ସମ୍ମା ପରିଭାୱିତାନି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭାଵନଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହରତୋ କିଞ୍ଚାପି ଏଵଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – ‘ଅହୋ ୱତ ମେ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚେଯ୍ଯା’ତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ନେଵ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ଅଭାୱିତତ୍ତା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କିସ୍ସ ଅଭାୱିତତ୍ତା? ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ, ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ।

‘‘ଭାଵନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହରତୋ କିଞ୍ଚାପି ନ ଏଵଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – ‘ଅହୋ ୱତ ମେ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚେଯ୍ଯା’ତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ଭାୱିତତ୍ତା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କିସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା? ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ, ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ।

‘‘ସେଯ୍ଯଥାପି , ଭିକ୍ଖଵେ, କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡାନି ଅଟ୍ଠ ୱା ଦସ ୱା ଦ୍ଵାଦସ ୱା। ତାନସ୍ସୁ କୁକ୍କୁଟିଯା ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନି, ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନି, ସମ୍ମା ପରିଭାୱିତାନି । କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯା ନ ଏଵଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – ‘ଅହୋ ୱତ ମେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପାଦନଖସିଖାଯ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ଵା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜେଯ୍ଯୁ’ନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଭବ୍ବାଵ ତେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପାଦନଖସିଖାଯ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ଵା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିବ୍ଭିଜ୍ଜିତୁଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି, ଭିକ୍ଖଵେ, କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡାନି ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନି, ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନି, ସମ୍ମା ପରିଭାୱିତାନି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭାଵନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହରତୋ କିଞ୍ଚାପି ନ ଏଵଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ – ‘ଅହୋ ୱତ ମେ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚେଯ୍ଯା’ତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ଭାୱିତତ୍ତା’ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। କିସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା? ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ…ପେ… ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ।

‘‘ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଫଲଗଣ୍ଡସ୍ସ [ପଲଗଣ୍ଡସ୍ସ (?)] ୱା ଫଲଗଣ୍ଡନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱା ଦିସ୍ସନ୍ତେଵ [ଖୀଯନ୍ତେ (କ।)] ୱାସିଜଟେ [ଦିସ୍ସନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିପଦାନି (ସୀ।), ଅଙ୍ଗୁଲପଦାନି ଦିସ୍ସନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲପଦଂ (କ।)] ଅଙ୍ଗୁଲିପଦାନି ଦିସ୍ସତି [ଦିସ୍ସନ୍ତି (ସ୍ଯା।)] ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠପଦଂ [ଦିସ୍ସନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିପଦାନି (ସୀ।), ଅଙ୍ଗୁଲପଦାନି ଦିସ୍ସନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲପଦଂ (କ।)]। ନୋ ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ ଏଵଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ଏତ୍ତକଂ ମେ ଅଜ୍ଜ ୱାସିଜଟସ୍ସ ଖୀଣଂ, ଏତ୍ତକଂ ହିଯ୍ଯୋ, ଏତ୍ତକଂ ପରେ’ତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ଖୀଣେ ‘ଖୀଣ’ନ୍ତେଵ ଞାଣଂ ହୋତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭାଵନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହରତୋ କିଞ୍ଚାପି ନ ଏଵଂ ଞାଣଂ ହୋତି – ‘ଏତ୍ତକଂ ମେ ଅଜ୍ଜ ଆସଵାନଂ ଖୀଣଂ, ଏତ୍ତକଂ ହିଯ୍ଯୋ, ଏତ୍ତକଂ ପରେ’ତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ଖୀଣେ ‘ଖୀଣ’ନ୍ତେଵ ଞାଣଂ ହୋତି।

‘‘ସେଯ୍ଯଥାପି , ଭିକ୍ଖଵେ, ସାମୁଦ୍ଦିକାଯ ନାଵାଯ ୱେତ୍ତବନ୍ଧନବନ୍ଧାଯ [ୱେତ୍ତବନ୍ଧାଯ (କ।)] ଛ ମାସାନି ଉଦକେ ପରିଯାଦାଯ ହେମନ୍ତିକେନ ଥଲେ ଉକ୍ଖିତ୍ତାଯ ୱାତାତପପରେତାନି ବନ୍ଧନାନି, ତାନି ପାୱୁସ୍ସକେନ ମେଘେନ ଅଭିପ୍ପୱୁଟ୍ଠାନି ଅପ୍ପକସିରେନେଵ ପରିହାଯନ୍ତି [ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)], ପୂତିକାନି ଭଵନ୍ତି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭାଵନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହରତୋ ଅପ୍ପକସିରେନେଵ ସଂଯୋଜନାନି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି, ପୂତିକାନି

ଭୱନ୍ତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପମସୁତ୍ତଂ

୭୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ [ସଞ୍ଜୋତିଭୂତଂ (ସ୍ଯା।)]। ଦିସ୍ୱାନ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ – ଯଂ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞଂ ୱା ଗହପତିକଞ୍ଞଂ ୱା ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା’’ତି? ‘‘ଏତଦେୱ, ଭନ୍ତେ, ୱରଂ – ଯଂ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞଂ ୱା ଗହପତିକଞ୍ଞଂ ୱା ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା’’ତି।

‘‘ଆରୋଚଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିୱେଦଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ଏତଦେୱ ତସ୍ସ ୱରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସମଣସ୍ସ ସମଣପଟିଞ୍ଞସ୍ସ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞସ୍ସ ଅନ୍ତୋପୂତିକସ୍ସ ଅୱସ୍ସୁତସ୍ସ କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ଯଂ ଅମୁଂ ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ୱା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ।

‘‘ଯଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞଂ ୱା ଗହପତିକଞ୍ଞଂ ୱା ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉପନିସୀଦତି ୱା ଉପନିପଜ୍ଜତି ୱା, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ [ତଂ ହିସ୍ସ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ – ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହାଯ ୱାଲରଜ୍ଜୁଯା ଉଭୋ ଜଙ୍ଘା ୱେଠେତ୍ୱା ଘଂସେଯ୍ଯ – ସା ଛୱିଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ଛୱିଂ ଛେତ୍ୱା ଚମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ଚମ୍ମଂ ଛେତ୍ୱା ମଂସଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ମଂସଂ ଛେତ୍ୱା ନ୍ହାରୁଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ନ୍ହାରୁଂ ଛେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ଅଟ୍ଠିଂ ଛେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଭିୱାଦନଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯା’’ତି? ‘‘ଏତଦେୱ , ଭନ୍ତେ, ୱରଂ – ଯଂ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଭିୱାଦନଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହାଯ ୱାଲରଜ୍ଜୁଯା…ପେ… ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯା’’ତି।

‘‘ଆରୋଚଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିୱେଦଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ଏତଦେୱ ତସ୍ସ ୱରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଦଳ୍ହାଯ ୱାଲରଜ୍ଜୁଯା ଉଭୋ ଜଙ୍ଘା ୱେଠେତ୍ୱା…ପେ… ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଭିୱାଦନଂ ସାଦିଯତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ – ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହାଯ ସତ୍ତିଯା ତେଲଧୋତାଯ ପଚ୍ଚୋରସ୍ମିଂ ପହରେଯ୍ଯ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯା’’ତି? ‘‘ଏତଦେୱ, ଭନ୍ତେ, ୱରଂ – ଯଂ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହାଯ ସତ୍ତିଯା ତେଲଧୋତାଯ ପଚ୍ଚୋରସ୍ମିଂ ପହରେଯ୍ଯା’’ତି।

‘‘ଆରୋଚଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିୱେଦଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ଏତଦେୱ ତସ୍ସ ୱରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ତିଣ୍ହାଯ ସତ୍ତିଯା ତେଲଧୋତାଯ ପଚ୍ଚୋରସ୍ମିଂ ପହରେଯ୍ଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା

ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେଵ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ୟଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାଦିୟତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ଵରଂ – ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅୟୋପଟ୍ଟେନ ଆଦିତ୍ତେନ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେନ ସଜୋତିଭୂତେନ କାୟଂ ସମ୍ପଲିଵେଠେୟ୍ୟ, ୟଂ ଵା ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ଚୀଵରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା''ତି? ''ଏତଦେଵ, ଭନ୍ତେ, ଵରଂ – ୟଂ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା…ପେ… ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ଚୀଵରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅୟୋପଟ୍ଟେନ ଆଦିତ୍ତେନ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେନ ସଜୋତିଭୂତେନ କାୟଂ ସମ୍ପଲିଵେଠେୟ୍ୟା''ତି।

''ଆରୋଚୟାମି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିଵେଦୟାମି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ୟଥା ଏତଦେଵ ତସ୍ସ ଵରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅୟୋପଟ୍ଟେନ ଆଦିତ୍ତେନ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେନ ସଜୋତିଭୂତେନ କାୟଂ ସମ୍ପଲିଵେଠେୟ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମରଣଂ ଵା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ଵା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେଵ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ୟଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ଚୀଵରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ଵରଂ – ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅୟୋସଙ୍କୁନା ମୁଖଂ ଵିଵରିତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଲୋହଗୁଳଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ – ତଂ ତସ୍ସ ଓଟ୍ଠମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ [ଡହେୟ୍ୟ (କତ୍ଥଚି)] ମୁଖମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଜିଵ୍ହମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ କଣ୍ଠମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଉରମ୍ପି [ମ। ନି। ୩।୨୭୦ ଦେଵଦୂତସୁତ୍ତେ ପନ ''ଉଦରମ୍ପି'' ଇତି ଵିଦେସପାଠୋ ଦିସ୍ସତି] ଦହେୟ୍ୟ ଅନ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତଗୁଣମ୍ପି ଆଦାୟ ଅଧୋଭାଗା [ଅଧୋଭାଗଂ (କ।)] ନିକ୍ଖମେୟ୍ୟ, ୟଂ ଵା ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା''ତି? ''ଏତଦେଵ, ଭନ୍ତେ, ଵରଂ – ୟଂ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅୟୋସଙ୍କୁନା ମୁଖଂ ଵିଵରିତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଲୋହଗୁଳଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ – ତଂ ତସ୍ସ ଓଟ୍ଠମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ମୁଖମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଜିଵ୍ହମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ କଣ୍ଠମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଉରମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଅନ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତଗୁଣମ୍ପି ଆଦାୟ ଅଧୋଭାଗଂ ନିକ୍ଖମେୟ୍ୟା''ତି।

''ଆରୋଚୟାମି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିଵେଦୟାମି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ୟଥା ଏତଦେଵ ତସ୍ସ ଵରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ତତ୍ତେନ ଅୟୋସଙ୍କୁନା ମୁଖଂ ଵିଵରିତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଲୋହଗୁଳଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ – ତଂ ତସ୍ସ ଓଟ୍ଠମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ମୁଖମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଜିଵ୍ହମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ କଣ୍ଠମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଉରମ୍ପି ଦହେୟ୍ୟ ଅନ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତଗୁଣମ୍ପି ଆଦାୟ ଅଧୋଭାଗଂ ନିକ୍ଖମେୟ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମରଣଂ ଵା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ଵା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେଵ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ୟଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ଵରଂ – ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସୀସେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଅୟୋମଞ୍ଚଂ ଵା ଅୟୋପୀଠଂ ଵା ଅଭିନିସୀଦାପେୟ୍ୟ ଵା ଅଭିନିପଜ୍ଜାପେୟ୍ୟ ଵା, ୟଂ ଵା ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ [ମଞ୍ଚଂ ଵା ପୀଠଂ ଵା (କ।)] ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା''ତି? ''ଏତଦେଵ, ଭନ୍ତେ, ଵରଂ – ୟଂ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାନଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଵା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଵା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସୀସେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଅୟୋମଞ୍ଚଂ ଵା ଅୟୋପୀଠଂ ଵା ଅଭିନିସୀଦାପେୟ୍ୟ ଵା ଅଭିନିପଜ୍ଜାପେୟ୍ୟ ଵା''ତି।

''ଆରୋଚୟାମି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିଵେଦୟାମି ଵୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ୟଥା ଏତଦେଵ ତସ୍ସ ଵରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ୟଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ସୀସେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତଂ ଅୟୋମଞ୍ଚଂ ଵା ଅୟୋପୀଠଂ ଵା ଅଭିନିସୀଦାପେୟ୍ୟ ଵା ଅଭିନିପଜ୍ଜାପେୟ୍ୟ ଵା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମରଣଂ ଵା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ଵା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେଵ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ

ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତଞ୍ହି ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ – ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତାଯ ଲୋହକୁମ୍ଭିଯା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ ଆଦିତ୍ତାଯ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ – ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନୋ ସକିମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସକିମ୍ପି ଅଧୋ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସକିମ୍ପି ତିରିଯଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଯଂ ୱା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା''ତି? ''ଏତଦେୱ, ଭନ୍ତେ, ୱରଂ – ଯଂ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ହେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତାଯ ଲୋହକୁମ୍ଭିଯା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ ଆଦିତ୍ତାଯ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ – ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନୋ ସକିମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସକିମ୍ପି ଅଧୋ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସକିମ୍ପି ତିରିଯଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା''ତି।

''ଆରୋଚଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିୱେଦଯାମି ୱୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯଥା ଏତଦେୱ ତସ୍ସ ୱରଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତସ୍ସ ଯଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା…ପେ… ସକିମ୍ପି ତିରିଯଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତତୋନିଦାନଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ…ପେ… କସମ୍ବୁଜାତୋ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ୱା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି । ତଞ୍ହି ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯେସଞ୍ଚ [ଯେସଂ (?)] ମଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ [… ପରିକ୍ଖାରାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କା।)] ତେସଂ ତେ କାରା ମହପ୍ଫଲା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମହାନିସଂସା, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚେୱାଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅୱଞ୍ଝା ଭୱିସ୍ସତି ସଫଲା ସଉଦ୍ରଯା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ୱା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେତୁଂ; ପରତ୍ଥଂ ୱା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେତୁଂ; ଉଭଯତ୍ଥଂ ୱା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେତୁ'''ନ୍ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା [ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା…ପେ… (କା।)]। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ୱେୟ୍ୟାକରଣସ୍ମିଂ ଭଞ୍ଞମାନେ ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି [ଉଗ୍ଗଚ୍ଛି (କା।)]। ସଟ୍ଠିମତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିଂସୁ – ''ସୁଦୁକ୍କରଂ ଭଗୱା, ସୁଦୁକ୍କରଂ ଭଗୱା''ତି। ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସୁନେତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୭୩।[ଅ। ନି। ୬।୫୪; ୭।୬୬] ''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁନେତ୍ତୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି ତିତ୍ଥକରୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ। ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ଥୁନୋ ଅନେକାନି ସାୱକସତାନି ଅହେସୁଂ। ସୁନେତ୍ତୋ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ [ଯେ ଖୋ ଭିକ୍ଖଵେ (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ନପ୍ପସାଦେସୁଂ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁନେତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ପସାଦେସୁଂ ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ଭିକ୍ଖଵେ, ମୂଗପକ୍ଖୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି…ପେ… ଅରନେମି ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି…ପେ… କୁଦ୍ଦାଲକୋ [କୁଦ୍ଦାଲୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି…ପେ… ହତ୍ଥିପାଲୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି…ପେ… ଜୋତିପାଲୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି…ପେ… ଅରକୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି ତିତ୍ଥକରୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ । ଅରକସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ଥୁନୋ ଅନେକାନି ସାୱକସତାନି ଅହେସୁଂ। ଅରକୋ ନାମ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରକସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ନପ୍ପସାଦେସୁଂ, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରକସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନି ପସାଦେସୁଂ, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋ ଇମେ ସତ୍ତ ସତ୍ଥାରେ ତିତ୍ଥକରେ କାମେସୁ ୱୀତରାଗେ ଅନେକସତପରିୱାରେ ସସାୱକସଙ୍ଘେ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅକ୍କୋସେୟ୍ୟ ପରିଭାସେୟ୍ୟ, ବହୁଂ ସୋ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ସତ୍ତ ସତ୍ଥାରେ ତିତ୍ଥକରେ କାମେସୁ ୱୀତରାଗେ ଅନେକସତପରିୱାରେ ସସାୱକସଙ୍ଘେ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅକ୍କୋସେୟ୍ୟ ପରିଭାସେୟ୍ୟ, ବହୁଂ ସୋ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେୟ୍ୟ। ଯୋ ଏକଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି, ଅଯଂ ତତୋ ବହୁତରଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଏୱରୂପିଂ ଖନ୍ତିଂ ୱଦାମି ଯଥାମଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ’’।

‘‘ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ନ ନୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ [ନ ତ୍ୱେୱ ଅମ୍ହଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ (ସ୍ୟା॰) ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯେ ଅଞ୍ଞଥା ଦିସ୍ସତି] ଚିତ୍ତାନି ପଦୁଟ୍ଠାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଅରକସୁତ୍ତଂ

୭୪। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରକୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଅହୋସି ତିତ୍ଥକରୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ। ଅରକସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ଥୁନୋ ଅନେକାନି ସାୱକସତାନି ଅହେସୁଂ। ଅରକୋ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି – ଅପ୍ପକଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ [ଲହୁସଂ (ଟୀକା)] ବହୁଦୁକ୍ଖଂ ବହୁପାଯାସଂ ମନ୍ତାଯଂ [ମନ୍ତାଯ (ସଦ୍ଦନୀ) ଟୀକା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ , କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁ ସୂରିଯେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ପଟିୱିଗଚ୍ଛତି, ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ହୋତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂପମଂ ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ ବହୁଦୁକ୍ଖଂ ବହୁପାଯାସଂ ମନ୍ତାଯଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ଉଦକବୁବ୍ବୁଳଂ [ଉଦକପୁପ୍ଫୁଳଂ (କ॰)] ଖିପ୍ପଂଯେୱ ପଟିୱିଗଚ୍ଛତି, ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ହୋତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦକବୁବ୍ବୁଳୂପମଂ ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ ବହୁଦୁକ୍ଖଂ ବହୁପାଯାସଂ ମନ୍ତାଯଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦକେ ଦଣ୍ଡରାଜି ଖିପ୍ପଂଯେୱ ପଟିୱିଗଚ୍ଛତି, ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକା ହୋତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦକେ ଦଣ୍ଡରାଜୂପମଂ ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ…ପେ… ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନଦୀ ପବ୍ବତେୟ୍ୟା ଦୂରଙ୍ଗମା ସୀଘସୋତା ହାରହାରିନୀ, ନତ୍ଥି ସୋ ଖଣୋ ୱା ଲଯୋ ୱା ମୁହୁତ୍ତୋ ୱା ଯଂ ସା [ଯାଯ (କ॰)] ଆୱତ୍ତତି [ଥରତି (ସୀ॰), ଧରତି (ସ୍ୟା॰), ଅୱତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ (?)], ଅଥ ଖୋ ସା ଗଚ୍ଛତେୱ ୱତ୍ତତେୱ ସନ୍ଦତେୱ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନଦୀପବ୍ବତେୟ୍ୟୂପମଂ ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ…ପେ… ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବଲୱା ପୁରିସୋ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ସଂୟୂହିତ୍ୱା ଅକସିରେନେୱ ୱମେୟ୍ୟ [ପତାପେୟ୍ୟ (କ॰)]; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖେଳପିଣ୍ଡୂପମଂ ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ…ପେ… ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦିୱସଂସନ୍ତତ୍ତେ ଅଯୋକଟାହେ ମଂସପେସି [ମଂସପେସୀ (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰)] ପକ୍ଖିତ୍ତା ଖିପ୍ପଂଯେୱ ପଟିୱିଗଚ୍ଛତି, ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକା ହୋତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଂସପେସୂପମଂ ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ…ପେ… ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗାୱୀ ୱଜ୍ଝା ଆଘାତନଂ ନୀଯମାନା ଯଂ ଯଦେୱ ପାଦଂ ଉଦ୍ଧରତି, ସନ୍ତିକେୱ ହୋତି ୱଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେୱ ମରଣସ୍ସ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୋୱଜ୍ଝୂପମଂ [ଗାୱୀୱଜ୍ଝୂପମଂ (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰)] ଜୀୱିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ ବହୁଦୁକ୍ଖଂ ବହୁପାଯାସଂ ମନ୍ତାଯଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣ’’ନ୍ତି।

‘‘ତେନ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେନ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି, ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତିକା କୁମାରିକା ଅଲଂପତେୟ୍ୟା ଅହୋସି। ତେନ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେନ ମନୁସ୍ସାନଂ ଛଳେୱ ଆବାଧା ଅହେସୁଂ – ସୀତଂ, ଉଣ୍ହଂ, ଜିଘଚ୍ଛା, ପିପାସା, ଉଚ୍ଚାରୋ, ପସ୍ସାୱୋ। ସୋ ହି

ନାମ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରକୋ ସତ୍ଥା ଏଵଂ ଦୀଘାୟୁକେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଏଵଂ ଚିରଟ୍ଠିତିକେସୁ ଏଵଂ ଅପ୍ପାବାଧେସୁ ସାଵକାନଂ ଏଵଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତି – 'ଅପ୍ପକଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଜୀଵିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ ବହୁଦୁକ୍ଖଂ ବହୁପାୟାସଂ ମନ୍ତାଯଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣ''’ନ୍ତି।

''ଏତରହି ତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମ୍ମା ଵଦମାନୋ ଵଦେଯ୍ଯ – 'ଅପ୍ପକଂ ଜୀଵିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ ବହୁଦୁକ୍ଖଂ ବହୁପାୟାସଂ ମନ୍ତାଯଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣ'ନ୍ତି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖଵେ , ଯୋ ଚିରଂ ଜୀଵତି ସୋ ଵସ୍ସସତଂ ଅପ୍ପଂ ଵା ଭିଯ୍ଯୋ। ଵସ୍ସସତଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଜୀଵନ୍ତୋ ତୀଣିଯେଵ ଉତୁସତାନି ଜୀଵତି – ଉତୁସତଂ ହେମନ୍ତାନଂ, ଉତୁସତଂ ଗିମ୍ହାନଂ, ଉତୁସତଂ ଵସ୍ସାନଂ। ତୀଣି ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଉତୁସତାନି ଜୀଵନ୍ତୋ ଦ୍ଵାଦସ [ଦ୍ଵାଦସଂ (ସୀ। କ।)] ଯେଵ ମାସସତାନି ଜୀଵତି – ଚତ୍ତାରି ମାସସତାନି ହେମନ୍ତାନଂ , ଚତ୍ତାରି ମାସସତାନି ଗିମ୍ହାନଂ, ଚତ୍ତାରି ମାସସତାନି ଵସ୍ସାନଂ। ଦ୍ଵାଦସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମାସସତାନି ଜୀଵନ୍ତୋ ଚତୁଵୀସତିଯେଵ ଅଦ୍ଧମାସସତାନି ଜୀଵତି – ଅଟ୍ଠଦ୍ଧମାସସତାନି ହେମନ୍ତାନଂ, ଅଟ୍ଠଦ୍ଧମାସସତାନି ଗିମ୍ହାନଂ, ଅଟ୍ଠଦ୍ଧମାସସତାନି ଵସ୍ସାନଂ। ଚତୁଵୀସତି ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଦ୍ଧମାସସତାନି ଜୀଵନ୍ତୋ ଛତ୍ତିଂସଂଯେଵ ରତ୍ତିସହସ୍ସାନି ଜୀଵତି – ଦ୍ଵାଦସ ରତ୍ତିସହସ୍ସାନି ହେମନ୍ତାନଂ, ଦ୍ଵାଦସ ରତ୍ତିସହସ୍ସାନି ଗିମ୍ହାନଂ, ଦ୍ଵାଦସ ରତ୍ତିସହସ୍ସାନି ଵସ୍ସାନଂ। ଛତ୍ତିଂସଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରତ୍ତିସହସ୍ସାନି ଜୀଵନ୍ତୋ ଦ୍ଵେସତ୍ତତିଯେଵ [ଦ୍ଵେସତ୍ତତିଞ୍ଞେଵ (ସ୍ୟା।), ଦ୍ଵେସତ୍ତତିଞ୍ଚେଵ (କ।)] ଭତ୍ତସହସ୍ସାନି ଭୁଞ୍ଜତି – ଚତୁଵୀସତି ଭତ୍ତସହସ୍ସାନି ହେମନ୍ତାନଂ, ଚତୁଵୀସତି ଭତ୍ତସହସ୍ସାନି ଗିମ୍ହାନଂ, ଚତୁଵୀସତି ଭତ୍ତସହସ୍ସାନି ଵସ୍ସାନଂ ସଦ୍ଧିଂ ମାତୁଥଞ୍ଞାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭତ୍ତନ୍ତରାଯେନ।

''ତତ୍ରିମେ ଭତ୍ତନ୍ତରାଯା କୁପିତୋପି ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ଦୁକ୍ଖିତୋପି ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ବ୍ୟାଧିତୋପି ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ଉପୋସଥିକୋପି ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି , ଅଲାଭକେନପି ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମଯା ଵସ୍ସସତାଯୁକସ୍ସ ମନୁସ୍ସସ୍ସ ଆଯୁପି ସଙ୍ଖାତୋ [ସଙ୍ଖାତଂ (?)], ଆଯୁପ୍ପମାଣମ୍ପି ସଙ୍ଖାତଂ, ଉତୂପି ସଙ୍ଖାତା, ସଂଵଚ୍ଛରାପି ସଙ୍ଖାତା, ମାସାପି ସଙ୍ଖାତା, ଅଦ୍ଧମାସାପି ସଙ୍ଖାତା, ରତ୍ତିପି ସଙ୍ଖାତା, ଦିଵାପି ସଙ୍ଖାତା, ଭତ୍ତାପି ସଙ୍ଖାତା, ଭତ୍ତନ୍ତରାଯାପି ସଙ୍ଖାତା। ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ଥାରା କରଣୀଯଂ ସାଵକାନଂ ହିତେସିନା ଅନୁକମ୍ପକେନ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ; କତଂ ଵୋ ତଂ ମଯା ଏତାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୁକ୍ଖମୂଲାନି ଏତାନି ସୁଞ୍ଞାଗାରାନି। ଝାଯଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମା ପମାଦତ୍ଥ; ମା ପଚ୍ଛା ଵିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁଵତ୍ଥ। ଅଯଂ ଵୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁସାସନୀ''ତି। ଦସମଂ।

ମହାଵଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ହିରୀସୂରିଯଂ ଉପମା, ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ପାରିଛତ୍ତକଂ;

ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଭାଵନା ଅଗ୍ଗି, ସୁନେତ୍ତଅରକେନ ଚାତି।

୮। ୱିନଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମୱିନଯଧରସୁତ୍ତଂ

୭୫।[ପରି। ୩୨୭] ''ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ସୀଲୱା ହୋତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯୱିନଯଧରସୁତ୍ତଂ

୭୬।[ପରି। ୩୨୭] ''ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଉଭଯାନି ଖୋ ପନସ୍ସ ପାତିମୋକ୍ଖାନି ୱିତ୍ଥାରେନ ସ୍ୱାଗତାନି ହୋନ୍ତି ସୁୱିଭତ୍ତାନି ସୁପ୍ପୱତ୍ତୀନି ସୁୱିନିଚ୍ଛିତାନି ସୁତ୍ତସୋ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯୱିନଯଧରସୁତ୍ତଂ

୭୭। ''ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି , ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ୱିନଯେ ଖୋ ପନ ଠିତୋ ହୋତି ଅସଂହୀରୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତୀ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥୱିନଯଧରସୁତ୍ତଂ

୭୮।[ପରି। ୩୨୭] ''ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିନଯଧରୋ ହୋତୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମୱିନଯଧରସୋଭନସୁତ୍ତଂ

୭୯। ''ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ [ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।) ଅନନ୍ତରସୁତ୍ତଦ୍ୱେଯେ ପନ ଇଦଂ ପାଠନାନତ୍ତଂ ନତ୍ଥି। ପରି। ୩୨୭] ୱିନଯଧରୋ ସୋଭତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିନଯଧରୋ ସୋଭତୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିୟୱିନୟଧରସୋଭନସୁତ୍ତଂ

୮୦। ‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିନୟଧରୋ ସୋଭତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଉଭୟାନି ଖୋ ପନସ୍ସ ପାତିମୋକ୍ଖାନି ୱିତ୍ଥାରେନ ସ୍ୱାଗତାନି ହୋନ୍ତି ସୁୱିଭତ୍ତାନି ସୁପ୍ପୱତ୍ତୀନି ସୁୱିନିଚ୍ଛିତାନି ସୁତ୍ତସୋ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ…ପେ… ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖୟା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିନୟଧରୋ ସୋଭତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ତତିୟୱିନୟଧରସୋଭନସୁତ୍ତଂ

୮୧। ‘‘ସତ୍ତହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିନୟଧରୋ ସୋଭତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି , ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ୱିନୟେ ଖୋ ପନ ଠିତୋ ହୋତି ଅସଂହୀରୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ…ପେ… ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖୟା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିନୟଧରୋ ସୋଭତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଚତୁତ୍ଥୱିନୟଧରସୋଭନସୁତ୍ତଂ

୮୨। ‘‘ସତ୍ତହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ [ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ (କ।)] ୱିନୟଧରୋ ସୋଭତି। କତମେହି ସତ୍ତହି? ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ…ପେ… ଆସୱାନଂ ଖୟା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିନୟଧରୋ ସୋଭତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସତ୍ଥୁସାସନସୁତ୍ତଂ

୮୩। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉପାଲି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉପାଲି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ, ଯମହଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ଯେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଉପାଲି, ଧମ୍ମେ ଜାନେୟ୍ୟାସି – ‘ଇମେ ଧମ୍ମା ନ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’ତି ; ଏକଂସେନ, ଉପାଲି, ଧାରେୟ୍ୟାସି – ‘ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ନେସୋ ୱିନୟୋ ନେତଂ ସତ୍ଥୁସାସନ’ନ୍ତି। ଯେ ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଉପାଲି, ଧମ୍ମେ ଜାନେୟ୍ୟାସି – ‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’ତି; ଏକଂସେନ, ଉପାଲି, ଧାରେୟ୍ୟାସି – ‘ଏସୋ ଧମ୍ମୋ ଏସୋ ୱିନୟୋ ଏତଂ ସତ୍ଥୁସାସନ’’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଅଧିକରଣସମଥସୁତ୍ତଂ

୮୪। ‘‘ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧିକରଣସମଥା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସମଥାୟ ୱୂପସମାୟ। କତମେ ସତ୍ତ? ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ , ସତିୱିନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ, ଅମୂଳ୍ହୱିନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ [ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ, ଯେଭୁୟ୍ୟସ୍ସିକା, ତସ୍ସପାପିୟ୍ୟସ୍ସିକା, ତିଣୱତ୍ଥାରକୋ (ସ୍ୟା।) ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୨ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତେନ ଚ ପାଚି। ୬୫୫ ୱିନୟେନ ଚ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ], ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ଦାତବ୍ବଂ, ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ଦାତବ୍ବା, ତସ୍ସପାପିୟସିକା ଦାତବ୍ବା, ତିଣୱତ୍ଥାରକୋ ଦାତବ୍ବୋ [ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ, ଯେଭୁୟ୍ୟସ୍ସିକା, ତସ୍ସପାପିୟ୍ୟସ୍ସିକା, ତିଣୱତ୍ଥାରକୋ (ସ୍ୟା।) ଦୀ। ନି। ୩। ୩୩୨ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତେନ ଚ ପାଚି। ୬୫୫ ୱିନୟେନ ଚ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ]। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅଧିକରଣସମଥା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସମଥାୟ ୱୂପସମାୟା’’ତି। ଦସମଂ।

ୱିନୟୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚତ୍ତୁରୋ ୱିନଯଧରା, ଚତ୍ତୁରୋ ଚେୱ ସୋଭନା;

ସାସନଂ ଅଧିକରଣ-ସମଥେନଟ୍ଠମେ ଦସାତି।

୯। ସମଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ଭିକ୍ଖୁସୁତ୍ତଂ

୮୫।[ମହାନି। ୧୮; ଚୂଳନି। ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୮] ''ସତ୍ତନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି। କତମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ଭିନ୍ନା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଭିନ୍ନା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ରାଗୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ମୋହୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ମାନୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ ହୋତୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ସମଣସୁତ୍ତଂ

୮୬। ସତ୍ତନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ସମିତତ୍ତା ସମଣୋ ହୋତି…ପେ…। ଦୁତିଯଂ।

୩। ବ୍ରାହ୍ମଣସୁତ୍ତଂ

୮୭। ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି…ପେ…। ତତିଯଂ।

୪। ସୋତ୍ତିଯସୁତ୍ତଂ

୮୮। ନିସ୍ସୁତତ୍ତା [ନିସ୍ସୁତ୍ତତ୍ତା (ସ୍ଯା।) ମ। ନି। ୧।୪୩୪ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ସୋତ୍ତିଯୋ [ସୋତ୍ଥିକୋ (ସୀ।), ସୋତ୍ତିକୋ (ସ୍ଯା।)] ହୋତି…ପେ…। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ନ୍ହାତକସୁତ୍ତଂ

୮୯। ନ୍ହାତତ୍ତା ନ୍ହାତକୋ [ନହାତତ୍ତୋ ନହାତକୋ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ହୋତି…ପେ…। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ୱେଦଗୂସୁତ୍ତଂ

୯୦। ୱିଦିତତ୍ତା ୱେଦଗୂ ହୋତି…ପେ…। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅରିଯସୁତ୍ତଂ

୯୧। ଆରକତ୍ତା [ଅରହତ୍ତା (ସୀ।), ଅରୀ ହତତ୍ତା (କ।) ମ। ନି। ୧।୪୩୪ ପାଠଇ ଅଟ୍ଠକଥାଟୀକା ପସ୍ସିତବ୍ବା। ସ୍ଯାମପୋତ୍ଥକେ ପନ ସକଲମ୍ପି ଇଦଂ ସତ୍ତମସୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି] ଅରିଯୋ ହୋତି…ପେ…। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅରହାସୁତ୍ତଂ

୯୨। ''ଆରକତ୍ତା ଅରହା ହୋତି। କତମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ଆରକା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଆରକା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ଆରକୋ ହୋତି, ରାଗୋ ଆରକୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ଆରକୋ ହୋତି, ମୋହୋ ଆରକୋ ହୋତି, ମାନୋ ଆରକୋ ହୋତି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆରକତ୍ତା ଅରହା ହୋତୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅସଦ୍ଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୯୩। ''ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସଦ୍ଧମ୍ମା। କତମେ ସତ୍ତ? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସଦ୍ଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୯୪। ‘‘ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧମ୍ମା। କତମେ ସତ୍ତ? ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରୀମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ସତିମା ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା’’ତି। ଦସମଂ।

ସମଣୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଭିକ୍ଖୁଂ ସମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ସୋତ୍ତିୟୋ ଚେୱ ନ୍ହାତକୋ;

ୱେଦଗୂ ଅରିୟୋ ଅରହା, ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ଚ ସଦ୍ଧମ୍ମାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଆହୁନେୟ୍ୟୱଗ୍ଗୋ

୯୫। ‘‘ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେୟ୍ୟା…ପେ… ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେ ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ସୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ପାହୁନେୟ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ତସ୍ସ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଆସୱପରିଯାଦାନଞ୍ଚ ହୋତି ଜୀୱିତପରିଯାଦାନଞ୍ଚ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞୀ ଅନିଚ୍ଚପଟିସଂୱେଦୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ଚେତସା ଅଧିମୁଚ୍ଚମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ପରିଯୋଗାହମାନୋ। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି… ପେ… ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି…ପେ… ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ହୋତି ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେୟ୍ୟା ପାହୁନେୟ୍ୟା ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି।

୯୬-୬୨୨। ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ଆହୁନେୟ୍ୟା ପାହୁନେୟ୍ୟା…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେ ସତ୍ତ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଖଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ୱଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ…।

ସୋତସ୍ମିଂ…ପେ… ଘାନସ୍ମିଂ… ଜିୱ୍ହାଯ… କାଯସ୍ମିଂ… ମନସ୍ମିଂ…ପେ…।

ରୂପେସୁ…ପେ… ସଦ୍ଦେସୁ… ଗନ୍ଧେସୁ… ରସେସୁ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ … ଧମ୍ମେସୁ …ପେ…।

ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେ…ପେ… ସୋତୱିଞ୍ଞାଣେ… ଘାନୱିଞ୍ଞାଣେ… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣେ… କାଯୱିଞ୍ଞାଣେ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣେ…ପେ…।

ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସେ…ପେ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସେ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସେ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସେ… କାଯସମ୍ଫସ୍ସେ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସେ…ପେ…।

ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ…ପେ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ… କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ…ପେ…।

ରୂପସଞ୍ଞାଯ…ପେ… ସଦ୍ଦସଞ୍ଞାଯ… ଗନ୍ଧସଞ୍ଞାଯ… ରସସଞ୍ଞାଯ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞାଯ… ଧମ୍ମସଞ୍ଞାଯ…ପେ…।

ରୂପସଞ୍ଚେତନାଯ…ପେ… ସଦ୍ଦସଞ୍ଚେତନାଯ… ଗନ୍ଧସଞ୍ଚେତନାଯ… ରସସଞ୍ଚେତନାଯ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଚେତନାଯ… ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନାଯ…ପେ…।

ରୂପତଣ୍ହାଯ…ପେ… ସଦ୍ଦତଣ୍ହାଯ… ଗନ୍ଧତଣ୍ହାଯ… ରସତଣ୍ହାଯ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହାଯ… ଧମ୍ମତଣ୍ହାଯ…ପେ…।

ରୂପୱିତକ୍କେ …ପେ… ସଦ୍ଦୱିତକ୍କେ… ଗନ୍ଧୱିତକ୍କେ… ରସୱିତକ୍କେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିତକ୍କେ… ଧମ୍ମୱିତକ୍କେ…ପେ…।

ରୂପୱିଚାରେ…ପେ… ସଦ୍ଦୱିଚାରେ… ଗନ୍ଧୱିଚାରେ… ରସୱିଚାରେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିଚାରେ… ଧମ୍ମୱିଚାରେ…ପେ…।

‘‘ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। ପୋଥକେସୁ ନତ୍ଥି] …ପେ… ରୂପକ୍ଖନ୍ଧେ… ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧେ… ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ… ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧେ… ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ଖଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ୱଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଲୋକସ୍ମା’’ତି।

‘‘ଛଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣେସ୍ୱେତ୍ଥ, ୱିଞ୍ଞାଣେସୁ ଚ ଫସ୍ସେସୁ;

ୱେଦନାସୁ ଚ ଦ୍ୱାରସ୍ସ, ସୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି ୱିସୁଂ ଅଟ୍ଠ।

‘‘ସଞ୍ଞା ସଞ୍ଚେତନା ତଣ୍ହା, ୱିତକ୍କେସୁ ୱିଚାରେ ଚ;

ଗୋଚରସ୍ସ ୱିସୁଂ ଅଟ୍ଠ, ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଚ ପଚ୍ଚେକେ।

‘‘ସୋଳସସ୍ୱେତ୍ଥ ମୂଲେସୁ, ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା;

ଖଯା ୱଯା ୱିରାଗା ଚ, ନିରୋଧା ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗା।

‘‘କମଂ ଅଟ୍ଠାନୁପସ୍ସନା, ଯୋଜେତ୍ୱାନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ;

ସମ୍ପିଣ୍ଡିତେସୁ ସଙ୍ଖେସୁ, ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଚ ସତାନି ଚ;

ଅଟ୍ଠୱୀସତି ସୁତ୍ତାନି, ଆହୁନେଯ୍ୟେ ଚ ୱଗ୍ଗିକେ’’ [ଇମା ଉଦ୍ଦାନଗାଥାଯୋ ସୀ। ସ୍ୟା। ପୋଥକେସୁ ନତ୍ଥି]।

ଆହୁନେଯ୍ୟୱଗ୍ଗୋ ଦସମୋ।

୧୧। ରାଗପେଯ୍ୟାଲଂ

୬୨୩। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ସତ୍ତ? ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୬୨୪। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ସତ୍ତ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ଆଦୀନୱସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୬୨୫। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ସତ୍ତ? ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୬୨୬-୬୫୨। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଞ୍ଞାଯ…ପେ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ… ୱଯାଯ… ୱିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୬୫୩-୧୧୩୨। ‘‘ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାଯ…ପେ… ପରିଞ୍ଞାଯ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ… ୱଯାଯ… ୱିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ରାଗପେଯ୍ୟାଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସତ୍ତକନିପାତପାଳି ନିଟ୍ଠିତା।